

SAFRANBOLU'NUN ŞEHİR COĞRAFYASI

**2020
YÜKSEK LİSANS TEZİ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

Burçin AYVAZPINARI

Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT

SAFRANBOLU'NUN ŞEHİR COĞRAFYASI

Burçin AYVAZPINARI

Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Coğrafya Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Ocak 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI.....	5
ÖNSÖZ.....	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
GİRİŞ	12
ARAŞTIRMA SAHASI YERİ VE SINIRLARI	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	14
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	15
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	16
ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	17
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	19
1.1. Safranbolu'nun Fiziki Coğrafya Özellikleri	19
1.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler	19
1.1.2. İklim Özellikleri.....	24
1.1.2.1. Sıcaklık	24
1.1.2.2. Yağış	25

1.1.2.3. Basınç ve Rüzgârlar	27
1.1.3. Hidrografik Özellikler	28
1.1.4. Toprak Özellikleri	30
1.1.5. Bitki Örtüsü Özellikleri	30
2. İKİNCİ BÖLÜM.....	32
2.1. Safranbolu'nun Beşeri Çevre Özellikleri	32
2.1.1. Kuruluşu ve Tarihi Gelişimi.....	32
2.2. Nüfusun Gelişimi.....	35
2.3.Nüfus Hareketleri.....	42
2.3.1. Doğumlar ve Ölümler	42
2.3.2. Göçler	42
2.4.Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri	43
2.4.1. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı	43
2.4.2. Medeni Durum.....	47
2.4.3. Doğum Yerine Göre Nüfusun Durumu	47
2.4.4. Nüfusun Eğitim Durumu	48
2.4.5. Nüfus Yoğunlukları	50
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	52
3.1. Şehirselleşme Fonksiyonları ve Fonksiyon Alanları	52
3.1.1. Fonksiyon Terimi.....	52
3.1.2. Safranbolu'nun Şehirselleşme Fonksiyonları	54
3.1.2.1. Tarım Fonksiyonu	55
3.1.2.2. Hizmetler Fonksiyonu	62
3.1.2.2.1. Yönetim Fonksiyonu	62
3.1.2.2.2. Kültür Fonksiyonu	65

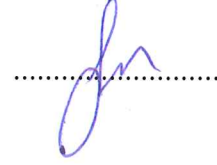
3.1.2.2.3. Sağlık Fonksiyonu	72
3.1.2.2.4. Ulaşım Fonksiyonu	74
3.1.2.2.5. Ticaret Fonksiyonu.....	82
3.1.2.2.6. İnşaat Sektörü.....	95
3.1.2.2.7. Turizm Fonksiyonu	96
3.1.2.2.8.Güvenlik Fonksiyonu	117
3.1.2.3. Sanayi Fonksiyonu	118
3.1.2.3.1. Atölye Tipi Sanayi	119
3.1.3. Safranbolu Şehri'nde Fonksiyonel Arazi Kullanılışı.....	124
3.1.4. Şehrin Etki Alanı ve Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri.....	136
3.1.5. Şehrsel Altyapı.....	137
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	142
KAYNAKÇA.....	150
HARİTALAR LİSTESİ.....	157
TABLolar LİSTESİ.....	158
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	161
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	162
ÖZGEÇMİŞ	164

TEZ ONAY SAYFASI

Burçin AYVAZPINARI tarafından hazırlanan "SAFRANBOLU'NUN ŞEHİR COĞRAFYASI" başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT

Tez Danışmanı, Coğrafya Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği/Oy Çokluğu Seçiniz ile Coğrafya Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 20/01/2020

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR (KBÜ)

Üye : Prof. Dr. Ufuk KARAKUŞ (GÜ)

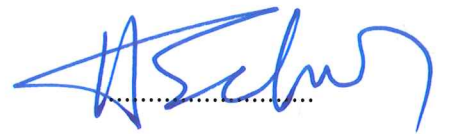
Üye : Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT (KBÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarım intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: **BURÇİN AYVAZPINARI**

İmza:

ÖNSÖZ

Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalında, Yüksek Lisans tezi olarak yapılan çalışmada 'Safranbolu'nun Şehir Coğrafyası' üzerine durulmuştur.

Çalışmanın giriş bölümünde şehrin konumu, sınırları, başlıca özellikleri, çalışmanın amacı, yöntemi ve veri kaynakları ortaya konmuştur. Birinci bölümde şehrin fiziki coğrafya özellikleri, ikinci bölümde şehrin beşeri coğrafya özellikleri, üçüncü bölümde şehrin fonksiyonları ve şehrin alt yapısı açıklanmış, sonuçlar değerlendirilerek önerilerde bulunulmuştur.

Tez konusunun belirlenmesinden çalışmanın tamamlanmasına kadar geçen süreç içerisinde her türlü bilgi ve yardımlarını esirgemeyen başta danışman hocam Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT olmak üzere, Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR'e, Dr. Öğr. Üyesi Sevda COŞKUN'a ve bölümdeki diğer hocalarıma, desteklerini esirgemeyen sevgili arkadaşım Duygu MİNAZ'a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca araştırma esnasında gerekli olan verilerin temin edilmesinde önemli yardımlarını gördüğüm Safranbolu Belediyesi başta olmak üzere, şehirde bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşlarına teşekkürü borç bilirim. Ayrıca bugünlere gelmemde maddi manevi desteklerini esirgemeyen değerli aileme, bana verdiği destek ve gösterdiği sabırdan dolayı sevgili eşime teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Yapılan bu çalışmada ihtiyaç duyulan belge, veri veya bilgilerin yokluğundan veya temin edilememesinden kaynaklı bir takım eksiklikler mevcuttur. Bunun hoş görülmesini diler, yapılan bu çalışmanın Safranbolu'yla ilgili çalışma yapacaklara ve Safranbolulara faydalı olmasını dilerim.

BURÇİN AYVAZPINARI
KARABÜK-2020

ÖZ

‘Safranbolu’nun Şehir Coğrafyası’ adlı bu çalışma, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmayla Safranbolu Şehri’nin kuruluşu ve gelişme aşamalarını, nüfus ve yerleşme özelliklerini, şehrin gelişim yönü, şehrsel fonksiyonlarını ortaya koymak ve bunları coğrafi bir bakış açısı ile değerlendirmek amaçlanmıştır.

Araştırmaya literatür taraması yapılarak başlanmıştır. Daha sonra arazi çalışmaları yapılmış, ilgili kurum ve kuruluşlara gidilerek gerekli veriler toplanmış, bilgisayar ortamında derlenerek sayısal veriler Microsoft programları ile tablo ve şekil haline getirilmiştir. Çalışmada kullanılan haritalar ArcGIS 10.1 programı ile hazırlanmıştır.

Dünya Miras Kenti olan Safranbolu Şehri yıl içinde yoğun olarak yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmektedir. Bu durum iş kollarının çeşitlenmesini sağladığı gibi şehire ekonomik canlılık kazandırmaktadır.

Genel olarak bakıldığında Safranbolu bir hizmet şehri görünümündedir. Şehirde bulunan iş kolları da bu fonksiyona bağlı olarak gelişmiş durumdadır. Şehir için bulunan birçok sit alanı ve ormanlık arazilerin varlığı yerleşmeyi sınırlandıran önemli faktörlerdir. Buna bağlı olarak yerleşim yönü doğu ve güney yönünde gelişmektedir. Belediye sınırlarının içerisinde yer alan mahallelerin nüfuslarının homojen dağılmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şehir, Fonksiyon, Şehir Coğrafyası, Safranbolu Şehri

ABSTRACT

This study named 'Urban Geography of Safranbolu' was prepared as a master's thesis in Karabuk University. It is aimed to reveal the establishment and development stages of Safranbolu urban, population and settlement characteristics, development direction of the urban, urban functions and to evaluate them from a geographical perspective.

The study was started with a literature review. Then, land studies were carried out, the necessary data was collected from the relevant institutions and organizations, and the digital data was compiled and the numerical data was shaped and charted with Microsoft programs. The maps used in the study were prepared with arcgis 10.1 program.

The urban of Safranbolu, a World Heritage City, is visited extensively by local and foreign tourists during the year. This situation provides the diversification of the business lines and gives the urban economic vitality. Generally speaking, Safranbolu looks like a service urban. The business lines in the urban are also developed depending on this function. The presence of many sites and forests for the urban are important factors limiting settlement. The presence of many sites and forests for the urban are important factors limiting settlement. Consequently, the settlement direction develops in the east and south directions. It is observed that the population of the neighborhoods within the municipal boundaries is not distributed homogeneously.

Keywords: Urban, Function, Urban Geograpy, Urban Of Safranbolu

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Safranbolu'nun Şehir Coğrafyası
Tezin Yazarı	Burçin AYVAZPINARI
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	20.01.2020
Tezin Alanı	Coğrafya Anabilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	166
Anahtar Kelimeler	Şehir, Fonksiyon, Şehir Coğrafyası, Safranbolu Şehri

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Urban Geography Of Safranbolu
Author of the Thesis	Burçin AYVAZPINARI
Advisor of the Thesis	Assoc.Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	20.01.2020
Field of the Thesis	Department of Geography
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	166
Keywords	Urban. Function, Urban Geography, Urban of Safranbolu

KISALTMALAR

BAKKA:	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı
°C:	Santigrat Derece
cm:	Santimetre
ha.:	Hektar alan
K-G:	Kuzey-güney
KD:	Kuzeydoğu
K.S.S:	Küçük Sanayi Sitesi
km:	Kilometre
km²:	Kilometrekare
m:	Metre
m²:	Metrekare
MGM:	Meteoroloji Genel Müdürlüğü
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.:	Milattan Önce
O.S.B:	Organize Sanayi Bölgesi
sn:	Saniye
vb:	Ve benzeri, ve bunun gibi, ve başkaları
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
yy:	Yüzyıl

GİRİŞ

ARAŞTIRMA SAHASI YERİ VE SINIRLARI

Araştırma sahası Safranbolu'nun Belediye sınırları içerisinde yer alan 21 mahallesini kapsamaktadır. Safranbolu Şehri Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde yer almaktadır ve idari açıdan Karabük İline bağlıdır. Şehir Merkezi toplam 3300 hektar alanı kapsamaktadır. İlçe yönetim merkezinin kuzeyinde Ulus (Bartın) ilçesi ve Eflani ilçesi, doğusunda Araç (Kastamonu) İlçesi, güneyinde Ovacık İlçesi ve Karabük İlçe Merkezi bulunmaktadır (Harita 1).

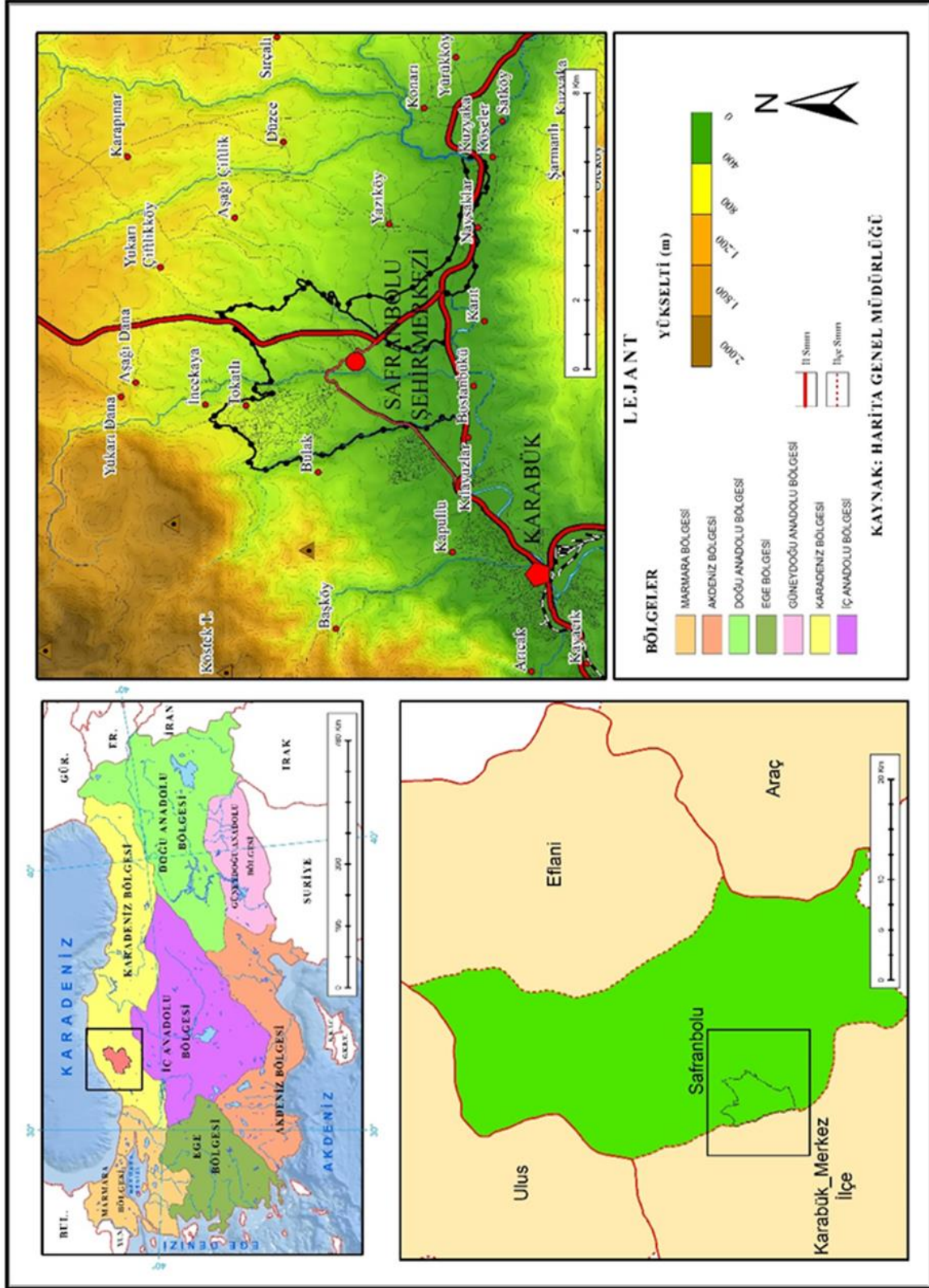
Safranbolu'ya karayolu ile Ankara, İstanbul ve Kastamonu'dan ulaşılabilir. Şehirden diğer merkezlere demiryolu ulaşımı yoktur, ancak Karabük-Zonguldak arasında demiryolu ulaşımı vardır. "Karabük-Safranbolu Tersiyer Havzası" olarak adlandırılan ve huni şekilli olan saha Bolu'dan başlayıp, Kastamonu'ya kadar uzanan Eosen ve Eosen sonrası yaşlı kayalarla kaplıdır (Koçyiğit, 1987).

Safranbolu'nun en alçak noktasının rakımı 300 m, en yüksek noktası 1.750 m ile Sarıçiçek Tepesi'dir. Şehir merkezinin en alçak noktası 400 m ve en yüksek noktası ise yaklaşık 600 m olup, şehrin ortalama yükselti 500 m'dir.

Safranbolu Formasyonunda bulunan eriyebilen kireçtaşı tabakalarının aşınmasıyla oluşan kanyonlar bulunmaktadır. Kanyonlar genellikle K-G yönlü olarak gelişmiştir. Bu kanyonlar içerisinde K-G yönünde akarak Araç Çayı'na karışan birçok sulu ve kuru dere bulunmaktadır. Bunların en önemlileri; Bulak Deresi, Tabakhane Deresi, Eflani Deresi, Dedeler Deresi, Tokatlı (Gümüş) Deresi ve Akçasu Deresi'dir.

Safranbolu Meteoroloji İstasyonu'ndan alınan verilere göre, bölgede yıllık ortalama sıcaklık 12,4°C, yıllık ortalama yağış miktarı 509,9 mm'dir. Avrupa-Sibirya fitocoğrafya bölgesinde yer alan araştırma sahasında ormanlar geniş yer tutmaktadır. Bu ormanlar geniş ve iğne yapraklı ağaç türlerinden oluşmaktadır.

Türkiye'de bulunan yaklaşık 50.000 kadar korunması gerekli kültür ve tabiat varlığının yaklaşık 1500'ü Safranbolu'da bulunmaktadır. Sahip olduğu zengin kültürel mirası koruyup günümüze kadar ulaştırabilen Safranbolu, UNESCO tarafından 17 Aralık 1994 tarihinde "Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır.

Harita 1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Çalışmanın konusunu Safranbolu Şehri'nin Şehir Coğrafyası oluşturmaktadır. Şehir coğrafyası şehirler ve coğrafi özellikleri ile ilgili çalışmalardır. Yani şehrsel yerleşmelerin tasviri ve yorumlanması ile ilgilidir. Şehir coğrafyası yerlerin farklılığını ve şehir içinde veya şehirlerarasında mevcut düzenlilikleri insan ve çevre arasındaki (fiziki, ekonomik, sosyal ve inşa edilmiş çevre) mekânsal ilişkiler bakımından anlamaya çalışır. Kısaca, şehir coğrafyası şehrsel hayat ve şehrsel çevrenin tüm elemanları ile ilgilidir (Uğur & Aliğaoğlu, 2019).

Safranbolu, Karabük İli'nin en gelişmiş ve nüfus bakımından en büyük şehri konumundadır. Bu nedenle, şehir coğrafyası bakımından araştırmaya elverişlidir. Safranbolu çevresine kapalı bir yerleşim merkezi değildir. Nitekim Safranbolu gerek tarih, gerek kültür ve gerekse de turizm özelliklerinden dolayı Türkiye'nin ve dünyanın ilgisini çeken, ziyaret edilen bir yerleşmedir. Safranbolu'nun daha çok turizm değerleri üzerinde çalışmalar yapılmış; fakat 'Şehir Coğrafyası' üzerine bir çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle, 'Safranbolu'nun Şehir Coğrafyası' adlı bu çalışmada, şehrin çevresiyle ve kendi içindeki gelişmeleriyle ilgili konulara değinilecektir. Safranbolu'nun tabiatı, zengin kültürü, tarihi ve turizm değerleri bulunmaktadır. Şehrin coğrafi bir bakış açısıyla yapılmış fazla çalışma yer almamaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı, şehir coğrafyası kapsamına Safranbolu Şehrinin kuruluşunun, gelişiminin belirlenmesi, nüfus, yerleşme ve ekonomik özelliklerinin incelenmesi ayrıca şehrin fonksiyon özelliklerinin değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Safranbolu ile ilgili yapılmış çalışmalara bakıldığında genel olarak şehrin turizmüne yönelik incelemelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Şehir coğrafyası açısından daha önce incelenmemiş olması böyle bir çalışma yapmayı ve bu alandaki boşluğu doldurmayı önemli hale getirmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışma sahasını ilçe yönetim merkezi oluşturmaktadır. Şehrin kurulduğu alan ve sınırları, tarihsel gelişimi, nüfus özellikleri, fonksiyonel özellikleri ile fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri bir arada çalışma kapsamı içerisinde değerlendirilmiştir.

Bu çalışma alan (survey) araştırmasıdır. Sahaya yönelik verilerin yazılı ve sözlü olarak elde edilmesine dayanmaktadır. Sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Araştırma sahası ile ilgili yazılı kaynak ve alanyazın taraması yapılmıştır. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Bildirim Merkezi'nde, Safranbolu Halk Kütüphanesi'nde ve Karabük Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan yayınlar, coğrafya dergileri, yayınları, kitapları, internet ortamında resmi kurumların web sayfaları incelenmiştir. Araştırma sahası ile ilgili her alanda yapılan çalışmalarına olabildiğince ulaşılmaya çalışılmıştır.

TÜİK verilerinden saha ile ilgili 1927-2019 yıllarını kapsayan nüfus verilerine ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada Safranbolu Belediyesi, Safranbolu İlçe Tarım Hayvancılık Müdürlüğü, Safranbolu Ticaret Odası, Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, Safranbolu Esnaf ve Sanatkârlar Odası, Karayolları 153. Şube Şefliği gibi ilçedeki ilgili kurumlardan veriler alınmıştır. Microsoft Word ve Microsoft Excel programında veriler işlenip tablo ve şekiller oluşturulmuştur. Haritaların oluşturulması için ArcGIS 10.1 programı kullanılmıştır.

İlk aşamada; konu ve saha seçimi yapılmıştır. Batı Karadeniz Bölümü'nde önemli bir konumda bulunan ve dünya miras kenti ilan edilen Safranbolu Şehri ile ilgili daha önce şehir coğrafyası açısından bir çalışma yapılmamış olması dikkat çekmiştir. Bu yüzden çalışma konusu olarak Safranbolu'nun Şehir Coğrafyası çalışılmasına karar verilmiştir.

İkinci aşamada; saha ile ilgili daha önceden yapılan çalışmaları tespit etmek için literatür taraması yapılmıştır. Bu süreçte çalışma sahası ile ilgili yapılmış tezler, makaleler, kitaplar, istatistik verileri, brifing raporları, kamu kurum ve kuruluşlarından alınan veriler incelenmiştir.

Üçüncü aşamada ise tezin zenginleşmesi için fotoğraflar çekilmiş, belediyeye gidilerek ilgili konularla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Diğer gerekli olan verilerin temin edildiği kaynaklar ise; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Meteoroloji Genel

Müdürlüğü, Safranbolu Belediyesi, Safranbolu İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, İmar Müdürlüğü, Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'dür.

Dördüncü aşamada ise elde edilen tüm nüfus, tarım, hayvancılık, sanayi, iklim gibi istatistiki veriler tablo, şekil ve grafik şeklinde düzenlenmiştir. Daha sonra büro çalışmaları aşamasına geçilerek tez metni oluşturulmuştur. Bunun yanında verileri destekleyici çeşitli haritalar CBS ortamında Arc GIS 10.1 programı ile çizilmiştir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Çalışma, şehir coğrafyası başlığı altında ele alınan Safranbolu Şehri'nin genel coğrafi özelliklerinin yanında, sahanın fonksiyonel özelliklerini kapsamaktadır. Saha olarak Safranbolu Şehrinin belediye yönetimi ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmanın veri toplama aşamasında önemli ölçüde zorluklar yaşanmıştır:

- Emniyet Müdürlüğünden tüm ısrarlara rağmen güvenlik gerekçesi nedeniyle veri temin edilememiştir.
- İmar Müdürlüğünden alınan şehrin fonksiyonel arazi kullanımı hakkındaki verilerin bir kısmın eksik, bir kısmının hiç olmaması karşılaşılan güçlüklerdendir. Ayrıca alınan verilerin de güncel olmaması bir diğer sorun olarak karşılaşılmıştır.
- Şehir ölçeğinde veri bulma gücü de yaşanan bir diğer sıkıntıdır. TÜİK üzerinden elde edilemeyen nüfusun hane halkı büyüklüğü, şehrin göç durumu ve iş gücünün ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı gibi veriler olmasıdır. TÜİK ile iletişime geçilmesine rağmen bu veriler alınamamıştır. Bu yüzden Safranbolu İlçe Nüfus Müdürlüğüne, İŞKUR ve Sosyal Güvenlik Kurumuna gidilmiş ancak neticeye ulaşılamamıştır.
- Ayrıca şehrin elektrik kullanımının sektörel dağılımını yapabilmek için EnerjiSa'ya defalarca gidilmiş ancak kişisel verilerin korunması gereği ve rekabet ekonomisi nedeniyle ilgili kurumdan veriler temin edilememiştir.

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Hacısalihoglu, (1995), *‘Şehir Coğrafyası Açısından Safranbolu-Karabük İkilemi’* adlı doktora tezinde Safranbolu-Karabük şehirlerinin kendine has özellikleri, birbirine benzer ve farklı özellikleri, fonksiyonel boyutlarıyla ele alınmıştır.

Özdemir, (1998), *‘Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından Bir Araştırma: Safranbolu Platosu’* adlı doktora tezinde yörenin doğal, beşeri ve ekonomik kaynakları ile bunları denetiminde tutan çevre faktörleri analiz edilmiştir.

Gümüsoğlu, (2006), *‘Safranbolu Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı (1840-1841)’* adlı yüksek lisans bitirme tezinde, Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde bulunan 4525 numaralı Temettüat Defteri esas alınarak Safranbolu Kazasının 1840-1841 yılları arasındaki ekonomik yapısı incelenmiştir.

Özdemir, (2008), *‘Ulaşım Coğrafyası Açısından Önemli Bir Güzergâh: Karabük-Bartın Yolu’* adlı çalışmada söz konusu yolun, özellikle Demir-Çelik fabrikasının ürettiği mamul ürünlerin taşınmasında önemli bir güzergâh olduğunu ve Safranbolu-Amasra turizm noktalarının çekiciliği sayesinde bu yolun yoğunluğunu arttırdığını belirtmiştir.

Özdemir, (2011), *‘Safranbolu’nun Kültürel Kaynakları ve Korunması’* adlı çalışmada Safranbolu’nun sadece evleri ile sınırlı olmadığını, el sanatları ve geleneksel ürünlerin de önemli olduğunu ancak bunların turizme sunumunda ise pek başarılı olmadığını belirtmiştir.

Canbulat, (2012), *‘Safranbolu UNESCO Dünya Miras Kenti’* adlı çalışmada Safranbolu Şehri’ni 1930’lardan günümüze kadar bir miras kenti olarak çeşitli yönleriyle ele almıştır.

Köseoğlu, (2015), *‘Safranbolu İlçesinin Fiziki Coğrafyası’* adı yüksek lisans tezinde, Safranbolu İlçesi’nin doğal çevreyi meydana getiren jeolojik ve jeomorfolojik

özellikleri, klimatolojik, bitki örtüsü, toprak ve su özellikleri Fiziki Coğrafya metotlarıyla değerlendirilmiştir. Çalışmasında sahanın beşeri yönleri ayrıntılı şekilde birçok araştırmacı tarafından incelendiği ancak fiziki coğrafya kurallarına göre yeterince incelenmediğini belirtmiş. Böylece bu çalışmasının geleceğe dönük planlamalarda katkı sağlayacağını düşünmektedir.

Coşkun, (2017), *'Karabük Çevresinin Vejetasyon Ekolojisi ve Sınıflandırılması'* adlı doktora tezinde vejetasyon ekolojisini etkileyen faktörler detaylı olarak ele alınmıştır. Çalışma sahasına ait jeomorfoloji, iklim, ana materyal ve toprak verileri ışığında üç ekolojik bölge oluşturmuştur.

Uğur ve Aliağaoğlu, (2019), *'Şehir Coğrafyası'*, adlı kitaplarında şehirlerin yoğun nüfus ve merkezi konumlarıyla ve ürettikleri mal ve hizmet ile çevresindeki nüfusu da etkilediğini. Şehirlerin planlaması zor ve sorunlarının da farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Şehirlerin çok yönlü olarak analiz edilmesinde kaynak olarak kullanılacak bir çalışma olmuştur.

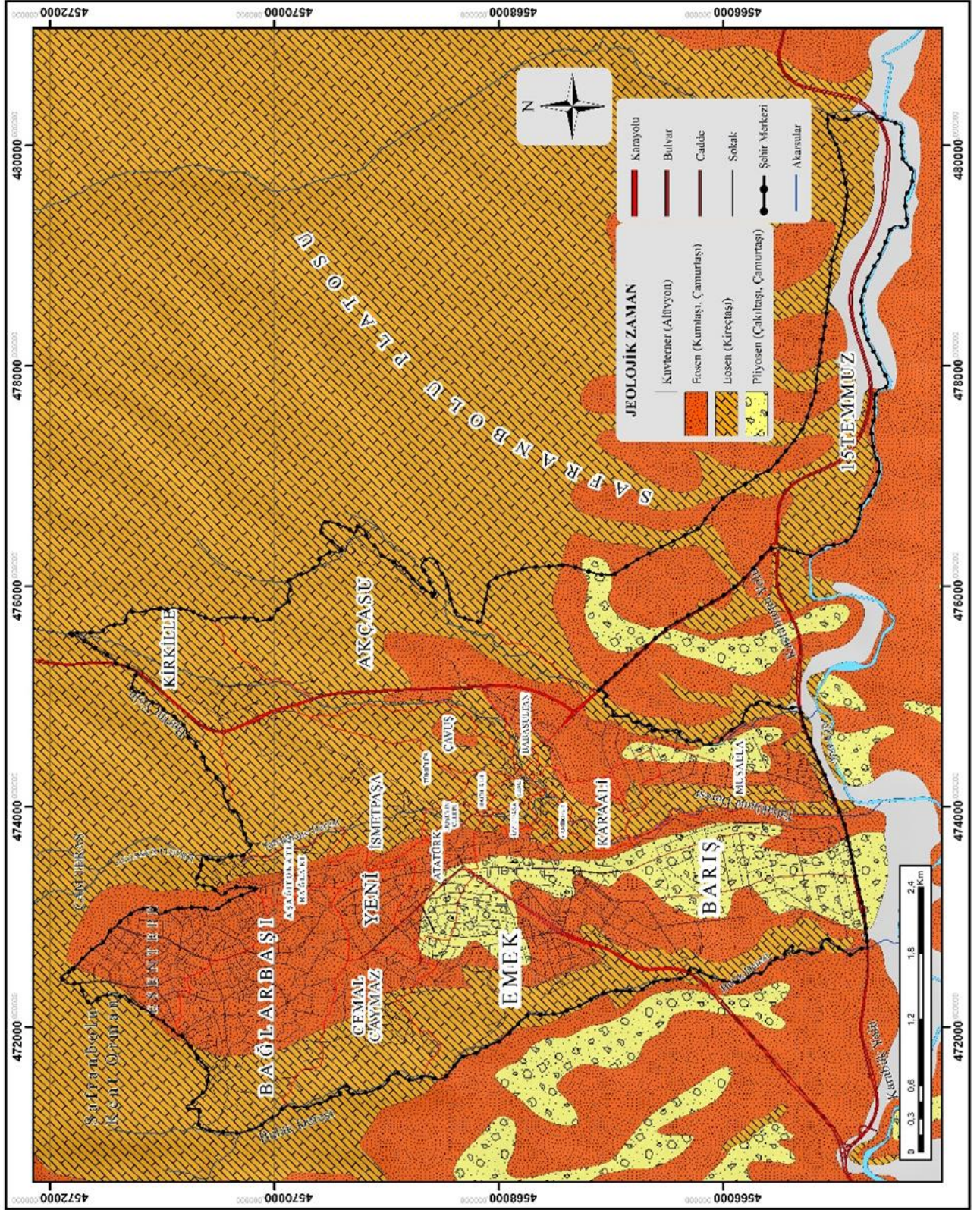
BİRİNCİ BÖLÜM

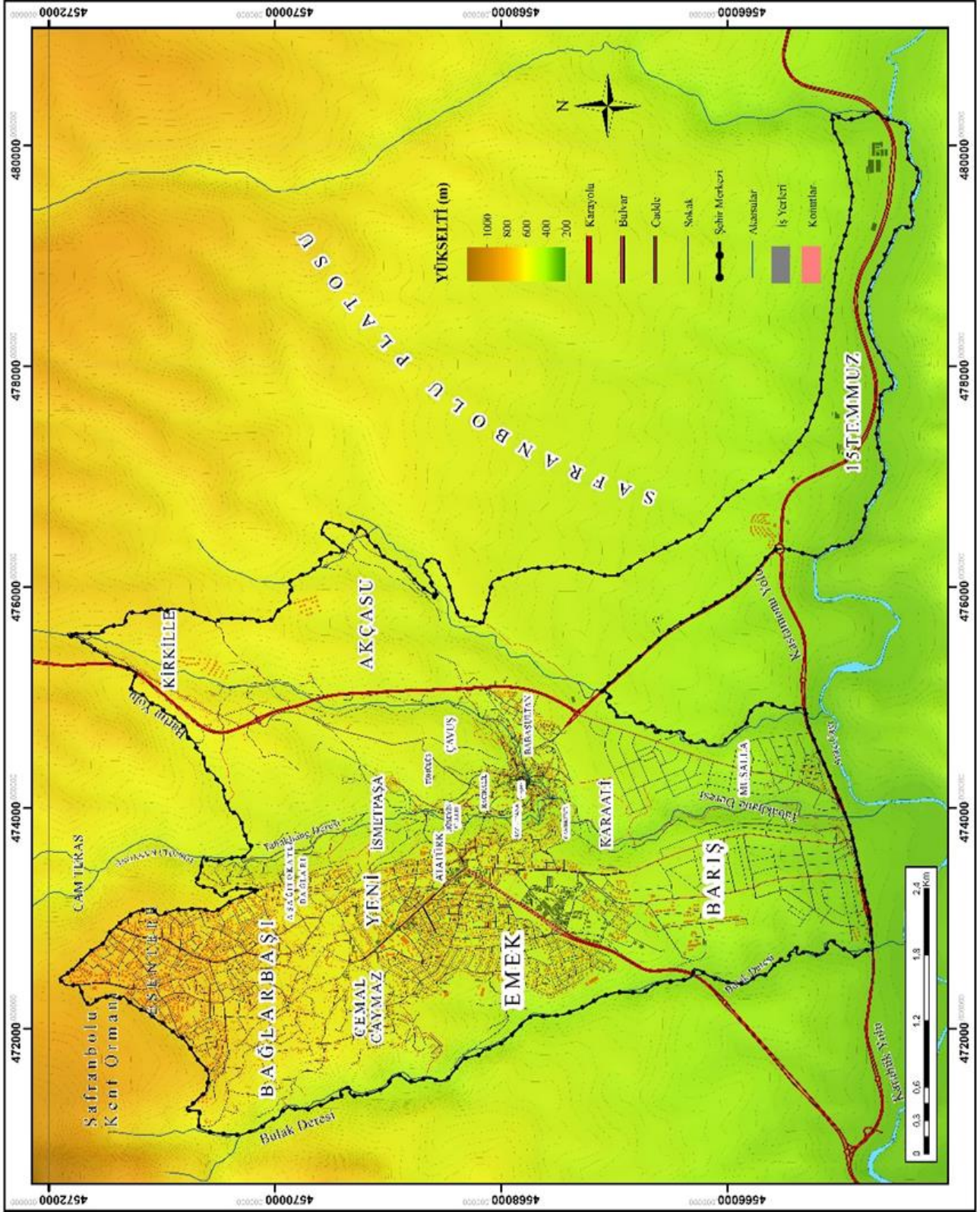
1.1. Safranbolu'nun Fiziki Coğrafya Özellikleri

1.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

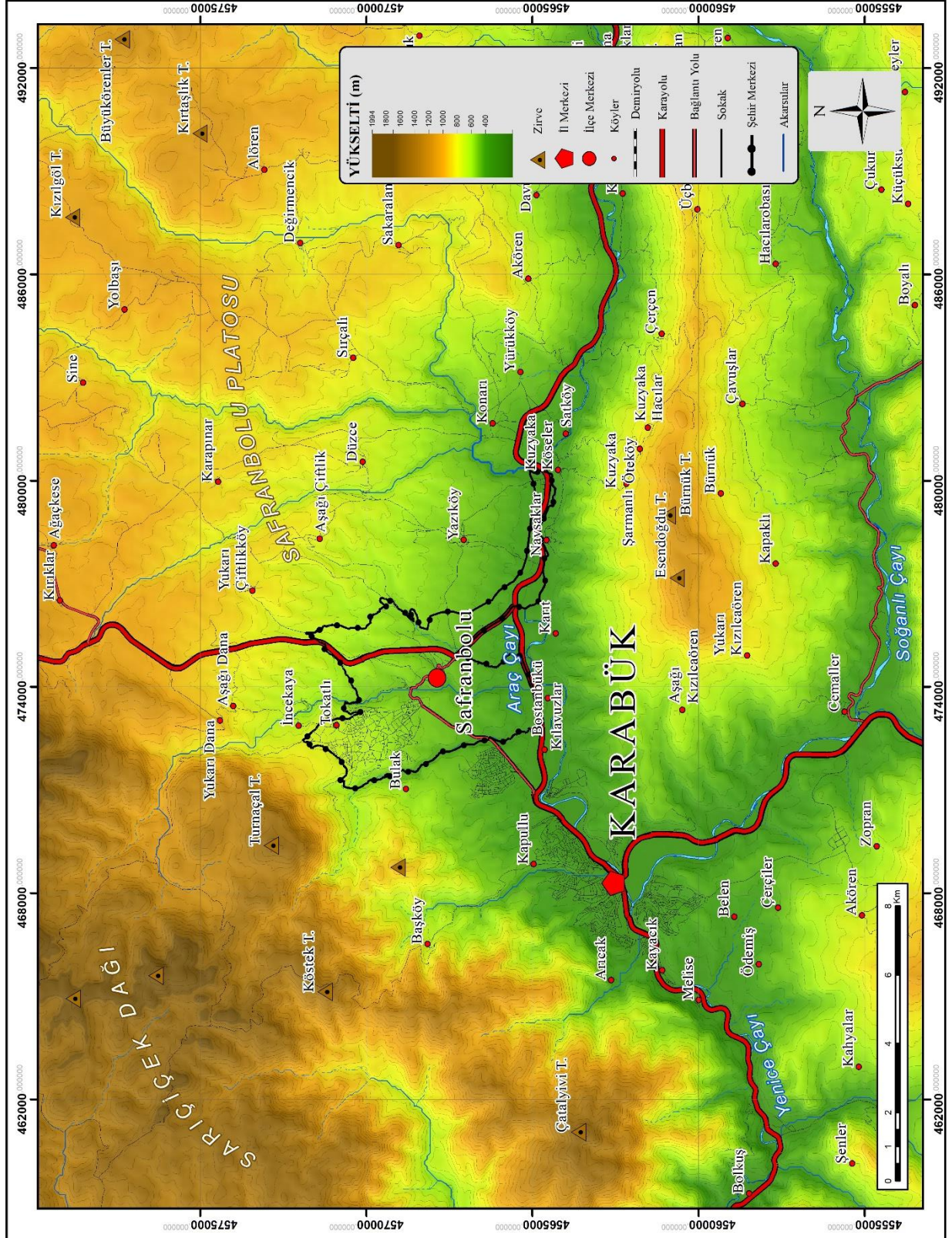
Safranbolu ve çevresiyle ilgili ilk jeolojik çalışmalar 1948 yılında Blumenthal tarafından yapılmış ve bölge tersiyer havzası olarak belirtilmiştir. Safranbolu Şehri de bu havza içinde yer almaktadır. Bölgede Alt Tersiyer ve Kuaterner'e ait formasyonlar yer almaktadır. Güneybatıda Bolu'dan, kuzeydoğuda Kastamonu'ya kadar uzanan, Eosen ve Eosen sonrası yaşlı kayalarla doldurulmuş, huni biçimli saha "Karabük-Safranbolu Tersiyer Havzası" olarak adlandırılmıştır. Havzanın kuzey ve güney kenarları, özellikle havzanın güneybatı kesiminin de tektonik özellikte olması bu kesimin daha dar olmasına neden olmuştur. Üst Lütesiyen sonunda bugünkü şeklini alan havza; dağ arası havza olarak ifade edilmektedir. Bu havza Üst Pliyosen 'den beri en az iki kez yükselmiştir (Koçyiğit, 1987, s. 61).

Havzanın esas olarak biçimini alması Alpin ve Post-Alpin hareketlerine bağlı olarak gerçekleşmiştir. Flüvyal etmenler (akarsular), bu sürecin şekillenmesini sağlamıştır. Tektonik, östatik ve epirojenik hareketler sürecin şekillenmesinde yardımcı olmuşlardır. Mesozoik ve Tersiyer arazileri, Paleozoik zamanında oluşan temel üzerine düzgün bir şekilde kıvrılmıştır. Bu olaylar sonucunda havzada güneye doğru eğimlenme ve yükselme meydana gelmiştir (Köseoğlu, 2015, s. 24). Safranbolu'nun özellikle kireçtaşlarından oluşması ve bu kayaların aşınmaya karşı dirençsiz olması bölgede akarsuların aşındırma ve şekillendirme süreçlerine katkı sağlamıştır. Şehirde, Emek Mahallesi, 15 Temmuz Mahallesi ve Tarihi Çarşı'nın içinde yer alan mahallelerde; kireçtaşı, Barış, Musalla Mahalleleri ile Emek Mahallesi'nin bir bölümünde çakılda ve çamurtaşı yaygın görülen kayaç türüdür (Harita 2).

Harita 3: Araştırma Sahasının Fiziki Haritası (2019)

Harita 4: Safranbolu Şehri'nin Yakın Çevresinin Fiziki Haritası

Araştırma sahası farklı jeomorfolojik ünitelerden oluşmaktadır. Bunlar; kuzey ve kuzeybatı bölümünde yer alan dağlık saha, kuzey ve orta bölümde yer alan plato sahası ile güneyde yer alan Araç Çayı vadisinin oluşturduğu düzlüklerdir. Safranbolu, Araç Çayı ve onun yan kolları (Karadere, Eflani dereleri) tarafından parçalanmış bir plato görünümündedir (Harita 3). Plato; akarsular tarafından dar ve derin vadilerle parçalanmış çevresine göre yüksekte kalan dalgalı düzlüklere denir. Araziye plato özelliğini kazandıran Araç Çayı kaynağını Ilgaz Dağlarının kuzey yamaçlarından almaktadır.

Platoda yer alan en önemli yükselti Esendoğdu Tepesi (1145 m) ile Bürük Tepesidir (1143 m) (Harita 4). Plato aşınımına çok fazla uğramıştır. Plato sahinında aşınımında kurtulmuş mesa, şahit tepe ya da bütler görölmektedir (Köseoğlu, 2015). Kuzey Anadolu Orojenik Kuşağında yer alan araştırma sahasının kuzeyinde Sarıçiçek Dağları yer alır ve bu dağ sıraları platonun kuzeydoğusuna doğru devam eder. Sarıçiçek Dağları üzerindeki önemli yükselti; Turnaçal Tepesi (1556 m), Erenler Tepesi (1736 m), Uzungöveç Tepesi (1756 m), Demiroluk Tepesi (1709 m) önemli yükseltilerdir (Harita 4). Şehrin yakın çevresinde yer alan diğer yükselti şöyle; Büyükörenler Tepesi (1157 m), Kırtaşlık Tepesi (1119 m), Kızılgöl Tepesi (1031 m). Yüksek dağlık sahaların 1500 m'yi geçen zirvelerinden bir eğim ile plato yüzeylerine geçilmektedir (Kalyoncu, 2010, s. 11). Havzanın en yüksek noktası 610 m ile plato yüzeyidir. En alçak noktası ise 315 m civarında olan vadi tabanıdır (Özdemir, 1998).

Araştırma sahasında akarsuların oluşturduğu vadilerin bir kısmı ise kanyon vadilerdir ve bu vadiler arazi üzerindeki temel morfolojik unsurlardır. Kanyon vadiler ise şöyledir:

Tokatlı (İncekaya) Kanyonu: Danaköy yakınlarından başlayan bu kanyon, şehir merkezinde Gümüş Senti olarak bilinen yerde sona ermektedir. Hızar Deresinin bulunduğu İncekaya-Tokatlı Köyü arası kanyon uzunluğu 2100 m. olmasına rağmen diğer yan kollarla beraber toplam uzunluğu 4500 m'yi bulmaktadır.

Bulak Kanyonu: Safranbolu'dan Araç Çayına kadar uzanan bu kanyonun uzunluğu kesintilerle beraber yaklaşık 8,5 km'dir (Türker & Çetinkaya, 2009).

1.1.2. İklim Özellikleri

Bir sahanın iklim özelliklerini açıklayabilmek için öncelikle sahada bulunan meteoroloji istasyonunun verilerini incelemek gerekir. İklim elemanlarından sıcaklık, yağış, basınç ve rüzgâr gibi atmosferik olayların uzun süreli incelenmesi sonucu elde edilen veriler bölgenin iklim özelliklerini verir.

Araştırma sahasında Karadeniz İklim Bölgesinde yer almaktadır. Bu iklim Karadeniz Bölgesi ve Trakya'da Karadeniz kıyı bölümünde görülmektedir. Bu iklim tipi; Nemli-Ilıman Karadeniz Kıyı Kuşağı İklimi, Nemli Soğuk Karadeniz Dağ İklimi ve Karadeniz Ardı Yarınemli-Yarıkurak İklimi olarak üçe ayrılır (Atalay, 2010). Her mevsim yağışlı olan Nemli Ilıman Karadeniz Kıyı Kuşağı İkliminin yıllık yağış miktarı 600-2300 mm arasında değişmektedir. En fazla yağışı sonbaharda, en az yağışı ise ilkbaharda almaktadır. Araştırma sahasında dağlık sahalar kuzeybatıdan başlayıp doğuya doğru uzanmaktadır; bu da denizel etkinin iç kesimlere sokulmasını engelleyerek biraz daha farklı iklim özelliklerinin yaşanmasına neden olmuştur. Bu durumda çalışma sahasının Karadeniz Ardı Yarınemli-Yarıkurak İklim özelliği gösterdiği söylenebilir. Kıyı kesimde görülen Karadeniz İklimine göre yaz ayları birkaç derece sıcak geçerken, kış ayları birkaç derece daha soğuk geçer. Yüksek yerlerde yağış miktarı 500-800 mm arasında değişirken, daha alçak yerlerde yağış miktarı 500 mm'nin altına düşmektedir (Atalay, 2010).

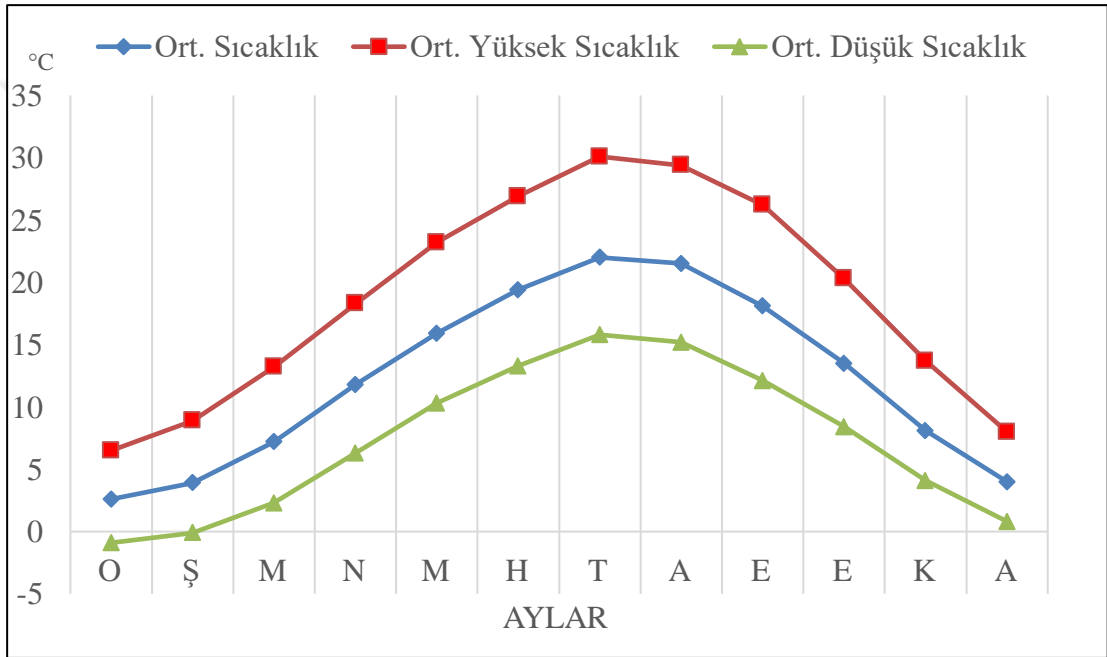
1.1.2.1. Sıcaklık

Araştırma sahasında özellikle yükseltiye bağlı olarak sıcak değerlerinde önemli değişiklikler bulunmaktadır. Ocak ayı sıcaklık değerlerine bakıldığında yükseltinin az olduğu vadi tabanlarında kış ayları daha sıcaktır. Araştırma sahasının kuzey ve güney kesimlerine bakıldığında sıcaklık değerlerinde artış gözlemlenmektedir bunun sebebi ise yükseltinin azalması ve çevresi yüksek kütlelerle çevrili vadilerin varlığıdır.

SAFRANBOLU	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Ort. Sıcaklık	2,6	3,9	7,2	11,2	15,9	19,4	22	21,5	18,1	13,5	8,1	4	12,4
Ort. Yüksek Sıcaklık	6,5	8,9	13,2	18,3	23,2	26,9	30,1	29,4	26,2	20,3	13,7	8	18,7
Ort. Düşük Sıcaklık	-0,9	-0,1	2,3	6,3	10,3	13,3	15,8	15,2	12,1	8,4	4,1	0,8	7,3

Tablo 1: Safranbolu Meteoroloji İstasyonu Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri

(Kaynak: MGM,2018)

Şekil 1: Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri (Kaynak: MGM,2018)

Genel itibari ile kış aylarında yükseltinin fazla olduğu alanlarda sıcaklığın düşük olduğu gözlemlenirken, nispeten daha alçak platoluk sahalarda sıcaklığın yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Araştırma sahasında ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu aylar Temmuz (30,1 °C) ve Ağustos (29,4 °C) aylarıdır. Ortalama sıcaklıkların en düşük olduğu aylar ise Ocak (-0,9), Şubat (-0,1) ve Aralık (0,8) aylarıdır (Tablo 1, Şekil 1).

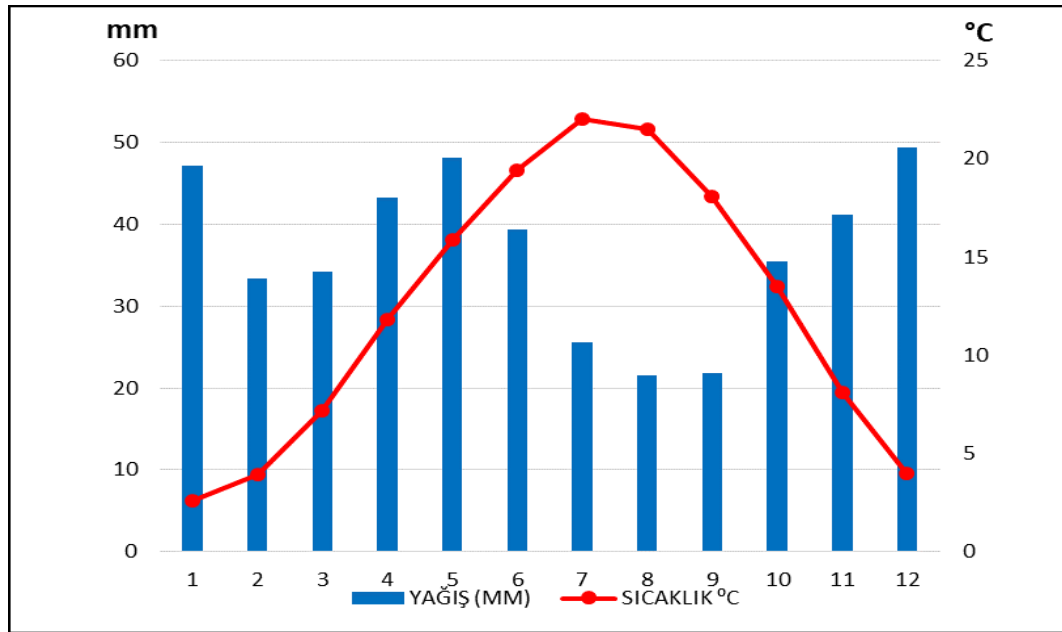
1.1.2.2. Yağış

Araştırma sahasını oluşturan Safranbolu şehrinde yıllık yağış miktarı 509,9 mm'dir. En fazla yağış Ocak (57,6 mm) ayında düşerken, en az yağış Eylül (24,0 mm) ayında düşmektedir. Mevsimlere göre yağışların dağılışı incelendiğinde; sıcaklık

değerlerinin arttığı yaz aylarında yağış değerlerinin düştüğü görülürken, en yağışlı dönemlerin kış (129,9 mm) ve ilkbahar mevsimlerinde (125,6 mm) olduğu görülmektedir (Tablo 2, Şekil 2).

SAFRANBOLU	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
Ort. Sıcaklık	2,6	3,9	7,2	11,8	15,9	19,4	22	21,5	18,1	13,5	8,1	4	12,4
Yağış (mm)	57,6	39	39	52	56	46	29	27	24	41	46	55	509,9

Tablo 2: Ortalama Yağış ve Sıcaklık Değerleri (Kaynak: MGM, 2018)

Şekil 2: Ortalama Yağış ve Sıcaklık Değerleri (Kaynak: MGM, 2018)

Yağışın Mevsimlere Dağılışı	Kış	İlkbahar	Yaz	Sonbahar
%				
Safranbolu	22	29	20	22

Tablo 3: Yağışların Mevsimlere Göre Dağılışı (Kaynak: MGM, 2018)

Safranbolu'da yağışın mevsimlere göre dağılımını incelendiğinde en fazla yağış %29 (129,9 mm) ile kış mevsimi ve %27 (125,6 mm) ile ilkbahar mevsiminde almaktadır (Tablo 3).

1.1.2.3. Basınç ve Rüzgârlar

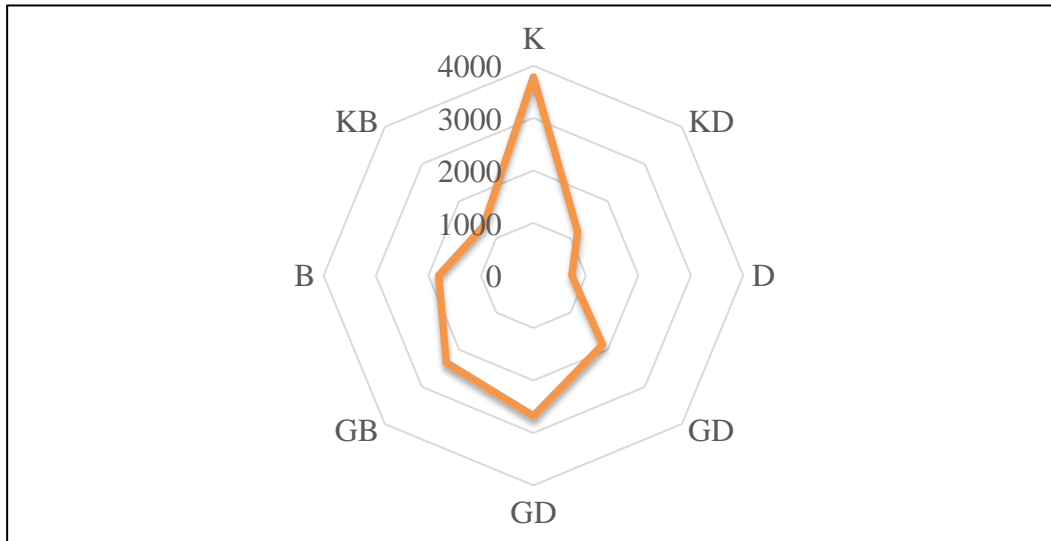
Araştırma sahasında ortalama basınç değerinin en yüksek olduğu aylar Aralık Ocak ve Şubat aylarıdır. Bunun sebebi ise ülkede kış mevsiminde kuzeydoğudan sokulan Sibiryaya Termik Yüksek Basınçtır. Bu dönemde araştırma sahasında olduğu gibi yurt genelinde de basınç değerlerinde yükselme görülmektedir. Ortalama basınç değerinin en düşük olduğu dönem ise yaz aylarıdır. Araştırma sahasını ve aynı zaman yurt genelini etkileyen bu durumun sebepleri arasında yaz mevsiminde sıcaklığın fazla olması ve ülkemize güneyden sokulan tropik kökenli hava kütleleridir (Tablo 4).

Safranbolu	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Basınç	949,4	949,8	947	947,1	945,6	946,1	945,8	946,3	948	950,4	951,2	954,3	945,3
En Yük. Basınç	963	963,9	958,8	958,5	954,2	953,5	953	955,1	959,7	962,4	966,3	968	955,5
En Düş. Basınç	926,2	931,2	931,5	931,5	935,2	937	933,6	936,9	937,9	933,9	934,8	937,4	933,9

Tablo 4: Safranbolu İstasyonu Basınç Değerleri (Kaynak: MGM,2018)

K	KD	D	GD	G	GB	B	KB
3788	1192	726,6	1865	2673	2350	1806	1338

Tablo 5: Safranbolu İstasyonu Rüzgâr Esiş Sıklıkları (Kaynak: MGM,2018)

Şekil 3: Safranbolu İstasyonu Hâkim Rüzgâr Yönleri (Kaynak: MGM,2018)

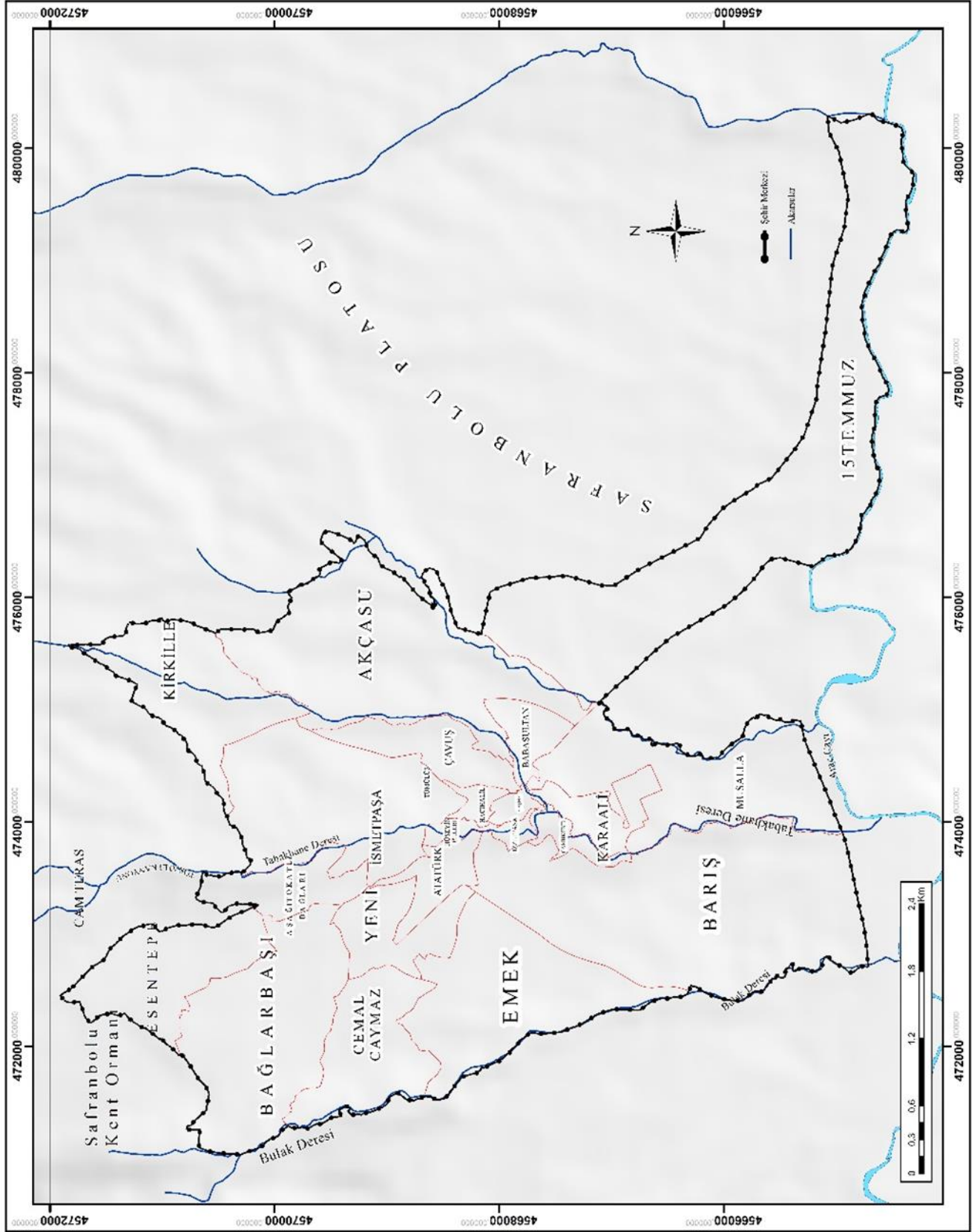
Araştırma sahasında rüzgârın esme sıklığı yıl içerisinde en fazla kuzey yön olarak görülmüştür. Karabük-Safranbolu Havzası kuzeydoğuya doğru genişleyen, güney-güneybatıya doğru daralan bir huniye benzemektedir. Bu durum bölgede rüzgâr esiş doğrultusunu da belirlemektedir (Tablo 5, Şekil 3).

1.1.3. Hidrografik Özellikler

Araştırma sahasında yeryüzü şekillerinin günümüzdeki şeklini almasında önemli etkenlerden biri de akarsular ve kollarıdır (Özdemir, 1998, s. 44). Araştırma sahası sınırları içinde Araç Çayı, Tabakhane ve Bulak Dereleri bulunmaktadır. Ancak genel itibari ile Safranbolu'nun en önemli akarsuyunu Araç Çayı oluşturmaktadır. Safranbolu Platosu bu çay tarafından oluşturulmuştur. Toplam uzunluğu 150 km olan Araç Çayı'nın il sınırları içindeki uzunluğu 73 km'dir. Araştırma sahasındaki Tabakhane ve Bulak Derelerini bünyesine alarak sahayı terk ederek Karabük'te de Soğanlı Çayını bünyesine alarak Filyos adı ile Karadeniz'e dökülür (Karabük Çevre Durum Raporu, 2015).

Kaynağını Ilgaz Dağlarının kuzey yamaçlarından alan Araç Çayı'nın ilkbahar mevsiminde kar erimelerine bağlı olarak su miktarı artmaktadır. Araç Çayı'nın ilkbahar ve kış aylarında akım miktarının artması, yaz aylarında bu miktarın düşmesi ve bu akım miktarlarını yıl içinde koruması nedeniyle kısmen düzenli bir rejime sahip olmasını sağlamıştır.

Şehir merkezinde bulunan Bulak Deresi Araç Çayı'na sularını boşaltmakta ve kuzeybatı yönünden güneybatı yönüne doğru akmaktadır. Bulak Deresi Safranbolu'nun sahip olduğu doğal kaynaklardan Bulak Mağarası'ndan doğmaktadır (Hacısalıhoğlu, 1995). Bulak Deresi'nin yanında Safranbolu'nun içinden geçerek akan Gümüş Deresi ve Akçasu Deresi vardır. Bu iki dere vadi içerisinde birleşerek Tabakhane Deresi'ni oluşturmaktadır. Ayrıca sahada Hızır ve Mencilis (Bulak) gibi kaynak suları vardır (Harita 5).

Harita 5: Safranbolu Şehri'nin Hidrogrfy Haritası

1.1.4. Toprak Özellikleri

Toprak, fiziksel ve kimyasal olaylarla ana materyalin çözülmesiyle oluşan, kabuk tabakasının birkaç mm ile birkaç m kalınlığında örten, üzerinde bitkilerin yetiştiği, tutunduğu, içinde son derece zengin flora ve faunanın yer aldığı bir kattır (Atalay, 2008). Topraklar; zonal topraklar, azonal topraklar ve intrazonal topraklar olarak üç grupta değerlendirilir.

İyi gelişmiş profil özelliğine sahip, toprağı oluşturan faktörlerden iklim ve vejetasyon özelliklerine göre oluşmuş topraklara zonal topraklar denir (Atalay, 2011). Bu toprak grubu yeryüzündeki iklim ve bitki örtüsü kuşaklarına göre dağılışı genellikle paralellik gösterir. Araştırma sahasındaki zonal topraklar ise şöyledir:

Kahverengi Orman Toprağı: Bu topraklar Araç Çayı vadisi ve Ovacuma Deresi vadisi hariç sahanın büyük bir kısmında görülen toprak türüdür (Köseoğlu, 2015).

Kireçsiz Orman Toprakları: Araç Çayı vadisinin her iki yakasındaki platoluk ve dağlık alanlarda aynı zamanda Safranbolu Platosu üzerinde görülmektedir.

Dış kuvvetlerin etkisiyle (rüzgâr, buzul, akarsu) çeşitli sahalardan aşındırılan materyallerin başka bir yerde biriktirilmesiyle oluşmuş topraklara azonal topraklar denir. Sahada görülen azonal topraklar:

Alüvyal Topraklar: Akarsular tarafından aşındırılıp biriktirilen topraklardır. Mineral madde bakımından zengin olan bu topraklar üzerinde yoğun tarımsal faaliyetler yapılmaktadır. Özellikle Araç Çayı çevresi bu topraklar ile temsil edilir.

1.1.5. Bitki Örtüsü Özellikleri

Türkiye Avrupa-Sibirya, İran-Turan ve Akdeniz floristik bölgeleri içinde yer almaktadır (Atalay, 2008). Gerek coğrafi konum itibari ile gerekse özel konumun ortaya çıkardığı; dağlar, denizler, göller ve engebeli alanların varlığı bitki örtüsünü zenginleştirmiştir. Ülkede yaklaşık 11 000 çeşit bitki türü bulunmaktadır ve bu sayının 3925'i endemiktir. Karadeniz Bölgesi biyoçeşitlilik açısından zengin bir bölgedir. Araştırma sahası oluşturan Safranbolu ise bitki örtüsü açısından önemli bir yere sahiptir.

Araştırma sahasında; nem ve yağışın yeterli olduğu alanlarda yaprak döken geniş yapraklı ormanlar bulunmaktadır. Bu ormanlarda ise kayın (*fagus*), dişbudak (*fraxinus*), karaağaç (*ulmus*), kızılağaç (*alnus*) gibi ağaçlar bulunmaktadır. Sahada nem ve yağışın azaldığı nispeten yükseltinin arttığı batı ve kuzeybatı bölgelerde iğne yapraklı ormanlar

bulunmaktadır. Bu ormanlarda ise karaçam (*pinus nigra*), sarıçam (*pinus slyvestris*), göknar (*abies*) gibi ağaçlar bulunmaktadır. Araştırma sahasında Araç Çayı boyunca söğüt (*salix*), kavak (*populus*) ve çınar (*platanus*) ağaçlarının yanı sıra Akdeniz Bölgesi'ne ait bitki türleri de görülmektedir. Bu bitki türleri arasında kızılçam (*pinus brutia*) en yaygın görülenidir. Kızılçam ormanlarının tahrip edildiği yerlerde maki türlerine ait bitkiler görülmektedir. Bunlar; sandal (*arbutus andrachne*), akçakesme (*phillyrea*), katran ardıcı (*juniperus oxcedrus*), menengiç (*pistacia terebinthus*), karaçalı (*paliurus*) gibi maki elemanlarıdır. Ayrıca adaçayı yapraklı laden (*cistus salviifolius*) defne yapraklı laden (*cistus laurifolius*) gibi garig elemanları da görülmektedir (Coşkun, 2017).

Saha otsu bitkiler açısından da zengindir ve başlıca görülen otsu bitkiler şunlardır: papatya (*anthemis cotula*), yüksükotu (*digitalis*), kuşburnu (*rosa canina*), ısırgan (*urtica sp*), çoban üzümü (*vaccinium myrtillus*), ökse otu (*viscum album*), yabani çilek (*frooria vesca*), atkuyruğu (*eguisetum arvense*), öksürük otu, sığır kuyruğu (*verbascum*), can çiçeği (*c.latifolia*), köygöçüren (*cirsium hypoleucum*), adaçayı (*salvia forskahlei*) ve kekik (*thymus longicaulis*)'tir (Köseoğlu, 2015).

Fotoğraf 1: Safranbolu'da Yetiştirilen Safran Çiçeği

Safranbolu'da bulunan ve Safranbolu'ya adına veren endemik tür olan Safran Çiçeği (*crocus savitus*) bitkisinin "Safran" kısmı çok öncelerden itibaren, baharat ve gıda boyası olarak kullanılan bitkidir. 20-25 cm kadar boylanabilen safran bitkisi Ağustos Eylül aylarında soğanı ekildikten sonra Ekim ayında mor çiçekler açar (Fotoğraf 1).

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Safranbolu'nun Beşeri Çevre Özellikleri

2.1.1. Kuruluşu ve Tarihi Gelişimi

Çok eski çağlara ait, Safranbolu hakkında güvenilir bilgilerin sayısı oldukça azdır. Antik Çağ'da Safranbolu Kızılırmak ile Filyos ırmağı arasında, kuzeyde Karadeniz, güneyde Çankırı ve Çorum illerinin bir bölümüyle sınırlandırılmaktaydı ve tarihte Paphlagonia (Paflagonya) olarak adlandırılan bölgede bulunan Safranbolu'nun geçmişi M.Ö 3000'li yıllara kadar dayanmaktadır (Ulukavak, 2017). Safranbolu yöresinde yaşayan ilk kavim Gagaslar olup daha sonra bölgede sırasıyla Hititler, Dorlar, Paphlagonlar, Kimerler, Lidyalılar, Persler, Kapadokyalılar, Helenler, Pontlar, Galatlar, Bitinyalılar, Roma ve Bizans tarafından yönetilmiştir (Canbulat, 2012) . Safranbolu'nun tarih boyunca el değiştirmesinin sebepleri arasında su kaynaklarının zengin olması, tarım ve hayvancılığa elverişli olması ve saldırılara karşı savunmaya uygun konumu gösterilebilir. Bölge coğrafi özellikleri açısından uygun yaşam koşulları sunmakta ayrıca zenginlik ve uygarlık yapıtlarının bulunmaması nedeniyle Anadolu'da yaşanan yıkım olaylarından hemen hiç etkilenmemiştir (Canbulat, 2012, s. 7).

Safranbolu, Bizans'tan sonra sırasıyla Anadolu Selçuklu, İlhanlı, Çobanoğlu, Candaroğulları ve Osmanlılar tarafından yönetilmiştir (Canbulat, 2012, s. 9). Şehrin bilinen tarihi, Safranbolu kalesinin 9. yy'da Anadolu'ya gelen Müslüman Arapların saldırılarını durdurmak amacıyla Bizanslılar tarafından yapılmasıyla başlar. Ancak bundan önce Kıranköy kesiminde Ayastefenos Kilisesinin 515 tarihinde yapılmış olduğu düşünülünce şehrin tarihinin Roma döneminden öncesine uzandığı anlaşılmaktadır. 1071 Malazgirt Savaşı sonrası Anadolu Türk yerleşmesi için elverişli bir ortam olmuştur. Göçebe Türkmen boyları öncelikle Kastamonu-Çankırı-Ankara-Eskişehir-Kütahya-Denizli hattını tutmuşlar daha sonra bu hattın batısı üzerinde Kastamonu-Safranbolu-Gerede yoğunlaşmışlardır.

1196 yılında *Selçuklu* Sultanı II. Kılıç Arslan'ın Oğlu Muhittin Mesut Şah tarafından o zamanki adı 'Dadybra' olan Safranbolu Kalesi alınarak ismi Zalifre olarak

değiştirilmiş, Hristiyan halkın şehri terk etmesi şartıyla canları bağışlanmış ve Hristiyan halkın yerine Türkleri yerleştirerek bölge Türklerin egemenliği altına girmiştir. 1213 yılında Emir Hüsameddin Çoban Kastamonu'yu almış ve Safranbolu bağımsız bir uç beyliği olan *Çobanoğlu Beyliği*'ne bağlanmıştır. 1280 yılında bu beylik sona ermiş, daha sonra Safranbolu 1326 yılına kadar bağımsız bir beylik olarak idare edilmiştir (Tunçözgür, 2012). Çobanoğlu Beyliği'ne son veren ve *Candarlı Beyliği*'ni güçlendiren Şucaeddin Bedrettin I. Süleyman Paşa, 1326 yılında Safranbolu'yu almış ve oğlunu (Ali Bey) kente bey olarak atamıştır. 1354 yılında ise Sultan Orhan Gazi'nin oğlu Gazi Süleyman Paşa Safranbolu'yu Candaroğulları Beyliğinden almış ve *Osmanlı* toprağına katmıştır. Gazi Süleyman Paşa şehre cami, hamam, medrese ve çeşme gibi eserler bırakmıştır. Ayrıca Bulak Mağarası'ndan kanal açtırmış suyu getirmiş ve yaptırdığı değirmeni de Bağlar bahçelerinde kullanılması için vakfetmiştir. Daha sonra Gazi Süleyman Paşa şehirden ayrılmış ve yerine kumandanı olan Hıdır Beyi bırakmıştır. Hıdır Bey öldüğünde (1458) günümüzde Hıdırlık Tepesi diye bilinen yere defnedilmiştir (Tunçözgür, 2012).

1332 yılında kente gelen Seyyah İbn-i Batuta şehri şu şekilde ifade etmiştir; 'Burası tepe üzerinde kurulmuş küçük bir şehirdir. Tepenin eteklerinde hendek ve tepenin zirvesinde bir kale mevcuttur'.

1392 yılında Osmanlı yönetimine geçen Safranbolu, bu tarihten başlayarak, 18. yy başlarına kadar 'Borlu Kazası' adı altında, Bolu Sancağına bağlı kalmıştır. Taraklıborlu (Safranbolu) Osmanlı Devletinden önce Candaroğullarının da önemli bir merkeziydi ve Taraklıborlu için şehir tabiri kullanılmıştır. Taraklıborlu (Safranbolu) 1519 tarihinde 111 köy, 10 mezra; 1568 tahririnde 122 köy ve 1 mezra olarak kaydedilmiştir. Şehir merkezinde ise 1519 tahririnde 11 mahalle, 1568 tahririnde 10 mahalle olarak kayıtlıydı (Yazıcıoğlu, 2001).

1692 yılında Bolu Sancağı kaldırılmış ve voyvodalık haline getirilmiştir. 1811 yılında Bolu Voyvodalığına dâhil topraklarda Gerede sınır olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Sınırın batısında Bolu ve doğusunda ise Viranşehir voyvodalıkları kurulmuş ve ilerleyen zamanlarda sancak haline getirilmişlerdir (Yazıcıoğlu, 2001). Daha sonra Safranbolu kazası Viranşehir Sancağına bağlanmıştır. 1867 yılında ise Kastamonu Sancağına bağlanmıştır. 1869-1870 yılında yürürlüğü giren İdare-i Umumi Vilayet

Nizamnamesi ile dört grup (vilayet, sancak, kaza, köy) olan idari birimlerin sayısına nahiye eklenerek birim sayısı beşe çıkarılmıştır. Buna bağlı olarak Safranbolu kaza haline getirilmiş, Ulus, Eflani ve Aktaş nahiyelerinin merkezi olarak Kastamonu Vilayetine bağlanmıştır (Gümüšođlu, 2006, s. 19-21).

Safranbolu, tarihi geçmişinde, en üstün ekonomik ve kültürel seviyesine Osmanlı döneminde ulaşmıştır. Şehrin 17. yy'da İstanbul-Sinop kervan yolu üzerinde önemli bir konaklama merkezi olması nedeniyle bölgede ticaretin gelişimine katkı sağlayarak yörenin hızla zenginleşmesini sağlamıştır. Bu dönemde İstanbul ve Kastamonu ile sıkı ilişkiler yaşamış, Osmanlı Sarayından ve devlet adamlarından bazıları şehire önemli eserler bırakmışlardır. Bunlardan bazıları:

Köprülü Mehmet Paşa Camii: 1662 yılında ibadete açılan camii, Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır.

İzzet Mehmet Paşa Camii: Padişah III. Selim zamanında ve 1794-1798 arasında Sadrazamlığa yükselen ve Safranbolulu olan İzzet Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Cinci Hanı: Sultan İbrahim'in Sadrazamlarından Cinci Hoca (Kazasker Hüseyin Efendi) tarafından 1640-1648 tarihleri arasında yaptırılmıştır.

Saat Kulesi: İzzet Mehmet Paşa tarafından 1794-1798 tarihleri arasında yaptırılmıştır.

Safranbolu Türkler' in yerleşmesinden sonra pek çok ad değiştirmiştir. Bu isimler sırasıyla şöyledir:

Dadybra: Safranbolu'nun Türkler 'den önceki (Bizans Dönemi) bilinen kesin adıdır.

Zalifre: Türkler Safranbolu kalesini aldıktan sonra eski ismi bu şekilde değiştirmişlerdir.

Borglu: Safranbolu'ya Türker'in verdiği adlar arasında değişmeyen ve harf düşmeleriyle günümüze kadar gelen addır.

Borlu: Borglu kelimesindeki harf düşmesi ile ortaya çıkmış isimdir.

Taraklı-Borlu: Kent Osmanlı yönetimine geçtikten sonra Borlu adının önüne Taraklı kelimesi getirilerek bu adla anılmaya başlanmıştır.

Taraklı: Taraklı-Borlu adının kısaltılmış biçimi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Zağfiran-Borlu: Safranbolu'nun bugünkü adının ilk biçimidir. Borlu kelimesi korunmuş, Taraklı kelimesinin yerine ise bölgede tarımı yapılan Safran-Zağfiran bitkisinin adı konulmuştur.

Zağfiranbolu: 1856 yılı devlet salnamesinde kentin ismi bu şekilde yazılmıştır. Daha sonraki dönemlerde kentin ismi **Zağfiran-Benderli, Zağfranbolu, Zafranbolu** olarak değişmiş ve son olarak 1940 yıllarında kentin adı Safranbolu olarak bugünkü halini almıştır (Yazıcıoğlu, 1982, s. 33-38).

1870 yılında Safranbolu'da belediye örgütü kurulmuş, ilk belediye başkanı Hacı Mehmet Ağa olmuş ve Meclis-i İdare kurulmuştur. Safranbolu, 1927 yılında Zonguldak Vilayeti'ne bağlanmıştır. Safranbolu'ya bağlı olan Ulus Bucağı 1945'de, Eflani ve Karabük Bucakları ise 1953'de Safranbolu'dan ayrılarak ilçe haline getirilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin ilk ağır demir sanayinin de Karabük'te kurulmuş olması Karabük'ün hızlı bir gelişme sürecine girmesini sağlamış ve Karabük 1995 yılında Türkiye'nin 78. ili olarak kayda geçmiş, Safranbolu da Karabük'e bağlanarak ilçe durumuna getirilmiştir (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, 2019).

Türkiye'de bulunan yaklaşık 50.000 kadar korunması gerekli kültür ve tabiat varlığının yaklaşık 1500'ü Safranbolu'da bulunmaktadır. Sahip olduğu zengin kültürel mirası koruyarak günümüze kadar ulaştırabilmesi ile Safranbolu, UNESCO tarafından 17 Aralık 1994 tarihinde "Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır.

2.2. Nüfusun Gelişimi

Nüfus, dar anlamda bir kişi ya da birey, geniş anlamda ise belli bir sayım gününde, belli bir ülkede sayılıp belirlenen toplam insan sayısı demektir. Nüfus bir yerin ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmişliğinde üzerinde etkilidir (Doğanay, Özdemir, & Şahin, 2012, s. 27-64).

Nüfus miktarları doğum, ölüm, göç, savaş, salgın hastalıklar gibi nedenlerle değişim halindedir. Araştırma sahasında da tarihi gelişim içerisinde nüfus miktarı sürekli olarak değişmiştir. Osmanlı döneminde modern anlamdaki ilk nüfus sayımında 1831 yılında yapılmış ve bu sayımda sadece erkek nüfusu kaydedilmiş ayrıca gayrimüslim nüfusu ayrı tutulmuş ve Safranbolu nüfusu 8217 olarak belirlenmiştir (Tablo 6). 1831'de Safranbolu'ya bağlı 16 mahalle ve 43 köy bulunmaktaydı. Yine bu nüfus sayımına göre Safranbolu şehir merkezinde 895 meslek sahibi, 74 kamu görevlisi

ve asker olmak üzere toplam 969 kişinin bir mesleği veya görevi bulunmaktaydı. Bu nüfus sayımına göre Safranbolu merkezde 2409 kişi, köylerinde ise 5808 kişi ikamet etmekteydi (Karacakaya, Yücedağ, & Yılmaz, 2015).

Merkez veya Köy	1831 (İlk Kayıt)	1831	1832
Şehir Merkezi	2409	2410	2402
Köy	5808	5843	5816
Toplam	8217	8253	8218

Tablo 6: Safranbolu Merkez Erkek Nüfusu (Karacakaya, Yücedağ, & Yılmaz, 2015).

1888 yılı Kastamonu Vilayeti salnamesine göre Safranbolu'nun nahiyeleriyle birlikte toplam nüfusu 50.523 olarak kaydedilmiştir. 1897 yılı Kastamonu İli Salnamesine göre Safranbolu'nun sahip olduğu nüfus 9591 olarak belirlenmiş ve bu nüfusun 5488'i Müslüman, 2684'ü ise Rumlar oluşturduğu belirtilmiştir. Salnamede Safranbolu'nun merkez ve Ulus, Eflani, Aktaş köyleriyle birlikte toplam nüfusu 53.746 iken hane sayısı 10.155 kadardır (Yazıcıoğlu, 1982). 1897 yılına ait salnamede Safranbolu'nun nüfus bilgilerine ulaşılmış ve nüfusun mahalle dağılımları tabloda verilmiştir (Tablo 7).

MAHALLE	HANE SAYISI	NÜFUS
Babasultan	104	431
Akçasu	112	418
Karaali	124	435
Muslu	126	497
Camikebir	116	480
Çavuş	161	652
Çeşme	59	275
Hacı Durmuş	37	139
Tekye	37	136
Hacı Halil	83	350
Hacı Benli	37	125
Hüseyin Kethüda	95	400
Müslüman Bolat	46	205
Müslüman Kıran	42	195
Hacı Evhad	54	225
Kavak	57	235
Hacıali	28	135
Bağlarbaşı	29	155
Bulak Camikebir	61	250
Bulak Tekye	52	230
Bulak Saray	55	250

Bulak Kumluk	48	224
Bulak Aşağı	50	235
Bulak Dibekönü	46	230
TOPLAM:	1.659	6.907
HRİSTİYAN MAHALLELER	HANE SAYISI	NÜFUS
Hristiyan-ı Kıran Dolambat	88	622
Kırkılak	107	720
Kilise Önü	95	650
Cambaz	100	692
TOPLAM:	390	2.684
GENEL TOPLAM:	2.049	9.591

Tablo 7: 1897 Salnamesinde Safranbolu'nun Mahallelere Göre Nüfusunun Dağılımı (Kaynak: Yazıcıoğlu, 1982)

Araştırma sahasında, nüfus miktarı ve nüfus hareketleri konusunda en faydalı bilgiler Cumhuriyet döneminde yapılan sayımlardan elde edilmektedir. İlk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmış ve bu sayımda ilçe nüfuslarına ait bilgiler verilmiştir (Tablo 8).

YILLAR	ŞEHİR	TOPLAM
1927	5.218	58.841
1935	5.571	65.297
1940	5.327	73.733
1945	5.164	59.839
1950	5.388	63.957
1955	6.155	24.801
1960	7.383	26.936
1965	9.712	30.291
1970	12.470	32.233
1975	14.793	34.020
1980	19.440	39.464
1985	22.404	41.773
1990	24.351	42.015
2000	31.697	47.257

Tablo 8: Genel Nüfus Sayımlarına Göre Safranbolu'da Nüfusun Gelişimi (Tük)

1927 yılında nüfus sayım sonuçlarına göre Safranbolu şehir nüfusu 5.218 olarak belirlenmiştir. Bu sayım sonucuna göre nüfusta bir azalma meydana gelmiştir. Bunun sebepleri ise; savaşlarda yaşanan ölümler, azınlıkların mübadele ile şehirden ayrılmaları ve ekonomik sıkıntılar gösterilebilir.

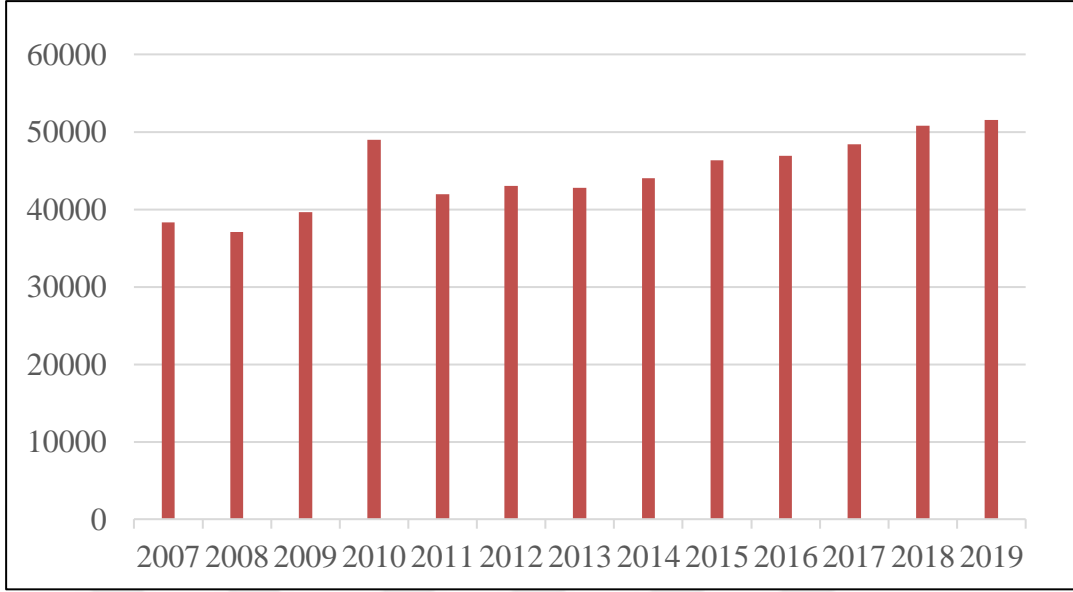
Tablo 8 incelendiğinde; 1935-1940 döneminde şehir nüfusunda azalma olduğu görülmektedir. Buna sebep olan durumlar ise; 1935 Zonguldak-Ankara demiryolunun açılması, 1937’de Demir-Çelik fabrikasının temellerinin atılmasıyla bölgede sanayileşme süreci başlamasıdır. Bu durum bölgeyi ekonomik yönden cazibe haline getirdiğinden nüfus üzerinde etkileri yaşanmıştır. 1945 yılında ise şehir nüfusunda azalma meydana gelmesine sebep olan durumlar ise; II. Dünya Savaşı nedeniyle genç nüfusun askere alınması, Ulus nahiyesinin ilçe haline gelmesi ve Demir-Çelik Fabrikasının kuruluşunun tamamlanması ile işçi alınmasıdır. 1960 sonrası Safranbolu şehir nüfusunda yaşanan artış temelde Karabük’te yaşanan sanayileşme sürecinin getirdiği nüfus hareketliliğinin Safranbolu’ya doğru ilerlemesidir.

Sonuç olarak tablo 8 incelendiğinde 1935-1950 yılları arasında nüfus üzerinde fazla bir hareketlilik söz konusu değildir. Ancak 1950-1975 yılları arasında gerek Karabük gerek Safranbolu çevresinde yaşanan kentsel gelişmeler mevcut durumu değiştirmiş ve nüfus üzerindeki hareketlilikte artış yaşanmıştır (Emiroğlu, 1981).

YILLAR	NÜFUS
2007	38.334
2008	37.092
2009	39.669
2010	49.014
2011	41.954
2012	43.060
2013	42.813
2014	43.975
2015	46.360
2016	46.924
2017	48.382
2018	50.797
2019	51.559

Tablo 9: Yıllara Göre Safranbolu Nüfusunun Değişimi (2007-2019, TÜİK)

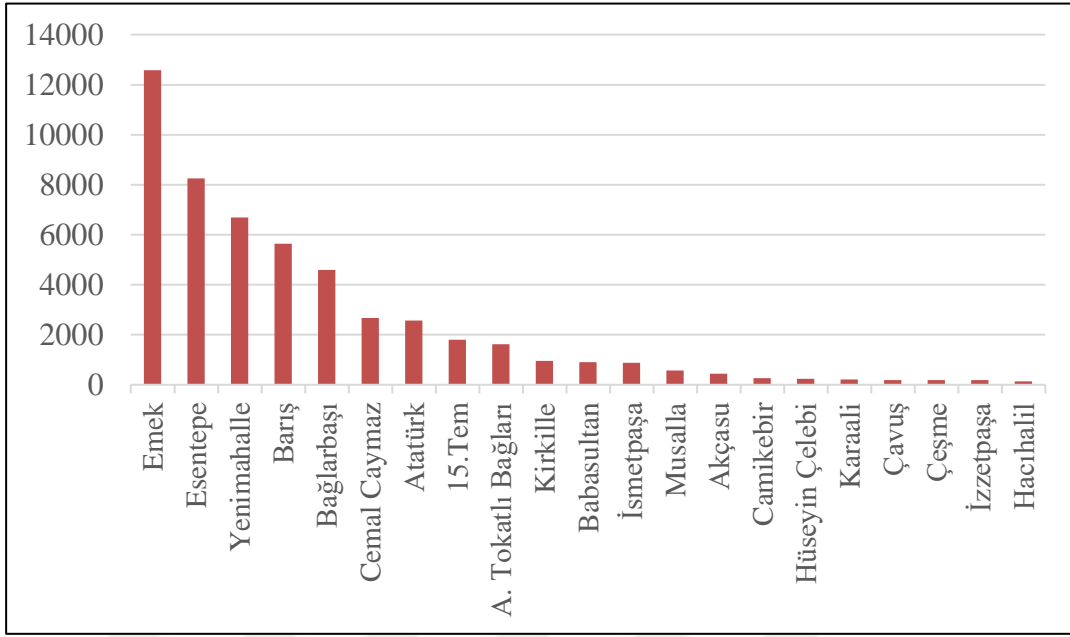

Şekil 4:Yıllara Göre Safranbolu Nüfusunun Gelişimi (Tüik,2019)

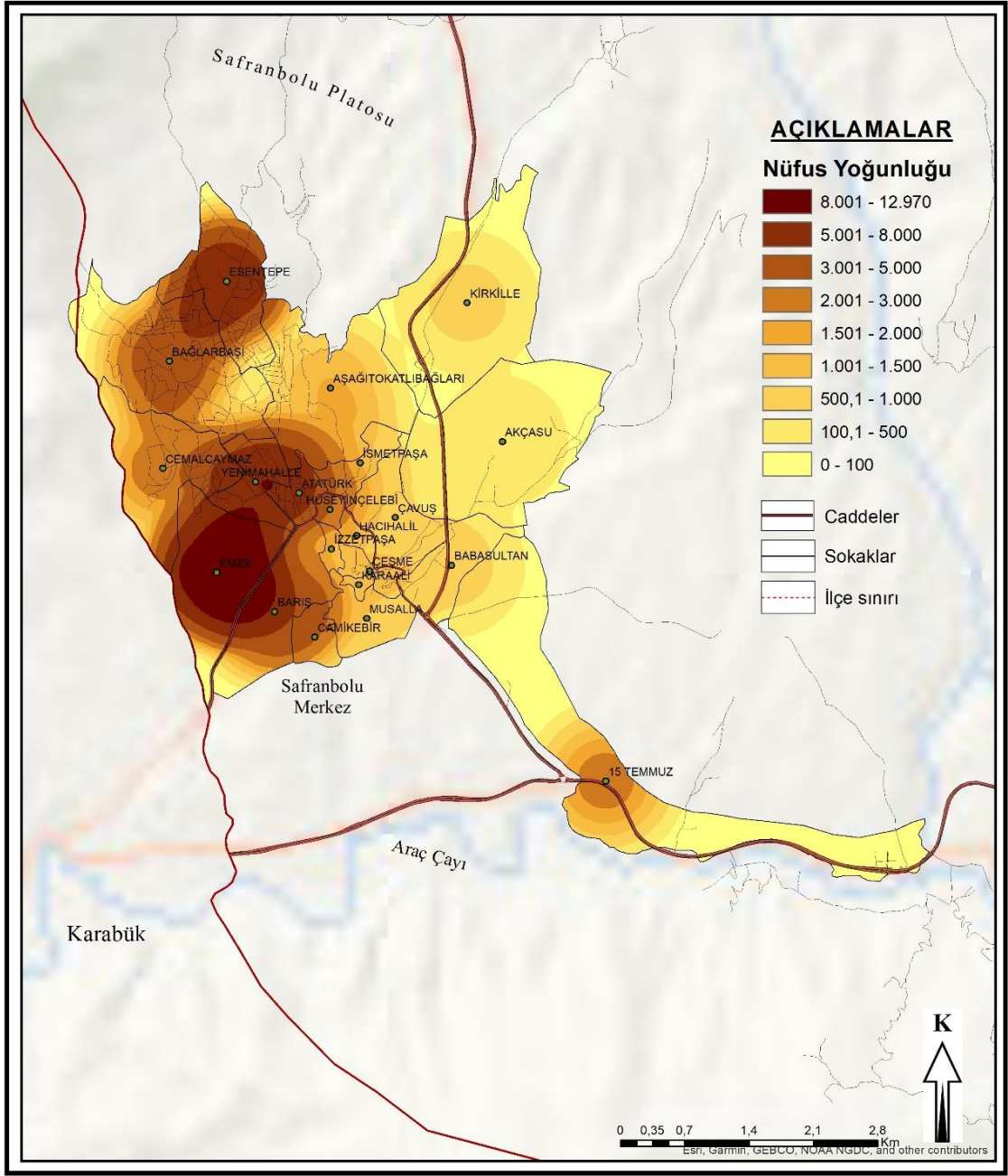
MAHALLE	NÜFUS
Emek	12.577
Esentepe	8.254
Yenimahalle	6.692
Barış	5.641
Bağlarbaşı	4.591
Cemal Caymaz	2.671
Atatürk	2.573
15 Temmuz	1.787
Aşağı Tokatlı Bağları	1.625
Kirkille	944
Babasultan	897
İsmetpaşa	882
Musalla	561
Akçasu	440
Camikebir	273
Hüseyin Çelebi	247
Karaali	203
Çavuş	197
Çeşme	183
İzzetpaşa	182
Hacıhalil	139

Tablo 10: Safranbolu Şehir Nüfusunun Mahallelere Göre Dağılımı (Tüik,2019)

Şekil 5 : Safranbolu’da Mahallelere Göre Nüfusun Dağılışı (Tüik,2019)

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2019 verilerine göre araştırma sahasını oluşturan şehir merkezinde toplam nüfus 51.559 kişi olup bu nüfusun 25.069’unu erkek nüfus oluştururken, 26.490’nını kadın nüfus oluşturmaktadır(Tablo 9, Şekil 4). 2019 yılı Safranbolu’nun mahallelere göre nüfus dağılımına bakıldığında ise homojenlik söz konusu olmadığı ve Emek Mahallesi’nde nüfusun diğer mahallere göre daha fazla olduğunu görülmektedir. Emek Mahallesi 12.577 nüfus ile en kalabalık mahalledir (Tablo 10, Harita 6, Şekil 5). Emek Mahallesi özellikle 1937 yılında açılan Demir-Çelik Fabrikasında çalışmak için gelen işçi nüfusun bu kesime yerleştirilmesiyle ilgilidir.

Harita 6: Safranbolu Şehri'nin Nüfus Yoğunluğu Haritası (2019)

2.3. Nüfus Hareketleri

2.3.1. Doğumlar ve Ölümler

Nüfusun dağılışı ve yoğunluğu sürekli değişim halindedir. Nüfustaki değişimleri yaratan faktörler ise doğumlar, ölümler ve göçlerin karşılıklı birbirlerini etkilemesi sonucu meydana gelmiştir (Tümertekin & Özgüç, 2012, s. 228). Doğumlar ve ölümler arasındaki fark, nüfus artışına ve azalışına sebep olmaktadır.

DOĞUMLAR			ÖLÜMLER		
Yıllar	E	K	Yıllar	E	K
2014	318	321	2014	119	104
2015	314	307	2015	120	107
2016	320	311	2016	147	109
2017	317	327	2017	145	134
2018	283	312	2018	140	120
2019	290	295	2019	120	121

Tablo 11: Safranbolu Şehir Merkezi'nde Yaşanan Doğumlar ve Ölümler (Kaynak: Safranbolu Nüfus Müdürlüğü,2019)

2019 yılında Safranbolu'da meydana gelen canlı doğum sayısı 585'dir. Buna karşılık aynı yıl içerisinde yaşanan ölüm sayısı 241'dir. Bu ölümlerin 120 tanesi erkek, 121 tanesi kadındır (Tablo 11). Tablo yıllara göre incelendiğinde; ölümlerde erkek nüfusun daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, şehirde kadınların ortalama yaşam süresinin daha uzun olduğunu göstermektedir.

2.3.2. Göçler

Göç, çeşitli nedenlerden dolayı bir idari sınırı geçerek ikametgâh yerlerini devamlı veya uzun süreli olarak değiştirme olayıdır. İnsanları göçe iten sebepler ise; yoksulluk ve işsizlik, siyasal koşullar, çevresel koşulların değişmesi, eğitim durumunda ve hayat tarzının gelişmesi ve değişmesi, eğitim ile meslek sahibi olma, ulaştırma - iletişim ağının genişlemesi ve kitle haberleşme araçlarının yaygınlık kazanması gösterilebilir.

Göçler, yerleşmelerin nüfusunun artışında ve azalmasında, cinsiyet ve yaş grupları yapısında değişmelere sebep olur. Bu durum göç alan ve göç veren yerlerde birbirine zıt olan durumların yaşanmasına sebep olur. Göçler iç ve dış göçler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Araştırma sahasındaki ilk büyük göç hareketi Anadolu'nun Türkleşmesi dönemine rastlamaktadır. Bu dönemde (1071 Malazgirt Savaşı sonrası)

Türkmenler önce Kastamonu-Çankırı-Eskişehir-Kütahya hattı üzerinde daha sonra Kastamonu-Safranbolu-Gerede hattında tutunmuşlardır. Osmanlının bölgede hâkim duruma gelmesi sonrasında bölgeye göçebe nüfus yerleştirmiştir.

İç göç, nüfusun aynı ülke içinde yeniden yerleşimini ifade eder. İç göçler; kırlardan şehirlere doğru, kırlardan kıra doğru, şehirlerden kıra doğru ve şehirlerden şehirlere olan göçlerdir. Kırlardan şehirlere olan göçler en çok sayıda insanı kapsayan göçlerdir. Bu göç türüne sebep olan faktörler ise; tarımda makineleşmenin yaygınlaşması, gelir durumundaki dengesizlikler, toprakların miras yoluyla bölünmesi ve alt yapı yetersizliği gibi nedenlerdir. Ülkemizde kırdan kente göç olgusunun belirginleştiği dönem 1950’li yıllardır. İç göçlerde cazibe haline gelen şehirlerin başında kuşkusuz İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara yer almaktadır. Araştırma sahasından da bu şehirlere iş bulmak ve daha iyi şartlarda yaşamak için göçler yaşanmıştır.

Dış göç ise ülkeler arası yapılan göçlere denir. Ülkemizde 1960’lı yıllardan itibaren ekonomik açıdan cazibe haline gelen Avrupa ülkelerine işçi göçleri başlamıştır. Araştırma sahamızda da Avrupa’ya yönelik işçi göçleri yaşanmıştır. Göç alan ülkelerin en önemlilerini ise; Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa, Suudi Arabistan, Libya gibi ülkeler oluşturmuştur (Özdemir, 1998, s. 90-92). Safranbolu Şehrinde de yaşanan en önemli dış göçü 1923 Türk-Yunan Mübadelesi oluşturmaktadır. Farklı ekonomik faaliyet kollarında bulunan Rumların şehirden ayrılmasıyla beraber şehirde nüfusun azalmasına sebep olduğu gibi iş gücü açığına da sebep olmuştur.

2.4. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

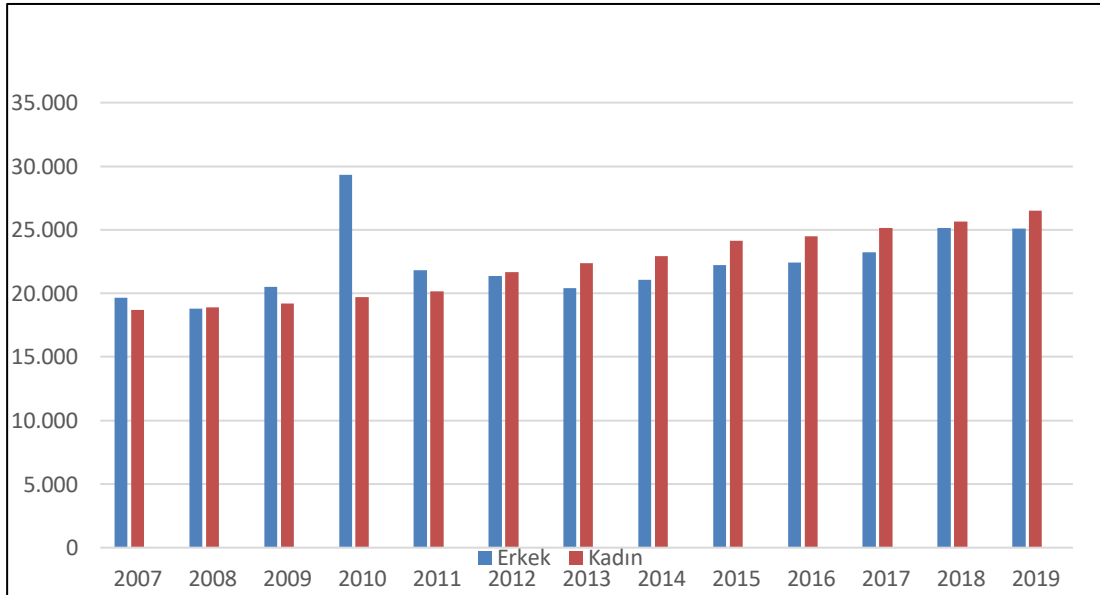
2.4.1. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Nüfusun bir başka özelliği de kadın ve erkek oranı yani cinsiyet oranıdır. Cinsiyet oranı bir yerdeki 100 ya da 1000 kadına düşen erkek sayısıdır. Cinsiyet sayısının 100’den (veya binden) büyük olması erkek nüfusun fazla olduğunu, 100’den (veya binden) düşük olması ise kadın nüfusun fazla olduğunu göstermektedir (Tümertekin & Özgüç, 2012). Cinsiyet oranı özellikle savaşlar, doğumlar, ölümler ve göçler gibi olguların etkilerini göstermesi açısından önemlidir. Bu olgular cinsiyet oranında dengesizliklerin ortaya çıkmasına neden olur. Örneğin; savaşlarda erkek nüfusun ölmesi kadın nüfusunun artmasına, göç veren ülkelerde kadın nüfusun artması cinsiyet oranında dengesizliklerin yaşanmasına neden olmaktadır.

Safranbolu şehir merkezi nüfusunun cinsiyet yapısı incelendiğinde, 2007, 2009, 2010 ve 2011 yılları hariç tüm kayıt dönemlerinde kadın nüfus fazlalığı dikkat çekmektedir (Tablo 12, Şekil 6). 2019 yılı nüfus verilerine göre toplam nüfusun %49 ‘u (25.069) erkek, %51’i (26.490) ise kadındır. Bu durumda şehir merkezinde cinsiyet oranı %95’dir. Sonuç olarak şehir merkezinde kadın nüfusun fazla olduğu görülmektedir.

KAYIT YILI	ERKEK	KADIN	TOPLAM	CİNSİYET ORANI %
2007	19.640	18.694	38.334	105
2008	18.797	18.895	37.692	99
2009	20.490	19.179	39.669	107
2010	29.331	19.683	49.014	149
2011	21.816	20.138	41.954	108
2012	21.375	21.685	43.060	98
2013	20.430	22.383	42.813	91
2014	21.055	22.920	43.975	92
2015	22.242	24.118	46.360	92
2016	22.440	24.484	46.924	91
2017	23.227	25.155	48.382	92
2018	25.156	25.641	50.797	98
2019	25.069	26.490	51.559	95

Tablo 12: Nüfusun Cinsiyet Oranları (Tük,2019)

Şekil 6: Yıllara Göre Safranbolu Merkez Nüfusunun Cinsiyet Durumu (Tük,2019)

Nüfusun değişen özelliklerinden birisi de yaş yapısıdır. Nüfusun yaş yapısının bilinmesi çalışabilir nüfus, nüfusta bağımlılık oranları ve aile tiplerinin ortaya konması açısından önemlidir. Böylece nüfusun yaş yapısının bilinmesi sonucunda sosyo-ekonomik, sağlık ve eğitim alanlarında planlamalar yapılabilir. Yaş dilimleri 0-4, 5-9, 10-14, 15-19...85-89, 90+ şeklinde dar aralıklı ve 0-14, 15-64, 64+ şeklinde geniş aralıklı olarak gruplandırılmıştır.

Aktif ve bağımlı nüfusun belirlenmesi açısından geniş aralıklı gruplandırmanın kullanılması daha uygundur. Buna göre Safranbolu şehri nüfusunun % 19,8'i çocuklardan (0-14), %69,9'u yetişkinlerden (15-64), %10,3'ü yaşlılardan (65+) oluşmaktadır. 0-14 yaş grubunda erkek nüfus fazlalığı, 15-64 ve 65+ yaş gruplarında kadın nüfus fazlalığı bulunmaktadır(Tablo 13). Safranbolu'da nüfusun bağımlılık oranı %43'dür.

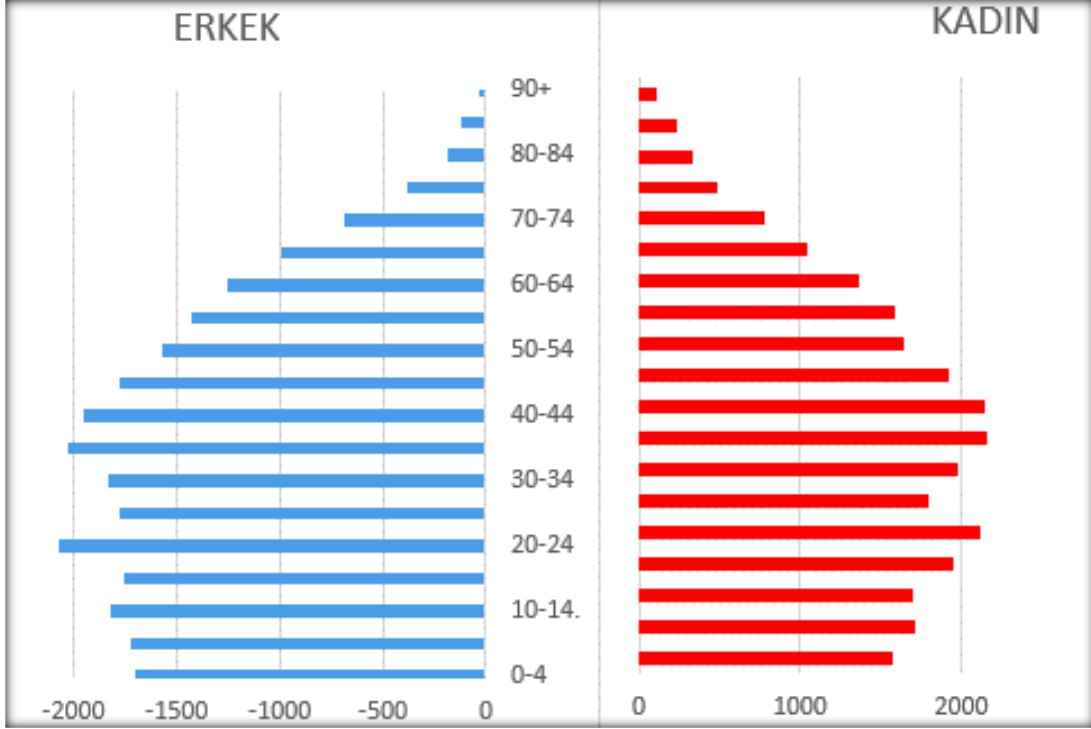
Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam	%
0-14	5.235	4.964	10.199	19.8
15-64	17.442	18.579	36.021	69.9
65+	2.392	2.947	5.339	10.3
Toplam	25.069	26.490	51.559	100

Tablo 13: Safranbolu Şehir Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Grupları (Kaynak: TÜİK,2019).

Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam	%
0-4	1.696	1.568	3.264	6.3
5-9	1.724	1.704	3.428	6.6
10-14	1.815	1.692	3.507	6.8
15-19	1.756	1.944	3.700	7.2
20-24	2.074	2.113	4.187	8.1
25-29	1.774	1.794	3.568	7.0
30-34	1.833	1.970	3.803	7.4
35-39	2.027	2.145	4.172	8.1
40-44	1.956	2.136	4.092	8.0
45-49	1.773	1.909	3.682	7.1
50-54	1.571	1.630	3.201	6.2
55-59	1.423	1.583	3.006	5.8
60-64	1.255	1.355	2.610	5.0
65-69	988	1.036	2.024	3.9
70-74	685	773	1.458	2.8

75-79	383	482	865	1.7
80-84	181	326	507	1.0
85-89	120	227	347	0.7
90+	35	103	138	0.3
Toplam	25.069	26.490	51.559	100

Tablo 14: Safranbolu Şehir Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (Tüik,2019)

Şekil 7: Safranbolu Şehri'nin Nüfus Piramidi (Tüik,2019)

Safranbolu Şehri nüfusu dar aralıklı gruplandırmaya göre incelendiğinde, nüfusun 20-24 yaş grubunda toplandığı görülür. Bu yaş grubunun altındaki gruplarda nüfusun giderek azaldığı görülür. Yaş gruplarında erkek nüfusunun en fazla olduğu grup 0-4 iken, en az olduğu grup ise 90+ yaş grubudur. Kadın nüfusunun en fazla olduğu grup 35-39 yaş grubudur (Tablo 14, Şekil 7). En az olduğu grup ise 90+ grubudur ancak bu grupta kadın nüfusunun 138 olduğu görülürken, erkek nüfusunun 35 olduğu görülmektedir. Bu durum dünya genelinde olduğu gibi araştırma sahasında da kadınların ortalama ömrünün daha uzun olduğunu göstermektedir.

2.4.2. Medeni Durum

Medeni durum genel anlamda evlenme ve boşanma durumunu ifade etmektedir. Medeni durum toplumun huzuru ve yaşam standartları hakkında yorum yapılmasını sağlayabilmektedir (Tablo 15).

Yıllar	Boşandı	Eşi Öldü	Evli	Hiç Evlenmedi
2008	687	2015	19788	7367
2009	747	2087	20576	8844
2010	783	2121	21825	16523
2011	810	2157	21817	9239
2012	878	2160	22141	9816
2013	924	2200	22469	8721
2014	1040	2205	23264	8710
2015	1100	2283	23998	9965
2016	1197	2295	24320	9889
2017	1253	2355	25100	10000
2018	1317	2330	25882	10863
2019	1485	2440	26417	10548

Tablo 15: Safranbolu Şehri'nde Yıllara Göre Nüfusun Medeni Durumu (TÜİK)

2019 yılı Şehir Merkezi'nin medeni durum verilerinde erkeklerde hiç evlenmeyenlerin (5626 kişi) daha fazla olduğu, kadınların daha çok boşandığı (876 kişi) ve kadınların eşlerinin büyük bir farkla (2122 kişi) daha fazla öldüğü görülmektedir. Bu durum Türkiye geneline uymaktadır.

2.4.3. Doğum Yerine Göre Nüfusun Durumu

Safranbolu Şehri pek çok nedenlerle (üniversite, turizm, iş imkânları vb.) farklı illerde doğmuş kişileri nüfusunda bulundurmaktadır (Tablo 16).

Doğum Yeri	Nüfus (Kişi)	Doğum Yeri	Nüfus (Kişi)
İstanbul	3058	Bursa	409
Bartın	2712	Trabzon	403
Kastamonu	2080	Kocaeli	372
Ankara	2034	Erzurum	351
Zonguldak	1666	Adana	346
Yurtdışı	1110	İzmir	337
Çankırı	968	Kayseri	297
Hatay	589	Ağrı	274
Samsun	539	Sinop	273
Bolu	530	Ordu	271
Konya	435	Sivas	240

Tablo 16: Safranbolu'da Doğum Yerine Göre Nüfus Miktarı (Tük, 2018).

Safranbolu şehir merkezinde bulunan nüfus doğum yerlerine göre incelendiğinde nüfusun homojen yapıda olmadığı görülmektedir. Tablo incelendiğinde Safranbolu'ya mesafe olarak yakın olan illerden şehir nüfusuna katılanların daha fazla olduğu görülmektedir.

2.4.4. Nüfusun Eğitim Durumu

Nüfusun eğitim seviyesi, şehirlerde kültürel hayatın gelişmesini sağlayan önemli bir demografik özelliktir (Doğanay S. , 2006, s. 55). 2018 kayıtlarına göre, Türkiye'de 6 yaş üstü okuryazarlık oranı %96.74'tür. Safranbolu Şehri'nde de okuryazarlık oranı oldukça yüksektir (Tablo 17). Buna göre Safranbolu'da okuma yazma bilenlerin oranı %89,4'tür.

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
6-13	2939	1459	4398
14-17	1535	3021	4556
18-21	4607	1656	6263
22-24	2695	1912	4607
25-29	2355	2140	4495
30-34	2109	2323	4432
35-39	2242	2244	4486
40-44	2203	2166	4369
45-49	2032	1957	3989
50-54	1871	1949	3820
55-59	1840	2889	4729
60-64	1716	1693	3409
65+	3327	3074	6401
Toplam	31.471	28.483	59.954

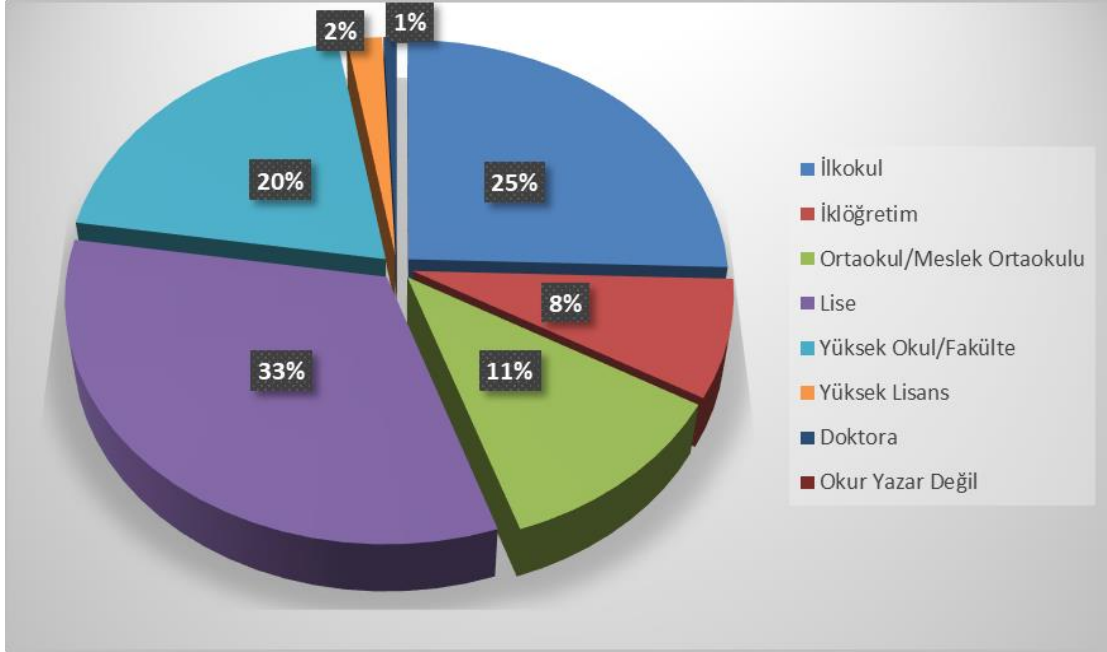
Tablo 17: Safranbolu'da Okuma Yazma Bilen Nüfusun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (Tük,2018)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
6-13	-	-	-
14-17	-	-	-
18-21	1	1	2
22-24	-	-	-
25-29	4	11	15
30-34	7	12	19
35-39	12	10	22
40-44	13	12	25
45-49	9	19	28
50-54	7	42	49
55-59	9	73	82

60-64	17	145	162
65+	169	1229	1398
Toplam	248	1554	1802

Tablo 18: Safranbolu’da Okuma Yazma Bilmeyen Nüfusun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (Tüik,2018)

Cinsiyete göre nüfusun eğitim durumunu incelenecek olursa, Safranbolu Şehrindeki erkek nüfusun %52,5’i (31.471), kadınların ise %47,5’i (28.483) okuryazardır. Bunun yanında erkeklerin 248’i, kadınların ise 1554’ü okuryazar değildir (Tablo 18).

Şekil 8: Safranbolu Nüfusunun Eğitim Durumu (Tüik,2018)

Öğrenim kurumlarına göre okuryazarlık oranları ele alındığında, Safranbolu şehir nüfusunun %33,7’sinin (17 991) lise mezunlarından oluştuğu görülmektedir. Bunu %25 (14 085) ile ilkokul mezunları ve %20 (10 916) ile yüksekokul/fakülte mezunları takip etmektedir. Doktora mezunları ise %1 ile en son sırada yer almaktadır (Şekil 8).

Şehir genelindeki eğitim kurumlarını incelediğinde ilçede 3 adet anaokulunda toplam 16 derslik olup, 21 öğretmen ve 424 öğrenci bulunmaktadır. Şehir merkezinde bulunan 10 ilkokulda 135 derslik, 147 öğretmen ve 3102 öğrenci bulunmaktadır. Ortaokul seviyesinde; 12 okul, 1418 derslik, 258 öğretmen ve 4219 öğrenci, lise seviyesinde ise 13 okul, 175 derslik, 348 öğretmen, 3181 öğrenci bulunmaktadır. Ayrıca

şehirde bir tane Özel Eğitim Uygulama Okulu bulunmaktadır. Bu okulun bünyesinde toplam 12 derslik, 24 öğretmen ve 57 öğrenci bulunmaktadır. Aynı zamanda şehir merkezinde 3 tane özel kolej ve bir tane özel temel lise bulunmaktadır. Safranbolu Şehri'nde Karabük Üniversitesi'ne bağlı olarak Safranbolu Meslek Yüksekokulu, Safranbolu Devlet Konservatuvarı, Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi ve Safranbolu Turizm Fakültesi bulunmaktadır. Üniversiteye bağlı bu okullarda 2019 yılında ki toplam öğrenci sayısı 11.193'tür.

Nüfusun eğitim durumunu, tek başına okur-yazarlık oranı belirlemez. Okuma çağına gelmiş nüfusun tamamının okula devam etmesi, ilkokuldan üniversiteye kadar düzenli bir öğrenci akışının olması, gazete, kitap ve dergiler gibi kültürel yayınlarında okunması gerekir (Doğanay, H. 1991,s.84. Akt-Özdemir,1998).

2.4.5. Nüfus Yoğunlukları

Herhangi bir alanda yaşayan nüfus ile o alanın yüzölçümü arasındaki oranına yoğunluk denir. Nüfus yoğunluğu/aritmetik yoğunluk olarak ifade edilen, birim alana düşen miktarını veren ölçüt sık kullanılan yoğunluk ölçüsüdür (Tümertekin & Özgüç, 2012, s. 321). Nüfusun alansal dağılışı arazi kullanımı, şehirselle fonksiyonlar ve altyapı hizmetlerinin oluşturulmasını etkilemektedir. Safranbolu şehrinin belediye yönetim bölgesindeki alanı 3300 ha kadardır. 2019 verilerine göre şehrin merkez nüfusu 51 559 kişidir. Buna göre Safranbolu şehrindeki ortalama nüfus yoğunluğu 15,6 kişi/ha'dır.

Safranbolu Şehir nüfusunun yaklaşık %71'i Emek, Esentepe, Yenimahalle, Barış ve Bağlar mahallelerinde ikamet etmektedir. Bu mahallelerde nüfus yoğunlukları da oldukça yüksektir (Tablo 19). Tablo incelendiğinde nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu mahalleler; Yenimahalle 104,3 kişi/ha, Atatürk 70,3 kişi/ha, Emek 67,4 kişi/ha, Esentepe 35,9 kişi/ha, Barış 37,3 kişi/ha mahalleleridir. Buna karşılık Akçasu 1,5 kişi/ha, İsmet Paşa 4,1 kişi/ha, Çavuş 5,2 kişi/ha, Karaali 5,2 kişi/ha, Kirkille 6,9 kişi/ha mahallelerinde nüfus yoğunlukları oldukça düşüktür. Mahalle yüzölçümlerinin büyük ancak nüfusun az olduğu yerlerde nüfus yoğunlukları oldukça düşük seyredir. Bu durum Akçasu Mahallesiinde görülmektedir. Buna karşılık nüfusun fazla olduğu ancak yüzölçümünün küçük olduğu yerlerde nüfus yoğunluğu artmaktadır. Bu durum ise özellikle Hüseyin Çelebi, Çeşme ve Hacı Halil Mahallelerinde dikkat çekmektedir.

Mahalle	Yüzölçümü (ha)	Nüfusu	Nüfus Yoğunluğu (kişi/ha)
Yenimahalle	64,19	6.692	104,3
Atatürk	36,57	2.573	70,3
Emek	186,52	12.577	67,4
Aşağı Tokatlı Bağları	41,83	1.625	38,8
Barış	151,41	5.641	37,3
Esentepe	229,60	8.254	35,9
Babasultan	25,71	897	34,8
Cemal Caymaz	86,70	2.671	30,8
Hüseyin Çelebi	8,16	247	30,2
Çeşme	8,49	183	21,5
Bağlarbaşı	222,15	4.591	20,6
İzzetpaşa	10,21	182	17,8
Camikebir	15,45	273	17,6
Hacıhalil	12,53	139	11,1
Kirkille	135,53	944	6,9
Karaali	38,61	203	5,2
İsmetpaşa	213,79	882	4,1
Çavuş	51,36	197	3,8
Musalla	48,43	561	2,6
15 Temmuz	1077	1.787	1,6
Akçasu	280,33	440	1,5
Toplam		51 559	

Tablo 19: Safranbolu’da Mahallere Göre Nüfus Yoğunlukları (2019,Tüik, Karabük Tapu Kadastro Müdürlüğü).

Emek Mahallesinde ikamet eden nüfusun büyük bir kısmını Karabük Demir-Çelik Fabrikasında çalışan işçiler oluşturmaktadır. Bu evler işçilerin alın teri ve emeklerinin ürünü olduğu için yerleşim alanına ‘Emek Mahallesi’ denilmiştir (Ulukavak, 2017).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Şehirsel Fonksiyonlar ve Fonksiyon Alanları

3.1.1. Fonksiyon Terimi

Şehirler; zamana, mekâna, sosyal ve ekonomik özelliklerine göre birçok ekonomik fonksiyon kazanırlar ancak bu fonksiyonlardan biri ya da birkaçı zamanla gelişir ve hâkim fonksiyon halini alır (Alaeddinoğlu, 2010). Safranbolu Şehri'nin fonksiyonel sınıflandırılmasını yapılabilmesi için iş gücünün ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımının incelenmesi gerekir. Safranbolu Şehri'nin fonksiyon özelliklerinden bahsetmeden önce konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için şehir kavramını açıklanması gerekir.

Şehir; küçük bir sahada, büyük nüfus kütlelerinin birlikte bulunduğu, geçimini temin ettiği yerleşmedir. Şehir resmi ve özel binaları, cadde ve sokakları, parkları vs. ile insan topluluklarının coğrafi peyzaj üzerinde oluşturdukları beşeri mekânlardır. Ayrıca şehirler kırsal alanlardaki halkın ihtiyaçlarını karşılayan hizmetlere sahiptirler. Bu hizmetler şehir dışında ne kadar uzaklara yayılır ise, şehrin önemi o derece büyüktür. Şehrin etki bölgesi ile arasındaki ilişkiler karşılıklı olup bu ilişkiler; şehirlerde üretilen mal ve hizmetlerin çevreye dağıtılması, şehirli nüfusun ihtiyaç duyduğu gıda maddeleri ile sanayi tesisleri için gerekli olan hammaddelerin çevreden temini şeklindedir. O halde şehirler, büyük ölçüde tarım dışı faaliyetlerin yoğunlaştığı yerleşme merkezi durumundadır (Göney, 1984).

Yerleşmelerin kır ve şehir olarak ayrılmasında yerel yönetim, planlama, nüfus ve fonksiyonlar gibi kriterler kullanılmaktadır (Doğanay, Özdemir, & Şahin, 2012). Bunlardan nüfus kriteri üzerinde çok durulmuş belirleyicidir. Ancak bu kriter gerek ülkeler arasında gerek resmi kurum ve coğrafyacılar arasında farklılar göstermektedir. Örneğin Japonya'da 30 000, Kore'de 40 000, A.B.D.'de 2500 Almanya'da 2000 kişilik nüfus kriteri aranırken ülkemizde ise 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu'na göre nüfusu 2.000'e kadar olan yerleşmeler köy, 2.000-20.000 arasında olanlar kasaba ve 20.000'den fazla olanlar da şehir yerleşmeleri olarak belirlenmiştir. Şehir ve köy kategorilerinin birbirinden ayrılmasında coğrafyacılar arasında da ayrılıklar söz

konusudur. Bazı coğrafyacilar 3000 nüfusu ayırıcı bir sınır görürken bazıları 5000 nüfusu ve şehircilerin çoğu gibi 10.000 sayısını tercih edenler görülmüştür (Darkot, Sayı: 17 akt-Doğanay, Özdemir, Şahin, 2012). Şehirler; mevcut nüfusunun ihtiyaçlarını başka yerleşmelere çok fazla ihtiyaç duymadan yerinde karşılayabilecekleri fonksiyonlara sahip, alt ve üst yapısının yeterli olduğu, bugünkü koşullarda nüfusunun 30.000 veya 50.00 üzerinde olan belediye örgütlü yerleşmelerdir (Özçağlar, 2011).

Mevcut olan bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere kır ve şehir ayırımında nüfus kriteri tek başına yeterli değildir. Bu çerçevede fonksiyonlar yerleşmelerin sınıflandırılmasında kullanılan önemli bir ölçüttür. Fonksiyonel sınıflandırmada çalışan nüfusun %50'den fazlasının tarım dışı ekonomik sektörlerde faaliyette bulunuyorsa bu yerleşmeleri kent saymak gerekir. Kısaca kent yerleşmesinin nüfusu, büyük ölçüde topraktan kopmuş olmalıdır (Doğanay, Özdemir, & Şahin, 2012).

Fonksiyon kavramı şehir coğrafyasında bir şehrin varlığını ve gelişimini sağlayan, yaşamının devamı için gerekli kaynakları sağlayan faaliyetlerdir (Hacısalihoğlu, 1995, s. 177). Yerleşmelerin kuruluşunu ve gelişmesini sağlayan birçok fonksiyon bulunmaktadır. Fonksiyonlara göre yerleşmeler sınıflandırılırken, aktif nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımına bakılmaktadır. Daha sonra bu dağılımda öne çıkan fonksiyon tespit edilerek yerleşmenin fonksiyonel sınıflandırmadaki yeri belirlenmiş olur. Şehirleri sınıflandırmalarının nedenleri şehirlerin dağılışını, birbirleri ve hizmet alanlarıyla olan ilişkilerini anlatmaktadır.

Tower (1905)	Aurosseau (1921)	Taylor (1945)	Tümertekin (1960)	Özgür (1996)
1. Ticari 2. Endüstriyel 3. Politik 4. Sosyal ve Turizm Merkezleri	1. Yönetim 2. Savunma 3. Kültür 4. Üretim 5. Ulaşım Merkezleri ve Antrepo Şehirleri 6. Rekreasyon	1. Gençlik 2. Olgunluk 3. Yaşlılık	1. Tarım 2. Sanayi 3. Askeri 4. İdari 5. İnşaat 6. Çıkarım (istihraç)	1. Tarımsal 2. Endüstriyel 3. Hizmet

Tablo 20: Daha Önceden Yapılmış Olan Fonksiyonel Sınıflandırma Türleri

Şehirlerin fonksiyonel sınıflandırılmaları çeşitli şekillerde yapılmıştır (Uğur & Aliagaoglu, 2019, s. 144). 1905 yılında Tower sınıflandırmasını ticari, endüstriyel, politik, sosyal ve turizm merkezleri olmak üzere dört grupta sınıflandırmıştır. 1921 yılında Aurosseau tarafından yapılan sınıflandırmada; yönetim, savunma, kültür,

üretim, ulaşım merkezleri ve antrepo şehirleri, rekreasyon şehirleri olmak üzere altı başlık altı başlık kullanmıştır. Griffith Taylor ise 1945 yılında yaptığı sınıflandırmada şehirleri insanlara benzetmiş ve şehirleri gençlik, olgunluk ve yaşlılık gibi evrelere göre sınıflandırmıştır. Türkiye’de şehirlerin fonksiyonel sınıflandırılması konusunda ilk çalışma Prof. Dr. Erol Tümertekin tarafından yapılmıştır. 1960 yılı nüfus verileri kullanılarak yapılan çalışmada nüfusun çalışmakta olduğu fonksiyonlar arasında yoğun olana göre yapılmıştır. Bu çalışmada şehir fonksiyonları olarak tarım, sanayi, askeri, idari, inşaat ve çıkarım (istihraç) faaliyetlerini ele alarak Türkiye şehirlerini sınıflandırmıştır (Tümertekin,1965, s.10. akt-Uğur,Aliağaoğlu, 2019.s.146). Bir diğer çalışma da Tunbul tarafından 1990 yılı nüfus verileri kullanılarak çalışanların en fazla olduğu sektörler göre sınıflandırma yapılmıştır. E. M. Özgür şehrin fonksiyonel sınıflandırmadaki yerini ortaya koymak için üç ana grup belirlemiş ve bunları tarımsal, endüstriyel ve hizmete yönelik faaliyetler olarak tanımlamıştır (Tablo 20).

3.1.2. Safranbolu’nun Şehirselsel Fonksiyonları

Safranbolu, 19. yy ’da yaklaşık 9000 nüfusa, 945 tane dükkâna, 61 tane kereste atölyesine ve 84 tane tabakhaneye sahip olan şehir özellikle dericilikte gelişmiş bir yerleşmeydi. Eflani, en iyi hayvanların yetiştirildiği merkez durumundayken, Safranbolu ise en iyi derilerin işlendiği yerd (Hacısalıhoğlu, 1995). Safranbolu’da tabakhane denilen deri işleme atölyeleri şehir merkezinden uzakta kurulmuştur. Buradaki dere hem tabakhaneye kaynak sağlamış hem de atık suyun şehirden uzaklaşmasını sağlamıştır. Dericilikte gelişen Safranbolu’da ayrıca buna bağlı farklı ekonomik faaliyet kolları (saraçlık, tabakçılık, semercilik, yemenicilik) gelişmiş ve şehre ekonomik canlılık kazandırmıştır. Bu dönemde Safranbolu şehri imalat ve ticaret fonksiyonları bakımından şehir kimliğindedir. 19. yy sonlarına kadar şehirde önemli olan diğer üretim kolu ise demirciliktir. Demirciler çarşısında bulunan demirciler, tarım aletleri parçaları, ahşap ve deri işlemeciliğinde kullanılan çeşitli aletler, ev içinde kullanılacak aletler üretmekteydiler. Ayrıca yine 19. yy sonuna kadar üretimde önemli yere sahip olan bağcılık ve safran üretimi şehirde ekonomik hayata canlılık kazandıran diğer unsurlardır (Hacısalıhoğlu, 1995).

18-19. yy içerisinde Safranbolu’nun sahip olduğu fonksiyonlara ilave olarak medrese (12), kütüphane (2), mektep (170+3), cami (28) ve mescitler kültürel

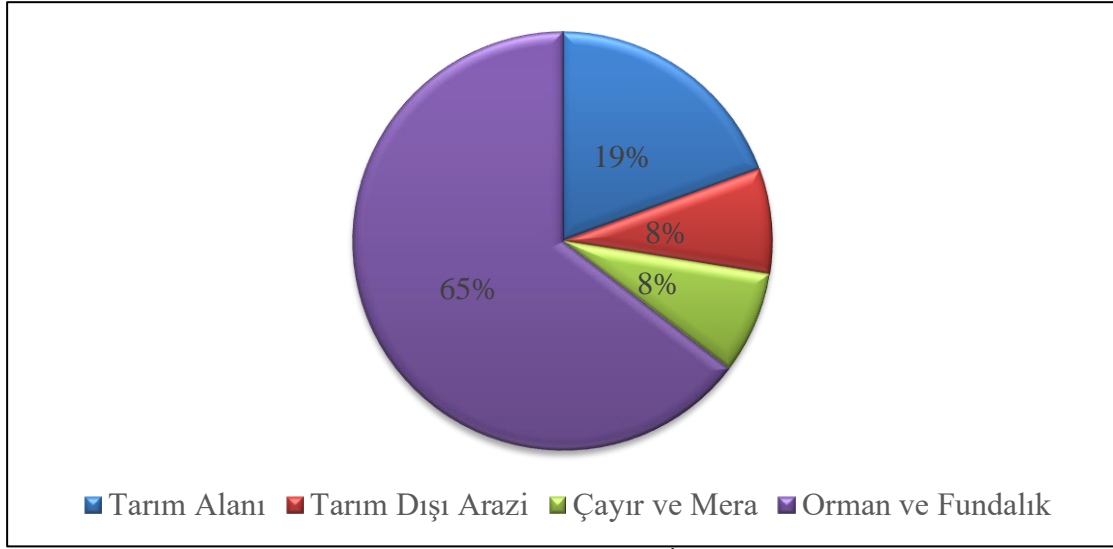
fonksiyonlar açısından önemli kurumlardır. Ayrıca Gerede-Sinop kervan yolu üzerinde konaklama noktasında bulunan şehir ulaşım fonksiyonu açısından da önemli yerdedir. Sahip olduğu fonksiyonlara ilave olarak bağcılık, safran üretimi ve Araç Çayı vadisinde yetiştirilen sebze ve meyveler zirai hayatın önemli olduğunu göstermektedir. Sultan II. Abdülhamit'in emriyle kurulan 1886 yılında kurulan Safranbolu Frengi Hastanesi (günümüzdeki Prof. Dr. Fuat Sezgin Safranbolu Bilim ve Sanat Akademisi) şehire sağlık fonksiyonu alanında yeni bir boyut kazandırmış ve şehrin etki alanını genişletmiştir.

1940-1950'li yıllara gelindiğinde Safranbolu Şehrinde fonksiyonel açıdan değişimler yaşanmıştır. Bu durumu etkileyen en önemli faktör ise 1937 yılında Karabük'te Demir-Çelik fabrikasının kurulması ve 1995 yılında Karabük şehrinin kurulması etkili olmuştur. Bu nedenlerle şehrin etki sahası daralmış ve merkezi fonksiyonu ortadan kalkmıştır. (Hacısalıhoğlu, 1995). Bu olumsuzluklara karşılık Karabük'te yaşanan ekonomik gelişme yeni iş olanakları doğurduğundan Safranbolu halkı içinde önemli bir istihdam kapısı oluşturmuştur.

3.1.2.1. Tarım Fonksiyonu

Şehirler büyük ölçüde tarım dışı fonksiyonların gelişmiş olduğu yerleşmelerdir. Nüfusun artmasına ve diğer hizmet türlerinin ortaya çıkıp gelişmesiyle bu fonksiyon zamanla azalmaktadır (Harita 7). Araştırma sahasında yapılan arazi çalışmalarına göre bazı mahallelerde; müstakil evlerin bahçelerinde ve boş arsalar üzerinde küçük çapta da olsa bazı tarımsal faaliyetler yapılmaktadır. Bu tarımsal ürünleri ise; erik, üzüm, elma gibi meyveler ile lahana, domates, mısır, fasulye, bamya gibi sebzeler oluşturmaktadır. Bu ürünlerin üretimi ise ticari amaçlı değil aile içi tüketime yöneliktir. Ayrıca Akçasu, Musalla, Barış ve Kirkille Mahallelerinde ki tarım dışı arazilerde hububat tarımı yapılmaktadır. Babasultan, Bağlarbaşı ve Aşağı Tokatlı Bağları Mahallelerinde de meyve ve sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır (Kaynak: Safranbolu İlçe Tarım Müdürlüğü,2019).

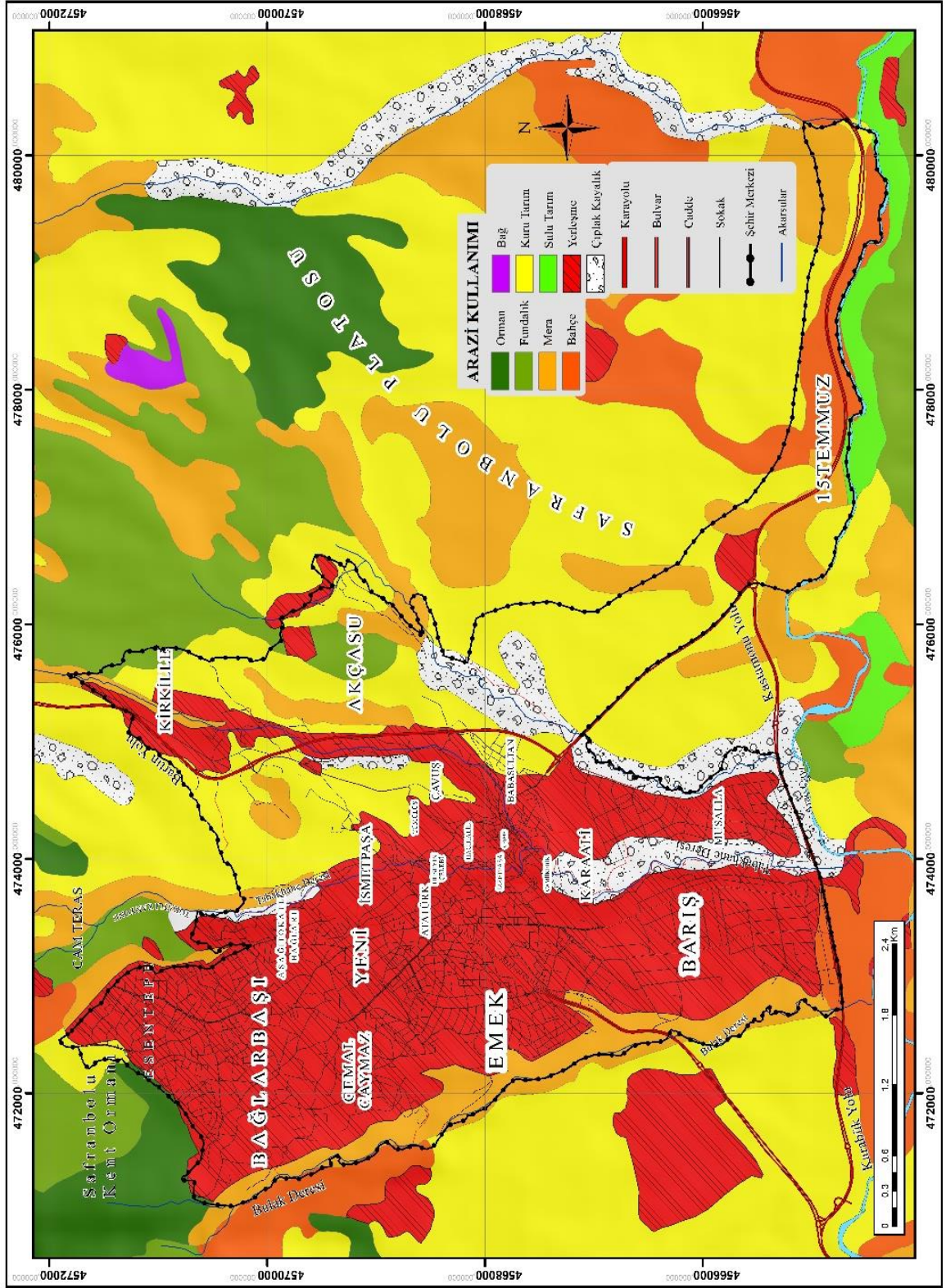
Safranbolu'yu tarım yönünden ilçe bütününde incelemek gerekmektedir. Çünkü şehir yakın ve uzak çevresi ile sürekli ilişki içerisinde. Safranbolu'da tarımla uğraşan nüfus yaklaşık 1200 kişi kadardır. Bu durum ilçe genelinde de tarım sektöründe yoğunluk olmadığını göstermektedir. İlçenin yüzölçümünün 19.851 hektarını tarım alanı, 66.108 hektarını orman alanı, 8.029 hektarını çayır-mera alanı, 8.312 hektarını yerleşim ve diğer alanlar oluşturmaktadır. Safranbolu İlçesinde tarımda kullanılan 19.851 hektar arazi ilçenin toplam yüzölçümünün %19,4'ünü oluşturmaktadır (Şekil 9, Tablo 21).

Şekil 9: Safranbolu'nun Arazi Kullanımı (İlçe Tarım Müdürlüğü, 2019)

TARIM ALANI		TARIM DIŞI ARAZİ		ÇAYIR VE MERA		ORMAN VE FUNDALIK ALAN	
Miktar (ha)	Oran (%)	Miktar (ha)	Oran (%)	Miktar (ha)	Oran (%)	Miktar (ha)	Oran (%)
19.851	9,4	8.312	8,1	8.029	7,8	66.108	64,6

Tablo 21: Safranbolu'nun Arazi Kullanım Durumu (İlçe Tarım Müdürlüğü, 2019)

Harita 7: Safranbolu Şehri'nin Arazi Kullanım Haritası (2019)

Safranbolu’da tarımsal yapının temelini hububat ve yem bitkileri oluşturmaktadır. Ayrıca Araç Çayı ve Soğanlı Deresi civarında sebze yetiştiriciliği ön plandadır. Tarım arazilerinin ürünlere göre dağılımına bakıldığında, hububat tarımı arazisi %16,7’lik (3069 ha) bir oranla başta yer almaktadır. Bunu %1,9 (247 ha), sebze alanı ve % 1,2 (247 ha) ile yem bitkileri takip etmektedir (Tablo 22).

Tarımsal Araziler (Ha)		%
Ekimi Yapılmayan Alan	11.252	54,4
Nadas Alanı	4.678	23,9
Hububat Alanı	3.069	16,7
Sebze Alanı	303	1,5
Yem Bitkileri Ekim Alanı	247	1,2
Meyve Alanı	200	1
Bağ Alanı	94	0,5
Baklagil Ekim Alanı	9	0,1
Toplam	19.851	100

Tablo 22: Safranbolu’da Tarımsal Araziler (İlçe Tarım Müdürlüğü,2019)

Safranbolu’da 2019 yılı itibari ile arazi kullanımını açısından incelendiğinde en fazla alanı 11.252 ha. ile ekimi yapılmayan alanlarının oluşturduğu görülmektedir. Bu alanlar tarıma elverişsiz yerlerdir. Daha sonra bunu sırasıyla nadasa ayrılan alanlar 4678 ha, hububat alanı 3069 ha, sebze alanları 303 ha, yem bitkileri alanı 247 ha, meyve alanları 200 ha, bağ alanları 94 ha. baklagil ekim alanları ise 9 ha. olarak takip etmektedir. Safranbolu'da sebze ve meyve alanlarının yeterince geniş olmadığı ilçede bu alanlar genellikle Araç Çayı vadisi çevresindedir.

Safranbolu’da bağcılık 18. yy sonuna kadar çok gelişmiş durumdaydı. Safranbolu halkı şehrin Bağlar kesiminde önce bağlar yapmışlar daha sonra bu alanlara bağ evleri yapmışlardır. Kıranköy’de oturan Rum kesimi bağcılığın gelişmesiyle şarap üretimi yapmışlar ve bu şaraplar Rum evlerinin alt katında bulunan dükkânlarda satmışlar ve bu evlerin bodrum katında mahzenlerde bulunmaktadır (Hacısalihoglu, 1995, s. 418).

Günümüzde Safranbolu’da 94 hektar alanda bağcılık yapılmaktadır. Bağcılık kültürünün devamlılığını sağlamak ve ilçeye özgü aroması, rengi ve albenisi ile pazarlarda aranan bir çeşit olan Safranbolu Çavuş Üzümü üretimini arttırmak için

2012'de Karabük İl Özel İdaresi'nin desteği ile 15 dekar bağ tesisi yapılmıştır. Üzümün çavuş adı ile anılması hakkında iki görüş söz konusudur. Birincisi; Çavuş lakaplı bir şahsın üzümü çevreye tanıtması, ikincisi; ürünlerin en kalitelisi ve üst derecelerde olması 'Üzümlerin Çavuşu' anlamındadır (Safranbolu Dünya Miras Kenti, 2013).

Şehirde en eski kültür bitkilerinden olan Safran bitkisi tarımı mevcuttur. Safran (*Crocus Sativus L.*) süsengiller familyasından, sonbaharda çiçek açan 20-30 cm boyunda çiğdem cinsinden soğanlı bitkidir. Mor renkli çiçeklere sahip olan bitkinin tepelik kısmında ipliksi parçalar bulunmaktadır. Bunların rengi koyu kırmızı olup bu kısma 'Safran' denir. Safran, iklim isteği fazla olan bir bitki değildir. Rüzgâra karşı korunmuş güney yamaçlarda. Çiçeklenme döneminde kuru ve güneşli havaları sever. Toprak isteği ise; kumlu, gevşek, taşsız ve iyi drenajlı toprakları sever (Özdemir, 2001). Safran ekonomik olarak değerli bir bitkidir. Boya, kozmetik, ilaç sanayinde ve yemeklerde baharat olarak kullanılmaktadır. Boya sanayisinde 100 bin kat boyama gücü olduğu bilinmektedir. Araştırma sahasında yemeklerde kullanılmasının yanında safranlı lokum yapımında da oldukça yaygın kullanılmaktadır. Safranın çok eskilerden beri Safranbolu'da tarımı yapıldığı bilinmektedir ve bitkinin adı yerleşmeye dahi verilmiştir (Özdemir, 2001). Geçmişte Safranbolu'nun 40 köyünde yetiştirilen değerli bir bitki olan Safran bitkisi dünyada en pahalı baharat olmasına rağmen ülkemizde üretimi gerilemiş durumundadır. Son birkaç yılda Safranbolu Kaymakamlığı ve İlçe Tarım Müdürlüğünün çalışmalarıyla tekrar canlanmaya başlamış ve şu anda tarımı ilçede 7 köyde (Yukarı çiftlik, Yukarı köy, Davutobası, Kadıbükü, Gündoğan, Aşağıdana, Ovacuma), toplam 28 250 m²'lik arazide 16 çiftçi tarafından yapılmaktadır. Soğanlar toprağa Ağustos ayının ikinci yarısı ile Eylül ayının ilk haftasında dikilmektedir. Dikilen soğanlar üç yıl süresince filiz ve çiçek vermektedir. Hasat zamanı ise Ekim-Kasım ayları olup 20-25 gün devam eder. 2019 yılında 37 dekar safran tarımı gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak ekonomik açıdan önemli olan Safran üretiminin artması şehrin ekonomisine ve turizmine önemli katkılar sağlayacaktır (Fotoğraf 2,3). Kullanım alanının çok geniş olduğu safran, şehir turizmi için de önemli bir üründür. Zira kolonya, sabun, lokum gibi ürünlerde safran yoğun şekilde kullanılmakta ve tüketime sunulmaktadır (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 2: Safranbolu'da Yetiştirilen Safran

Fotoğraf 3: Safranbolu'da Satışa Sunulan Safranlar

Fotoğraf 4: Şehir Turizmüne Sunulan Safranlı Ürünler

Şehir merkezinde hayvancılık yapılmamaktadır. Ancak ilçede yapılan hayvancılık merkez nüfusunun besin ihtiyaçları için önemlidir. Safranbolu İlçesi'nde 2019 yılı içerisinde 8500 büyükbaş, 4162 küçükbaş, 209.650 kanatlı hayvan ve 2946 tane arı kovanı bulunmaktadır. Büyükbaş hayvan varlığı içerisinde 5485 sığır ile melez ırk en fazla paya sahiptir. Küçükbaş hayvan varlığı içerisinde ise 3030 koyun ile merinos ırk en fazla paya sahiptir. 209.650 kanatlı hayvan varlığı içerisinde ise 208.400 tane ile en fazla tavuk (yumurtacı-etçi) yetiştiriciliği mevcuttur (Tablo 23).

KEÇİ		KOYUN		MANDA	SIĞIR			KANATLI	KOVAN
Kıl	Tiftik	Yerli	Merinos		Kültür İrki	Melez	Yerli		
685	15	432	3030	150	688	5485	2177	209650	2946

Tablo 23: Safranbolu Hayvan Varlığı (Tarım İlçe Müdürlüğü, 2019)

İlçede 44 tane aracılık yapan işletme, 2946 tane yeni usul arı kovanı bulunmaktadır. 2019 yılında 16000 kilogram bal ve 440 kilogram balmumu üretilmiştir. Ayrıca ilçede hayvancılığın geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması, yerli hayvan genetik kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi, hayvan hastalıklarıyla mücadele ve sağlıklı hayvansal üretim için yetiştiriciler desteklenmektedir.

3.1.2.2. Hizmetler Fonksiyonu

3.1.2.2.1. Yönetim Fonksiyonu

Şehirsel fonksiyonlardan biri yönetim fonksiyonudur. Ticaret, sanayi ve kültürel fonksiyonlar hemen hemen eş zamanlı olarak ortaya çıkmakla beraber yönetim fonksiyonu daha sonradan devlet yönetimi tarafından verilmektedir. Daha sonra bu fonksiyonun belirmesi ile şehirde gelişme ve nüfus artışı yaşanır (Uğur & Aliğaoğlu, 2019).

Yönetim fonksiyonunda zaman içinde değişiklikler yaşanmaktadır. Bu durumun başlıca nedenleri siyasi görüşte, nüfusun yapısında ve dağılışında meydana gelen değişikliklerdir (Karaboran,1989, s.89. akt-Doğanay, 2006). Anadolu'nun kuzeybatı kesiminde tarihte Paflagonya (Paphlagonia) olarak adlandırılan bölgede bulunan Safranbolu, tarih içerisinde birçok uygarlık arasında el değiştirmiş ve şehir kesin olarak Türklerin egemenliğine 1196 yılında geçmiştir. Daha sonra Türkler ve Osmanlılar arasında el değiştirmiştir. İncelemeye geçmeden önce Osmanlı'nın idari yapısını incelemek faydalı olacaktır. *Eyalet*; Beylerbeyi denilen üst düzey devlet adamları tarafından yönetilen en büyük yönetim alanıdır. *Liva (Sancak)*; Eyaletlerin altında ilk kademe yer alan yönetim bölgeleridir. *Kaza*; Sancakların alt bölgeleri olup günümüzde ki ilçelere karşılık gelen kaymakam tarafından yönetilen alanlardır. *Nahiye*; Kazaların alt birimleridir. Çok sayıda köylerden oluşan bu idari alanlar günümüzde bucakların karşılığıdır. *Karye*; Günümüzdeki köy yönetim alanlarının karşılığıdır. Muhtarlar tarafından yönetilmektedir. *Divan*; Bazı yörelerde dağınık halde bulunan köy yerleşmeleriyle iletişimi sağlamak ve vergiyi kolay bir şekilde toplamak için köy yerleşmelerini gruplandırarak divan adını taşıyan üniteler oluşturulmuştur (Özçağlar, 2011).

Osmanlılar tarafından 1354 yılında alınan şehir daha sonra Safranbolu kaza olarak Bolu Sancağına bağlanmıştır. Osmanlı döneminde iki kazadan (Yörükân-ı Taraklı Borlu ve Medine-i Taraklı Borlu) oluşan Safranbolu, Padişah II.Mahmud tarafından 1811'de bu iki sancak kaldırılmış ve yerine Viranşehir Sancağı kurularak bu sancağın merkezi Safranbolu olmuştur. 1841 yılında Bolu, Kastamonu, Kocaeli sancakları birleştirilerek 'Bolu Müşirliği' kurulmuş ve Bolu'da bu müşirliğin merkezi olmuştur. 1846 yılında ise Kastamonu merkez olmak üzere, Kocaeli, Viranşehir, Bolu

ve Sinop sancaklarının bağı olduğu Kastamonu vilayeti kurulmuştur. Safranbolu'da Viranşehir Sancağına bağlı durumdaydı. 1867 yılında Safranbolu Kastamonu sancağına bağlı bir kaza merkezi durumuna gelmiştir. Daha sonra Osmanlı'da 1870 yılında idari yapı değiştirilmiştir (Hacısalihoglu, 1995). 1870 yılı Kastamonu Vilayeti Salnamesine göre Safranbolu kaza yapılarak Kastamonu Sancağına bağlanmış ve belediye teşkilatı kurularak ilk belediye başkanı Hacı Mehmed Ağa olmuştur (Yazıcıoğlu, 2001). Bu durum şehrin yönetim fonksiyonunu güçlendirmiş ve şehirleşme hız kazanmıştır. Ayrıca şehirde bulunan devlet büyüklerinin (yönetim açısından) sayesinde yapılan cami, hamam gibi yapılar sayesinde şehirleşmeye katkıda bulunmuştur.

Safranbolu, 1927 yılında Kastamonu'dan ayrılarak Zonguldak 'a bağlanmıştır. 1940 yılında Safranbolu Şehri 5327 şehir nüfusuna sahipti. Daha sonra Safranbolu'ya bağlı bulunan Ulus bucağı 1945'de (22 390 kişi), Eflani (11 854) ve Karabük (49 654 kişi) Bucakları 1953'de Safranbolu'dan ayrılarak ilçe haline getirilmiştir (TUIK, 1950 Genel Nüfus Sayımı). Böylece Safranbolu Şehrinin nüfusunda azalma yaşanmış ve ayrıca 1593 km²'lik yönetim bölgesinde de önemli değişiklikler olmuştur. Nitekim 1955 yılına gelindiğinde Safranbolu Şehrinin sahip olduğu nüfus ancak 24 801 kişiydi.

1937 yılında Türkiye'nin ilk ağır demir sanayisinin Karabük'te kurulmasıyla hızlı bir gelişme ve sanayileşme sürecine giren Karabük 1995'te il haline gelmiş ve Safranbolu da Karabük'e bağlı bir ilçe durumuna getirilmiştir. Sonuç olarak bakıldığında şehrin kuruluşu, gelişmesi ve büyümesi açısından yönetim fonksiyonunun çok etkili olduğu görülmektedir.

Safranbolu'nun yönetim fonksiyonunun şehir içindeki kullanımını ilk olarak 1904 yılında tarihi Safranbolu'da tepelik alanda yapılan Eski Hükümet Konağı oluşturmaktadır. Ancak günümüzde bu tarihi doku içerisinde çıkılarak yönetim merkezi Kıranköy'e (Sadri Artunç Caddesi) taşınmıştır (Fotoğraf 5,6). Bu durum ile beraber diğer resmi kurumlarda Kıranköy civarında yoğunlaşma göstermiştir.

Fotoğraf 5: Eski Hükümet Konağı (Kaynak: <http://ozhanozturk.com/2018/01/06/safranbolu-tarihi/>)

Fotoğraf 6: Günümüzdeki Safranbolu Belediyesi Binası

2019 yılı itibariyle Safranbolu Şehri'nin yönetim alanı 3300 ha. olup, şehir merkezinde 21 mahalle bulunmaktadır.

Yönetim fonksiyonuna ait kurum ve kuruluşların şehir merkezlerinde toplanması nedeniyle, bu hizmetlerden en kolay şekilde şehir merkezinde oturan nüfus faydalanabilmektedir. Bu nedenle şehre yakın yerleşmelerde yönetim fonksiyonunun önemi artarken, şehre uzak olan yerleşmelerde bu fonksiyonun önemi azalmaktadır.

Kurum	Çalışan Sayısı
Belediye	421
Müftülük	265
Karayolları Şube Şefliği	75
Orman İşletme Müdürlüğü	59
Adliye	50
Vergi Dairesi	39
Tarım Müdürlüğü	31
Milli Eğitim Müdürlüğü	30
İmar Müdürlüğü	18
Mal Müdürlüğü	12
Kaymakamlık	10
Nüfus Müdürlüğü	9
Gençlik ve Spor Müdürlüğü	9
Turizm Bürosu	4

Tablo 24: Safranbolu Şehrinde Yönetimle İlgili Kuruluşlar (İlgili kurumlardan elde edilen veriler,2019)

Safranbolu Şehrinde 2019 yılı itibariyle resmi kurum ve kuruluşlarda 1032 kişi çalışmaktadır. Safranbolu'da bulunan kuruluşlar içerisinde en fazla iş gücü çalıştıranlar sırasıyla Belediye (421 kişi), Müftülük (265 kişi), Karayolları Şube Şefliği (75 kişi), Orman İşletme Müdürlüğü (59 kişi), Adliye (50 kişi) gibi kurumlardır (Tablo 24). Safranbolu'da böylece yönetim fonksiyonunun gelişmesi ile birlikte hızlı bir şehirleşme sürecine girmiştir.

3.1.2.2.2. Kültür Fonksiyonu

Kültür, insanoğlunun maddi ve manevi olarak ürettiği her şeydir. İnsanların sosyal yaşam şekilleri, gelenek ve görenekleri, yaşamlarını devam ettirdikleri yapılar kültürel özellikleri oluşturur. Şehrsel fonksiyonlar arasında önemli olan bir diğer konu kültürel fonksiyonlardır. Şehirlerin özelliklerinden biri de birçok kültürel faaliyetin ortaya çıkması ve bu aktivitelerin yayılarak gelişmesine neden olacak yapıya sahip olmalarıdır (Göney, 1984, s. 79). Kültürel fonksiyonlar; eğitim-öğretim, kongre,

konferans, tiyatro, sinema, festival, yerel radyo ve televizyonlar, gazeteler, eğlenme-dinlenme faaliyetleri şeklinde sınıflandırılabilir (Koca, 2005).

Safranbolu'nun tarihinin çok eskiye dayanması zengin bir kültürel mirasın birikmesini sağlamıştır. Şehirde 14. yy'dan itibaren dönemin eğitim sistemini yansıtan birçok kurum yer almaktaydı. Bunun yanında 19. yy'da bulunan cami, medrese, mektep, ilkokul ve ortaokulun bulunması ayrıca şehirde ticari hayatın lonca teşkilatı ile yürütülmesi, Safranbolu'nun önemli bir imalat ve ticaret merkezi olması sonucunda kültürel birikim oluşmuştur (Hacısalihoglu, 1995).

Günümüzde Safranbolu şehrindeki kültürel fonksiyonların başında eğitim hizmetleri gelmektedir. Üniversiteler, yüksekokullar, meslek okulları şehirlerde bulunmaktadır. Bu okulları bünyesinde bulunduran şehirler çevresindeki sahaların yüksekokul ihtiyacını karşılamaktadır.

Şehirde bulunan eğitim kurumları, yakın yerleşmelerden günübirlik gidip gelenlerle birlikte, yönetim bölgesindeki kır yerleşmelerini de etkisi altına almaktadır. Böylece şehir eğitim konusundaki merkezi gücünü arttırmaktadır.

2007 yılında kurulan Karabük Üniversitesi ildeki tek üniversitedir. Karabük Üniversitesi'nin 1992'de Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'ne bağlı olan Safranbolu Meslek Yüksekokulu 2007 yılında Karabük Üniversitesi'ne bağlanmıştır. 1992'den beri eğitim öğretime devam eden Safranbolu Meslek Yüksekokulu kuruluş tarihi itibarından şehrin kalkınması ve öğrencilerin eğitim seviyelerinin yükselmesi bakımından oldukça önemli bir rol üstlenmiştir. Safranbolu Meslek Yüksekokulu bünyesinde; bilgisayar teknolojisi, çocuk gelişimi, geleneksel el sanatları, kuaförlük, mimari restorasyon, radyo ve televizyon programcılığı, turizm ve otel işletmeciliği ve yaşlı bakımı gibi bölümler olmak üzere toplam 18 program yer almaktadır. Safranbolu Meslek Yüksekokulu'nun programlarındaki doluluk oranı %83 olup 49 akademik personel, 6 idari personel ve 11 diğer çalışan personel bulunmaktadır (Fotoğraf 7) (2018 Yılı İdare Faaliyet Raporu, s. 28-32).

Fotoğraf 7: Safranbolu Meslek Yüksekokulu

2002 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesine bağlı olarak kurulan Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi 2007 yılında Karabük Üniversitesine bağlanmıştır. 2015 yılında yeni yerleşke binasının tamamlanması ile birlikte Safranbolu'ya taşınmıştır. Bu fakültenin bünyesinde; mimarlık, resim, müzik, endüstri ürünleri tasarım ve grafik tasarım bölümlerini bulundurmaktadır. Bu fakültedeki programların doluluk oranı %68 olup, 34 akademik personel ve 9 idari personel görev yapmaktadır.

2011 yılında Karabük Üniversitesine bağlı olarak kurulan Safranbolu Turizm Fakültesi ilk öğrencilerini 2013-2014 eğitim öğretim döneminde almıştır. Bu fakülte; turizm işletmeciliği, gastronomi ve mutfak sanatları, turizm rehberliği, rekreasyon yönetimi gibi bölümler bulunmaktadır. Fakültenin doluluk oranı %42 olup, 18 akademik personel ve 3 idari personel bulunmaktadır (Fotoğraf 8) (2018 Yılı İdare Faaliyet Raporu, s. 28-32).

Bu bölümler içerisinde; geleneksel el sanatları, turizm işletmeciliği, gastronomi, mutfak sanatları gibi bölümler şehirde önemli bir yere sahip olan turizm sektörünün akademik yönden desteklenmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Fotoğraf 8: Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Turizm Fakültesi, Mimarlık Fakültesi

Kültür fonksiyonu bakımından en önemli etkiyi ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları yapmaktadır. Safranbolu Şehrinde 2019 yılı itibariyle 3 okulöncesi, 16 ilköğretim, 18 ortaokul, 16 lise(ortaöğretim) bulunmaktadır (Tablo 25).

Nitekim bu okullar Safranbolu'nun köyleri dışında komşu ilçelerden de öğrenci almakta ve böylece şehrin etki alanı genişlemektedir. Ayrıca Safranbolu'nun kültürel hayatını destekleyen bu okullar, aynı zamanda şehrin hizmet fonksiyonunda da istihdam oluşturmuştur. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında eğitim kurumlarında 952 öğretmen, 48 yardımcı personel çalışmaktadır.

Safranbolu'da eğitim hizmetleri veren bir diğer kuruluş olan Halk Eğitim Merkezinde 10 derslik, 14 öğretmen ve 10 166 öğrenci bulunmaktadır. Açılan kurslara 6349 kadın öğrenci oluştururken 3817 erkek öğrenci katılım gerçekleştirmişlerdir. Bu kurslarda her yıl mesleki (giyim, muhasebe, bilgisayar, fotoğrafçılık, kuaförlük, el sanatları, web tasarımı vb.) ve kültürel (Arapça, Almanca, Farsça, Türkçe, Osmanlı

Türkçesi kursları, futbol, gitar, keman, org, piyano vb. kurslar) ile ayrıca yine her yıl açılan okuma-yazma kursları sayesinde şehirdeki okuryazarlık oranı artmaktadır.

Eğitim Kurumu	Mahallesi	Öğrenci Sayısı
Safran Çiçeği Anaokulu	Emek	132
Alibaba Anaokulu	Esentepe	130
Safranbolu Anaokulu	Yenimahalle	129
Altın Safran İ.O	Emek	740
Zati Ağar İ.O	Yenimahalle	413
Ünsal Tülbentçi İ.O	Yenimahalle	369
Mustafa Antepoğlu İ.O	Esentepe	307
Harmanlar İ.O	Bağlarbaşı	297
Şehit Atilla Bodur İ.O	Cemal Caymaz	247
Misakı Milli İ.O	Barış	186
Kalealtı İ.O	Hacı Halil	109
Gümüş İ.O	Hacı Halil	97
Kirkille İ.O	Kirkille	36
Emek O.O.	Emek	634
Kanuni O.O	Cemal Caymaz	511
Ş.Recep Çakıl İmam Hatip O.O	Yenimahalle	276
Vilayetler Birliği O.O	Esentepe	202
Harmanlar O.O	Bağlarbaşı	180
Misakı Milli O.O	Barış	125
Ş. Mustafa Arık O.O	Hacı Halil	62
Özel Final O.O	Barış	48
Kirkille O.O	Kirkille	32
15 Temmuz Demokrasi O.O	Barış	20
Atatürk Anadolu Lisesi	Cemal Caymaz	655
Fatih Sultan Mehmet A.L.	Bağlarbaşı	403
15 Temmuz Şehitleri A.L	Barış	382
Ş. Murat Akdemir A.İ.H.L.	Barış	353
Safranbolu Mesleki ve Teknik A.L.	15 Temmuz	284
Ahi Evran Mesleki ve Teknik A.L	Emek	258
Abdurrahman Yerlikaya Kız A.İ.H.L	Kirkille	240
Ş. Ömer Bilal Akpınar A.İ.H.L.	Barış	237
Evliya Çelebi Mesleki ve Teknik A.L.	Barış	195
İMKB Güzel Sanatlar Lisesi	Barış	161
Cemil Meriç Mesleki ve Teknik A.L	Bağlarbaşı	141
Özel Final Anadolu Lisesi	Barış	138
Özel Final Temel Lisesi	Merkez	84
Toplam	-	8.814
Genel Toplam	-	10.419

Tablo 25: Safranbolu'daki Okulların Buldukları Mahalleler ve Öğrenci Sayıları (2018-2019 Karabük Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri)

Safranbolu Şehrinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait Safranbolu İlçe Halk Kütüphanesi bulunmaktadır. 1994 tarihinde 900 m²'lik arsa üzerinde kurulan kütüphane toplam   katta hizmet vermektedir. Kütüphanede 1703 ocuk, 4203 yetiŐkin olmak üzere toplam 5906 aktif  ye ve 30 581 kitap bulunmaktadır. Bu kaynak kitapların konulara göre dağılımı da genel kültür (922), felsefe ve psikoloji (1213), din (2068), toplum bilimleri (5479), dil ve dilbilim (344), doğa bilimleri ve matematik (389), uygulamalı bilimler ve teknoloji (996), sanat (1756), edebiyat ve retorik (14 006), coğrafya-tarih ve yardımcı disiplinler (3408) Şeklindedir (Fotoğraf 9).

Fotoğraf 9: Safranbolu İlçe Halk Kütüphanesi

Şehrin kültürel hayatını destekleyen bir sinema,   tane matbaa,   tane sürücü kursu ve bir tane özel  ğretim kursu bulunmaktadır. Gerek sürücü kursları gerek özel  ğretim kursu sayesinde ilçe merkezinin etki alanının genişlemesini sağlamıştır.

Safranbolu Şehrindeki en önemli kültürel etkinliklerden bir diğerisi Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivalidir. Kendine has mimarisini günümüze kadar getirmeyi baŐaran tarihi kent Safranbolu; kendine özgü festival baŐlangıcını 2000 yılında vermiŐ ve 2004 yılında bu festival uluslararası bir boyuta taşınmıştır. Bu festivalin amacı ise ‘‘Kültürel Miras ve Korumacılık’’ düŐüncesi altında tarihsel, kültürel ve doğal çevrenin geleceğe aktarılmasını sağlayabilmektir.

Her yıl Eylül ayında şehirde Safranbolu Altın Safran Belgesel Film Festivali düzenlenmektedir. Ulusal ölçekte konusu “Kültürel Miras ve Korumacılık” olan belgesel film, proje, fotoğraf yarışması, yerel olarak da el sanatları, yöresel yemek, en iyi korunan ev vb. yarışmaları, halk konserleri ve festivaller düzenlenmektedir. 2019 yılında 20.si düzenlenen bu festivale yurtiçi ve yurtdışından katılım gerçekleştirmiş ayrıca festival kapsamında Safranbolu’nun ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtılması ve kültür turizmine katkıda bulunmak amacıyla “Belgesel Film Yarışması” ve “Fotoğraf Yarışması” gerçekleştirilmiş, dereceye giren eserler ödüllendirilmiştir (Fotoğraf 10) (Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali, 2019).

Fotoğraf 10: 2019 Yılına Ait Festival Afiş (Kaynak: <https://altinsafran.org/tr/>)

Kültürel fonksiyonlar içerisinde şehirlerde yayınlanan günlük gazeteler önemli yer tutmaktadır. Zira günlük gazeteler şehirlerin etrafındaki çevrenin haber alma ihtiyacını karşılamaktadır. Bu gazeteler sayesinde şehir ve çevresi arasında sıkı bir ilişki kurulmasını sağlamaktadır. Safranbolu şehrinde günlük gazete basımı yapan iki tane özel gazete bulunmaktadır. Günlük olarak çıkarılan bu gazeteler başta şehir merkezi olmak üzere köy ve komşu ilçelere gönderimi yapılmaktadır.

Kültürel fonksiyonlar içerisinde din hizmetleri diğer önemli konudur. Şehirdeki din hizmetleri, İlçe Müftülüğü denetiminde yürütülmektedir. 2019 yılında şehir merkezinde 69 tane cami ve 3 kuran kursu bulunmaktadır. İlçe Müftülüğünde 1 Müftü, 4 Vaiz, 35 Kuran Kursu öğreticisi, 27 Müezzin mevcut olup genel toplamında ise 265 personel bulunmaktadır.

3.1.2.2.3. Sağlık Fonksiyonu

Şehirsel fonksiyonlardan bir diğeri de, bazı kamu hizmeti gören kurumlar ile kişilerin bu merkezlerde toplanmış olması ve çevreye hizmet etmesidir. Sosyo-ekonomik gelişmişliği açıklayabilmek için sağlık göstergelerini de incelemek gelmektedir. Tıbbi hizmetlerin çoğunun şehirlerde toplanması sayesinde çevresindeki kır yerleşmelerini etkisi altına almış ve burada oturanlar merkezlere gelerek sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadırlar. Kırsal yerleşmelerin çoğunda sağlık hizmeti sunulmaktadır. Fakat uzman hekimlerin, yataklı tedavi kuruluşlarının ve eczanelerin şehirlerde toplanması sonucunda şehirlerin sağlık hizmetlerinin etki alanının daha geniş olmasını sağlamıştır (Uğur & Aliagaoglu, 2019).

Şehir sağlık fonksiyonu açısından da tarihte önemli bir konumdaydı. Nitekim 1886 yılında Kıranköy’de yaptırılan Frengi Hastanesi o dönemde geniş bir sahaya hizmet vermiştir. Bu hastanenin kurulmasında o dönemde frengi hastalığının yaygın olmasıyla birlikte, bazı yerlerde Frengi Hastaneleri inşasına karar verilmiş olmasıdır. Safranbolu’da da bu hastanenin kurulmasının nedeni hastalığın yaygın olmasından değil daha çok ticari merkez durumunda olması ve önemli yapıları (han, hamam, cami) ile saray çevresiyle ilişkilerinin iyi olmasıdır (Hacısalıhoğlu, 1995). Ancak bu hastane günümüzde Prof. Dr. Fuat Sezgin Safranbolu Bilim ve Sanat Akademisi olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 11).

Safranbolu’da sağlık hizmetleri Devlet Hastanesi, ana sağlık merkezleri (20 tane), KETEM (1) ile eczaneler (19 tane) tarafından yürütülmektedir (Tablo 26). 2019 yılı itibariyle; İlçe Sağlık Müdürlüğü’nde 32 personel, Safranbolu Devlet Hastanesinde 35’i doktor olmak üzere toplam 289 personel, Aile Sağlığı Merkezlerinde doktor-ebe-hemşire olmak üzere toplam 40 personel görevlidir. Safranbolu’daki en önemli sağlık kuruluşu Safranbolu Devlet Hastanesi’dir. İki ameliyathanenin bulunduğu hastanede genel cerrahi, dahiliye, kardiyooloji, nöroloji, fizik tedavi, göz, kulak-burun-boğaz, üroloji, kadın hastalıkları ve doğum, diş, ortopedi ve travmatoloji, psikiyatri, göğüs hastalıkları, diyetisyen servisleri olmak üzere toplam 19 poliklinik bulunmaktadır. 2018 yılında hastanede 4507 hasta yatarak, acil dâhil 342.113 hasta ayakta olmak üzere toplam 346.620 kişiye sağlık hizmeti verilmiştir. 2019 yılında tedavi edilen hastalarda öne çıkan hastalıklar ise tansiyon, kalp, koah ve şeker hastalıklarıdır.

Fotoğraf 11: Günümüzde Prof. Dr. Fuat Sezgin Safranbolu Bilim ve Sanat Akademisi Olarak Kullanılan Eski Frengi Hastanesi

Adı	Bulunduğu Yer
Safranbolu Devlet Hastanesi	Atatürk Mahallesi
Yenimahalle Aile Sağlığı Merkezi	Yenimahalle
Çarşı Aile Sağlığı Merkezi	Çavuş Mahallesi
Bağlar Aile Sağlığı Merkezi	Bağlarbaşı Mahallesi
Safran Aile Sağlığı Merkezi	Esentepe Mahallesi
Kıranköy Aile Sağlığı Merkezi	Yenimahalle
Emek Aile Sağlığı Merkezi	Emek Mahallesi
Barış Aile Sağlığı Merkezi	Barış Mahallesi

Tablo 26: Safranbolu’da Bulunan Bazı Sağlık Kurumları ve Bulunduğu Yerler

Safranbolu Şehir merkezinin toplam nüfusunun 51 559 olduğu göz önünde bulundurulursa, hastanenin sunmuş olduğu sağlık hizmetleri sayesinde kırsal

yerleşmeleri etkisi altına aldığı söylenebilir. Hastanede bazı tıbbi cihazların eksik olması nedeniyle hastalar ildeki diğer hastaneleri tercih etmek durumundadırlar. Ayrıca şehirdeki sağlık kuruluşlarına gelen hastalarda gerekli bir durum görüldüğü takdirde Karabük Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne sevk edilmektedir. Bu bakımdan daha çok Safranbolu Şehri sağlık fonksiyonundaki eksiklikleri ve yetersizliklerinden dolayı bu alanda Karabük şehrinin kontrolü altındadır.

3.1.2.2.4. Ulaşım Fonksiyonu

Ulaşım, insanların, kaynakların, eşyaların, konuşulan ve yazılan söz, fikir ve bilgilerin bir yerden başka bir yere taşınmasıdır (Uğur & Aliğaoğlu, 2019). Bu çerçevede ulaşım, bütün ulaşım ve haberleşme şekillerini kapsamaktadır. Ulaşım faaliyetleri ile şehir yerleşmeleri arasındaki ilişkiler çeşitli ve önemlidir. Şehirler çevrelerindeki sahaların hizmetlerinin merkezi durumundadır. Bundan dolayı şehirlerdeki ulaşım ağı ne kadar gelişir ve yayılırsa şehirlerin sunmuş olduğu hizmetler daha kolay yayılmaktadır (Karaboran,1989, s.82. akt- Uğur, Aliğaoğlu,2019). Aynı zamanda ulaşım faaliyetleri yeni yerleşim yerlerinin ortaya çıkmasını da sağlayabilmektedir. Sonuç olarak; ulaşım sistemlerinin geliştiği alanlar, birçok ekonomik faaliyetleri ve konut alanlarını kendine çekmiş, böylece şehirlerin şekillenmesinde de önemli rol oynamıştır.

Safranbolu coğrafi konum itibarıyla deniz yoluna sahip değildir. Ayrıca araştırma sahasında havayolu ulaşımı ve demiryolu ulaşımı da bulunmamaktadır. Ancak 8 km mesafede bulunan Karabük il merkezinden demiryolu ile ulaşım sağlanabilmektedir. Araştırma sahası Zonguldak Havaalanına 94 km, Kastamonu Havaalanına 118 km ve Ankara Esenboğa Havalimanına 243 km uzaklıktadır. Safranbolu'ya karayolu ile üç ayrı yönden ulaşmak mümkündür. Ankara-İstanbul karayolunun Gerede kesiminden ayrılarak 82 km sonra Karabük'e, Karabük Merkez'den 8 km sonra Safranbolu'ya varılır. Şehrin kuzeyinde bulunan Bartın'a uzaklığı 74 km, doğusunda bulunan Kastamonu'ya uzaklığı 110 km'dir. Şehirlerin uzak çevresiyle ulaşım ilişkisini ortaya koyacak ölçütlerden biri de o yerleşme ile bağlantılı devlet yolları üzerindeki trafik hacim miktarıdır (Uğur & Aliğaoğlu, 2019, s. 183).

Safranbolu Şehri yerleşim alanı ve il genelinde karayolu açısından en önemli yollar ise D30 (Karabük-Kastamonu) ve D755 (Safranbolu-Bartın) devlet karayollarıdır

(Fotoğraf 12, Harita 8). D-755 karayolu kuzey-güney doğrultulu olan yol, Bartın limanında deniz seviyesi, Ahmetusta geçidinde ise 1030 m ye varan yükseltisi ile farklı doğal ortam özelliklerinden etkilenmekte özellikle yılın bazı dönemlerinde heyelan ve sel tehdidine maruz kalmaktadır. 1927 öncesinde bu yol katırlarla geçildiği için *katır yolu* ve Bartın'dan denizyolu ile İstanbul'a yumurta ticareti yapıldığı için *yumurta yolu* olarak adlandırılıyordu. Ayrıca kış mevsiminde yolu kaybetmemek için yola döşenen tellerden dolayı, *tel yolu* olarak da adlandırılmıştır. D-755 karayolu tam olarak 1963 yılında hizmete girmiştir. Batı Karadeniz'in yük ve yolcu taşımacılığındaki önemli bir güzergâhıdır. Karabük-Bartın yolu sosyo-ekonomik açıdan özellikle Karabük Demir-Çelik Fabrikasının mamullerini Bartın Limanı üzerinde nakliyatını sağlaması, Karabük-Bartın karayolundaki gelişmelerle ulaşımın kolaylaşması; Ankara ve İstanbul gibi merkezlerin Safranbolu ve Amasra'yı tanınmasını ve buraların önemli turizm noktaları haline gelmesini sağlamıştır (Özdemir, 2008).

Bu yolların yıllık ortalama günlük trafik değerleri aşağıda belirtilmiştir (Tablo 27). Tablo incelendiğinde hemen her dönemde geçiş yapan araçların büyük çoğunluğunun otomobillerin oluşturduğu görülmektedir. Safranbolu'yu Bartın'a bağlayan (D755) karayolu üzerindeki Ahmet Usta Geçidi (1030 m) özellikle kış aylarında sürücülere güçlükler yaşatmaktadır. Bu sorunu çözmek için Ahmet Usta Geçidinin tünelle geçilmesi için gerekli proje hazırlıklarına başlanmıştır (Kaynak: 74 Medya Bartın Gazetesi, Şubat 2018).

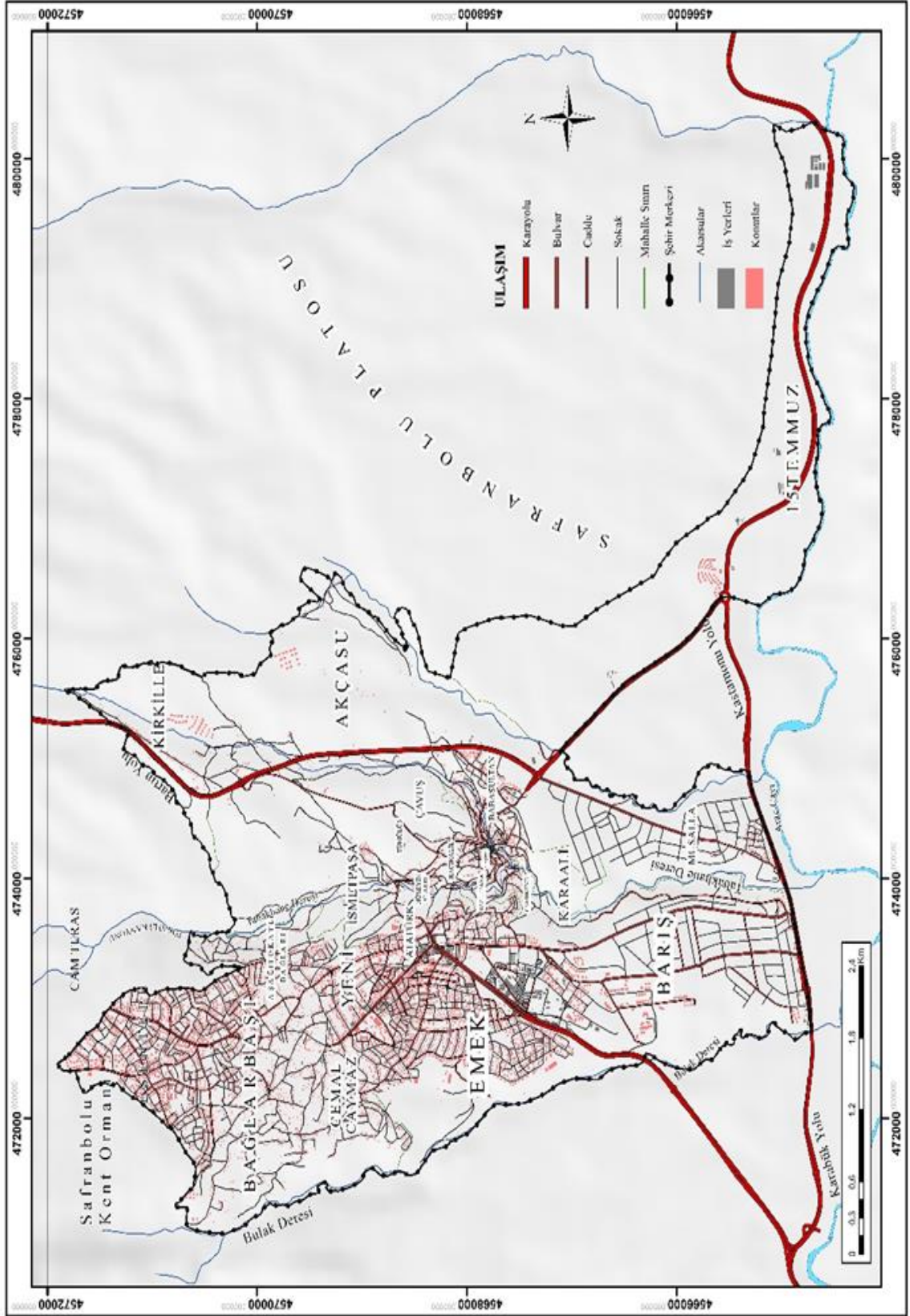
Safranbolu'da bulunan iki terminalde toplam 14 firma yer almakta ve bu firmalarda toplam 20 kişi çalışmaktadır. Şehirlerarası yolcu taşımacılığının en fazla yapıldığı illerde ise Ankara, İstanbul, Bursa, İzmir, Samsun ve Trabzon önde gelmektedir. Taşınan yolcularda %60'lık bir oranla öğrenci grubu ön plandadır. Öğrencilerin olmadığı yaz döneminde ise şehirlerarası yolcu taşımacılığı azalmakla birlikte firmalar sefer sayılarını düşürmektedir.

D-30 Devlet Karayolu (Karabük-Kastamonu)			
Araç Türü	2010	2015	2018
Otomobil	1583	2652	2765
Otobüs	95	135	123
Ticari Taşıt	149	191	308
Kamyon	460	551	329
T.I.R.	171	344	270
Toplam	2458	3873	3795
D-755 Devlet Karayolu (Safranbolu-Bartın)			
Araç Türü	2010	2015	2018
Otomobil	1618	2611	1642
Otobüs	16	25	12
Ticari Taşıt	145	175	149
Kamyon	371	438	133
T.I.R.	76	114	102
Toplam	2226	3508	2038

Tablo 27: Safranbolu’da Karayolu Ulaşım Yollarında Günlük Ortalama Motorlu Araç Trafiği 2018 Kaynak: (Karayolları Genel Müdürlüğü, 2019)

Fotoğraf 12: D-755 Karayolu (Karabük-Safranbolu-Bartın)

Harita 8: Safranbolu Şehri'nin Ulaşım Haritası

Safranbolu'nun şehir içi ulaşımına yön veren diğer önemli güzergâh ise Kanyonpark Boğaz Köprüsüdür. Köprü halkın hizmetine Karabük'ün kuruluşunun 80. yılında 3 Nisan 2017 yılında açılmıştır. Karabük'ün 5000 Evler Mahallesi ile Safranbolu'nun Emek Mahallesi arasında yapılan köprü sayesinde ilin iki yakası bir araya gelmiştir. Böylece Karabük-Safranbolu arasındaki ulaşım büyük oranda rahatlamıştır (Fotoğraf 13).

Fotoğraf 13: Kanyonpark Boğaz Köprüsü

Şehir içi yolcu taşımacılığında ise özel halk otobüsleri ve minibüsler bulunmaktadır. Şehir içi hatlarda 132 minibüs, 14 özel halk otobüsü bulunmaktadır. Minibüs durağı Yeni Mahalle Sadri Artunç Caddesi üzerinde bulunmaktadır, minibüs hatlarında dönüşümlü olarak 47 tane şoför çalışmaktadır. Şoförler 10 dakikada bir minibüslerin hareket ettiğini belirtmektedir. Ancak üniversite öğrencilerinin mevcut olduğu dönemde özellikle Safranbolu ile Karabük Üniversitesinin bulunduğu 100.yıl

Mahallesi (Karabük Merkez İlçe'ye bağlı) arasında yolcu yoğunluğu yaşanmaktadır. Şehir içi ulaşımda önemli olan diğer hat ise özel halk otobüsleri gün içinde yarım saatte bir hareket etmektedir. Şehir içi yolcu taşımacılığında önemli olan bir diğer araç ise taksilerdir. Safranbolu Şehri'nde yolcu taşımacılığında kullanılan taksi sayısı 77 tanedir. Şehirde; Sadri Artunç Caddesi üzerinde Güven Taksi, Yağmur Sokakta bulunan Bağlar Taksi, Kazdağlı Meydanı üzerinde bulunan Çarşı Taksi ve Safranbolu Şehirlerarası Terminalinde bulunan Terminal Taksi olmak üzere dört tane durak bulunmaktadır. Taksi şoförleri ile yapılan görüşmelerde özellikle öğrencilerin gidiş-dönüş zamanlarında taksi kullanımının arttığını ve turizm noktalarına da götürülen ziyaretçilerin önemli sayıda olduğunu belirtmişlerdir. Yolcu taşımacılığının yanı sıra şehir içi ve şehir dışı yük ve eşya taşımacılığının bir kısmı kamyonetler ile yapılmaktadır. Atatürk Mahallesi'nde bulunan Kamyonetçiler Durağında 10 tane kamyonet bulunmaktadır.

Motorlu araçlar içerisindeki en fazla paya sahip olan grup ise 10.089 araç sayısı ile otomobil grubudur (Tablo 28). 2018 yılında verilen sürücü belge sayısı ise 14.022'dir. Yine 2018 yılı içinde Safranbolu'da kayda geçen kaza sayılarına bakıldığında 84 yaralanmalı kaza, 125 maddi hasarlı kaza meydana gelmiş ve bu kazalar sonucunda 131 kişi yaralanmıştır.

Araç Türü	Sayısı
Otomobil	10.089
Kamyonet	2394
Traktör	1276
Motosiklet	1047
Kamyon	359
Minibüs	366
Otobüs	139
T.I.R.	135
Özel Amaçlı	23

Tablo 28: Safranbolu Trafik Tescil Şube Müdürlüğüne Kayıtlı Taşıtlar

(Kaynak: Safranbolu Emniyet Müdürlüğü,2019)

Yol; şehrin kalkınmasına ve toplumun sosyal-ekonomik gelişimine katkı sağlayan önemli altyapı sistemlerindedir. Böylece ulaşım konusu üzerinde yolların kalitesi de önemli hale gelmiştir. Türkiye’de ilk asfalt yol uygulamaları Osmanlı döneminde başlamıştır. Cumhuriyet döneminde 1929’da başlayan asfalt kaplama yapımı, 1950’de Karayolları Genel Müdürlüğü’nün kurulmasıyla gelişim dönemi başlamıştır (Main İnşaat, 2020). Asfalt yollar diğer yol türlerine göre daha güvenli, konforlu, uzun ömürlü, sessiz ve daha avantajlıdır. Safranbolu Şehri’nde de asfalt yollara önem verilmiş ve şehir kendi asfaltını 2011 yılı itibari ile üretmeye başlamıştır (Tablo 29). Şehirde yer alan sit bölgeleri haricinde belediyenin hizmet verdiği alanlar asfalt yollar ile kaplıdır (Tablo 30).

YILLAR	ASFALT MİKTARI (TON)
2012	42.389,72
2013	54.171,08
2014	5.482,60
2015	24.530,80
2016	44.647,90
2017	31.108,24
2018	19.050,58

Tablo 29: Yıllara Göre Asfalt Üretim Miktarları

Mahalleler	Asfalt (m)
Bağlarbaşı	18180
Esentepe	17322
Barış	15940
Emek	14223
Yeni	8840
Cemal Caymaz	6340
Aşağı Tokatlı	6310
Akçasu	4674
Babasultan	4356
Çeşme	2864
Atatürk	2740
Çavuş	2308
Kirkille	2076
15 Temmuz	1978
Hüseyin Çelebi	1928
İsmet Paşa	1815
Karaali	1782
Camikebir	1391
İzzet Paşa	1111
Hacı Halil	1059
Musalla	805

Tablo 30: Safranbolu Mahallerine Yapılan Asfalt Durumu (Safranbolu Fen İşleri Şantiyesi, 2019)

Safranbolu Şehri'nin genel problemi trafik yoğunluğu ve otoparktır. Şehirdeki yolların oldukça dar olması ve bu yol kenarlarına araçların park edilmesi trafiği olumsuz etkilemektedir. Trafik yolları bakımından Kıranköy Bölgesinde, yolların dar olmasına karşın çevresinde bulunan ara yollar sayesinde trafik problemi yaşanmamaktadır. Sadri Artunç Caddesi ile Tokatlı Caddesi arasında yer alan Kavaklar Caddesi mevcut kullanımı dikkate alınarak düzenlenmiş, buna karşın trafik yükünü kaldıramaması durumunda Aslanlar ve Kurtuluş Caddeleri mevcut durumu iyileştirilerek alternatif ulaşım imkânı sağlamıştır. Ancak bu yol üzerinde yaşanan yoğun trafik tarihi yapıların yıpranmasına neden olmaktadır. Trafik yoğunluğunun artmasına sebep olan durumlar ise mevcut araç sayısının artması ve insanların toplu taşıma yerine bireysel araçları tercih etmesidir. Şehir içinde özellikle Çarşı bölgesinde (Tarihi Çarşı) yaşanan otopark problemi için revizyon plan ile otopark çözümleri sağlanmıştır. Bu plan ile Çarşı Bölgesi Kentsel Sit alanının güneydoğusunda 475 araçlık otopark alanı yapılmıştır. Böylece tur otobüslerinin ve ziyaretçilerin kendi araçlarını bu alana park ederek, Tarihi Çarşı'yı yaya olarak gezmeleri amaçlanmıştır. Sit bölgesi içerisinde oluşan trafik yükünün minimize edilmesi amacı ile Çarşı bölgesinin kuzeyinde Çelik Gülersoy Caddesi üzerinde 280 araçlık otopark alanı ayrılmıştır. Böylece trafik yükünün bu alanlarda toplanması ile ziyaretçilerin kent dokusu içerisinde uzun zaman geçirebilmesi amaçlanmıştır (İmar Müdürlüğü,2019).

Ayrıca Kıranköy civarında ücretli otopark uygulaması yapılmaktadır. Belediye kararı ile başlatılan uygulamanın temel sebebi ise yol kenarlarında uzun süreli park yapanların sayısının çoğalması ile yaşanan park sorunu ve beraberinde getirdiği trafik problemleridir. Bu problemlerin çözümlenmesi için ücretli otopark uygulaması getirilmiştir (Fotoğraf 14). Diğer çözüm yöntemleri ise önemli kavşak ve trafiğin yoğun olduğu yerlerde trafik ışıkları ile ulaşım düzenlenmeye çalışılmaktadır. Tüm bunlar haricinde demiryolu ve havayolu ulaşımının mevcut olmaması ulaşımındaki diğer önemli eksikliklerdir.

Fotoğraf 14: Kıranköy Üzerinde Görülen Otopark Yoğunluğu (Sadri Artunç Caddesi)

3.1.2.2.5. Ticaret Fonksiyonu

Ticaret fonksiyonu, hizmetler başlığı altında değerlendirilmekte ve şehirlerin merkezi gücüne katkı sağlayan en önemli ekonomik faaliyet koludur. Çünkü şehirler, etki sahasındaki yerleşmelerin ticari hizmet merkezleri durumundadırlar (Özçörekçi, 1944). Özellikle küçük şehirlerin temel fonksiyonu, kırsal bir bölgenin merkezliğini yapmasıdır. Her türlü eşya ve malın satılması/satın alınması olan ticaret, şehirlerin kuruluşundan günümüze kadar, şehirlere eşlik etmiş bir fonksiyondur. Şehirlerin gelişmesi büyük ölçüde ticaret sayesinde olmuştur (Göçer, 1984, s.1-25; akt- Doğanay, 2006, s.92). Şehirler, üretici ve tüketici arasında aracılık yapılan yerleşmelerdir. Bu sayede hem kendileri hem de çevreleri faydalanmaktadırlar (Uğur & Aliagaoglu, 2019, s. 162).

Şehirdeki ticari hayat geleneksel ve geleneksel olmayan ticari faaliyetler olarak ele alınabilir. Geleneksel ticaret daha çok şehrin Eski Çarşısı olarak bilinen kısmında yapılırken geleneksel olmayan ticari hayat Kıranköy olarak bilinen yeni yerleşmelerin olduğu cadde ve sokaklarda karşımıza çıkmaktadır.

Safranbolu'nun bir iktisat şehri olmasında 1640-1648 yılları arasında Cinci Han'ın yapılması önemli bir adım olmuştur (Fotoğraf 15). İstanbul ve Bursa'dan başlayıp Gerede'den Sinop'a kadar uzanan ipek ticaret yolunun en önemli durak noktasının şehirden geçmesi şehrin kaderini belirlemiştir (Kalyoncu, 2010).

Fotoğraf 15: Cinci Han Kervan Sarayı

Safranbolu'da ekonomik hayat, yerleşimin tarihi gelişimi doğrultusunda inişler ve çıkışlar yaşamıştır. Şehirde ticari hayatın örgütlü olduğu ve girişimcilik kültürünün bulunduğu bilinmektedir. Bu durumu destekleyen göstergeler ise; şehirde yer alan hanlar ve konaklarla birlikte geçmişte şehirden kervan yolunun geçmesidir (Safranbolu Ticaret ve Sanayi Odası, 2019). Çarşı merkezinde bulunan ticarethaneler küçük boyutlu olup tek katlıdır. Sokakta sağlı-sollu bulunan dükkânlardan oluşan Çarşı'da Arasta, Cinci Hanı, dericilik, demirciler ve bakırcılar çarşıları, dokumacılık ticaret merkezinde önemli zanaat kollarıdır (Fotoğraf 16, 17) (Koçan, 2012).

Fotoğraf 16: Demirciler Çarşısı

Fotoğraf 17: Demirciler Çarşısı'ndan Bir Tezgâh

13. ve 14. yüzyıllarda Safranbolu Asya-Avrupa ticaret yolunu Karadeniz'e bağlayan Gerece-Sinop kervan yolu üzerinde önemli bir konaklama noktası ve haliyle bölgenin ticaret merkezi durumundadır. Osmanlı dönemine kadar Safranbolu'da ekonominin temelini tarım ve hayvancılık oluştururken Osmanlı dönemi ile daha çok el sanatları ve ticaret gelişerek öne çıkmış ve dericilikte gelişerek önemli bir ekonomik dal olarak eklenmiştir (Tunçözgür, 2012).

16. yy.' da ise dericilik ilerlemeye başlamış ve bunun yanında dericilikle ilgili diğer meslek kolları da gelişmeye başlamıştır. Ayrıca Yemeniciler Arastasının bu dönemde kurulduğu bilinmektedir (Tunçözgür, 2012).

Tarih boyunca inşa edilen yapıların da ekonomik olarak kente çok büyük katkı sağladığı söylenebilir. 17. yy ortalarında kent merkezinde inşa edilen Cinci Hanı'nın o dönemde daha fazla nüfusa sahip kentlerdeki hanlardan büyük olması dikkat çeker. Cinci Hanı, bölgeler arası ticaretle uğraşan tüccarların oda kiralayarak kullandıkları kent içi hanıdır. Osmanlı mimari niteliklerini taşıyan han, ilk yapıldığında Safranbolu'ya uğrayan tüccarların mallarını sergiledikleri ve depoladıkları bir yer olarak işlev görmüştür. Daha sonra esnafın mallarını korumak için kullanmıştır (Aktüre & Şenyapılı, 1976).

Safranbolu'nun geçmişte önemli güzergâhların üzerinde yer alması ve el sanatlarının gelişmiş olması sayesinde her dönemde ekonomisini ayakta tutmayı başarmıştır. Safranbolu'daki esnaf örgütleri belli kurallar dâhilinde Lonca çarşılarını yönetmiş, Osmanlı yöneticileri güvence ve saygınlık sağlamak amacıyla, kendileri kentte oturmadıkları halde han, hamam, arasta gibi getiri sağlayan ticari mekânlar yaptırmışlardır. Sermaye birikimi sağlayan kentli, tüketici merkez İstanbul ile doğrudan ticari münasebette bulunarak zenginleşmiş, tecrübe kazanmıştır. Safranbolu'daki sermayeyi elinde bulunduran zengin kesim, İstanbul ile ticaret aracılığıyla doğrudan ilişki kurmuştur (Aktüre & Şenyapılı, 1976).

18 ve 19. yüzyılda Safranbolu'da ki en önemli ekonomik üretim türlerini bakırcılık, demircilik, kunduracılık, yemenicilik, sayacılık, nalbantlık, semercilik gibi el sanatları ile lokum ve şekerleme yapımı oluşturmaktadır (Tablo 29).

Yemeniciler Arastasında Kurtuluş Savaşı yıllarında 48 dükkân bulunmaktaydı. Bu dükkânlardan birisi kahve, iki tanesi makineci, bir tanesi çamurlukçu olup

diğerlerinde de yemeni dikilirdi. Yemenici esnafı bu dönemde 24 saat üç vardiya çalışarak orduya yemeni dikmekteydi. Safranbolu yemeniciliğinin merkezi olan Arasta çarşısının kendine özgü bir çalışma düzeni vardı. Çıraklar ve kalfalar sabah ezanı ile dükkânı açar ve ustalarını beklerlerdi. Günlük iş bitimi akşam ezanı öncesi olup dükkânlar kapatılır ve Köprü Camiinde akşam namazı kılınıp evlere gidilirdi. Lonca, lonca mensuplarının gizli oyuyla seçilen ‘Yiğitbaşı’ tarafından yönetilirdi. Yiğitbaşı kendisinden başka kimsenin bilmediği 4-5 kadar yardımcı seçebilirdi. Yiğitbaşı ve yardımcıları üretim ve satış düzenini sağlar, kalitesiz üretimi engeller, zor durumda olan esnafa gizliden yardım ederler ayrıca esnaf arasındaki sorunların çözülmesi, ustalık ve kalfalık sınavlarının yapılması, geleneklerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması gibi görevleri yaparlardı (Fotoğraf 18). Şehirde lonca sisteminin uygulanması şehrin gelişimi üzerinde olumlu katkıları olmuştur. Böylece zanaat kollarında ustalaşma sağlanmış, şehirde üretimle uğraşan veya uğraşmayan her kesim iş birliği içinde hareket etme bilincini aşlamıştır (Hacısalihoglu, 1995).

Fotoğraf 18: Yemeniciler Arastası (Eskiçarşı)

Fotoğraf 19: Yemeniciler Arastasından Bir Tezgâh

Çarşıda yer alan dükkânlar birer üretim ve alışveriş merkezi durumundadır. Esnaf dükkân içinde üretimini yapar satışını ise sokağa açılan tezgâh üzerinde yapılıır. Dikilen yemeniler bu tezgâhlarda sergilenerek alıcı içeri girmeden ürünleri görmüş olur (Kuş, 2003) (Fotoğraf 19). Geleneksel ticaretin yapıldığı bu alanda turizmin yoğunlaşmasıyla birlikte hediyelik ürünler satan dükkânlar, lokum dükkânları ve konaklama tesisleri artmış bulunmaktadır.

19. yy. Safranbolu'nun iktisadi bakımdan en parlak dönemidir. Bu dönemde ekonomik güç içinde en büyük pay deri ve deri mamullerine aittir. Ayrıca yine bu dönemde şehirde 61 tane kereste atölyesi bulunmaktaydı. Bu ekonomik faaliyet ise çevrede bulunan geniş orman sahasının varlığına bağlı olarak gelişmiştir. Bu atölyelerde üretilen çeşitli keresteler Bartın limanı üzerinden Avrupa ülkelerine ihraç edilmesi ile şehirde servet birikimi artmıştır. Safranbolu'nun karayolu ile doğrudan İstanbul ile ve Bartın üzerinden deniz yolu aracılığıyla özellikle tarım ürünleri ve dericiliğin geniş pazarlara gönderilmesi sayesinde şehirde varlıklı bir hayatın başlamasını ve şehirde servet birikiminin başlamasını sağlamıştır. Nitekim 19. yy sonunda Kastamonu

vilayetine bağı yedi kazanın (İnebolu, Tosya, İskilip, Araç, Taşköprü, Daday, Cide) ödedikleri yıllık vergi tutarına bakıldığında en yüksek verginin (2.071.424 Kuruş) Safranbolu tarafından ödendiği görülmektedir (Kalyoncu, 2010, s. 43). Sonuç olarak 19. yy ortaları ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Safranbolu merkezdeki mesleklerin çeşitliliği, nakliye hayvanlarının fazlalığı gibi ekonomik değerleriyle sosyal ve ekonomik açıdan rahat yaşama sahip şehir görünümündeydi. Köylerdeki servet ortalaması ve ödenen vergiler neticesinde refah seviyesinin iyi olduğu söylenebilir (Kalyoncu & Tunçözgür, 2012).

Şehirde 15 Şubat 1906 tarihinde Safranbolu Ticaret ve Sanayi Odası; 2 başkan, 2 yardımcı ve 10 üyesi ile kurulmuş ancak daha sonra faaliyetlerini durdurmuştur. 1 Mayıs 1916 tarihinde tekrar açılan ve günümüzde de faaliyetlerini devam ettiren kurumun 1923 tarihinde meslek kollarına göre çalışan sayısının gösteren bir cetvel hazırlamıştır (Yazıcıoğlu, 1982, s. 65-73) Bu cetvelde sebze-meyveci, emanetçi-beygirci, yemenici ve debbağ mesleklerinde çalışan sayısının fazla olduğu görülmektedir (Tablo 31).

Meslek	Çalışan Sayısı	Meslek	Çalışan Sayısı
Sebze-Meyveci	3500	Bakırcı	40
Emanetçi-Beygirci	600	Zahireci	35
Yemenici	430	Kahve-Kıraathane	30
Debbağ	415	Otel/Hancı	20
Bez dokuma	350	Berber	20
Marangoz	250	Helvacı	15
Manifaturacı	135	Tuğlacı	15
Semerci	120	Boyacı	15
Terzi	109	Lokantacı	10
Demirci	105	Keçeci	10
Değirmenci	100	Sobacı	9
Keresteci	15	Saatçi	8
Nalbant	80	Şekerci	5
Bakkal	60	Kuyumcu	2

Tablo 31: 1923 Safranbolu Ticaret Odası Raporuna Göre Meslek Türü ve Çalışanları (Yazıcıoğlu, 1982, s. 72)

Ancak günümüzde bazı zanaat kolları çağa ayak uyduramamış, bazı loncalar geleneğini sürdürmeye çalışmaktadır. Örneğin; Yemeniciler Arasta Çarşısı'nda yemeniciler bulunmaktaydı. Önceden şehir dışından mal gelmediği için ürünler yerli imalattı. O dönemde durumu iyi olmayanlar çarık, durumu daha iyi olanlar yemeni ve kundura giyerlerdi. Ancak daha sonra lastiğin çıkması yemeniyi öldürmüştür (Safranbolu , 2019).

Türkiye'de Cumhuriyetten sonra ortaya çıkan gelişmeler Safranbolu ekonomik yapısını olumsuz yönde etkilemiştir. Bunun nedenleri ise; teknolojik gelişmelerin dericilik sanayine girmesi, 1. Dünya Savaşı için askere alınan çıraklık yaşındaki gençlerin kentten ayrılmasıyla başlayan iş gücü açıklığı, 1924 Lozan Antlaşması ile yapılan mübadele sonucu bölgeden Rumların ayrılmasıdır (Kalyoncu, 2010, s. 46-48). 1937 yılında Demir Çelik Fabrikasının temellerinin atılması ve fabrikanın ilerlemesi daha çok işçiye ihtiyaç duyulmasına neden oldu. Safranbolu'daki yemenici çırak ve kalfaları da fabrikaya girmeyi tercih etmişlerdir. Çünkü Türkiye'de 1961 Anayasasıyla getirilen toplu sözleşmeli ve grevli çalışma düzeni, ülkedeki her işletmeler gibi Demir-Çelik işçilerini de, Türkiye ortalamasının ve memurların da üstünde bir ekonomik ve sosyal refah düzeyine kavuşturmuştur (Ulukavak, 2010). Böylece tabaklar, saraçlar, nalbantlar, semercilerin hiç biri alttan yetişen birilerini bulamadığı için Safranbolu'daki el sanatları da ölmeye başladı. Safranbolu esnafı, Safranbolu'daki dükkânlarını kapatarak Karabük'te İstasyon ve Hürriyet Caddesindeki yazıhanelerde demir tüccarı ve nakliyeciler olmuşlardır (Ulukavak, 2010, s. 5). 1955 yılından itibaren Safranbolu, merkezinin gerilemesine ve fonksiyonlarının çoğunu kaybetmesine rağmen nüfus kazanmaya başlamıştır. Bunun nedeni ise yine fabrikada çalışmak için dışarıdan gelen nüfusun yaşadığı konut sıkıntısı etkili olmuştur. Böylece işçiler; kiralardan ucuz olması, ulaşım maliyetlerinin düşük olması ve havasının daha temiz olması gibi nedenlerle Safranbolu'da oturmayı tercih etmiş böylece şehir farklı bir boyut kazanmıştır.

Günümüzde yaşanan teknolojik değişim ve yaşam şartları tüketim olayını ve alışveriş etkinliğini değiştirdiği gibi, alışveriş yapılan mekânları da değişime uğratmıştır. Türkiye şehirlerinde alışveriş mekânları yedi farklı tipte ele alınmaktadır. Bunlar merkezi iş alanı, ticaret şeritleri (dükkânlı yollar), dağınık iş yerleri, toplu alışveriş merkezleri, pazarlar, haller ve işportacılarıdır. Merkezi iş alanı şehirlerin

merkezi kısmında, toplu bir şekilde sahip, ticari faaliyetlerin yüksek olduğu ve dikey yönde yükseklik kazandığı alanlardır. Ticaret şeritleri veya dükkânlı yollar (çarşı) genel olarak 100 binin altında nüfusa sahip olan birçok yerleşimde yaygın olan ticari tiptir. Bu işyerleri işlek caddeleri üzerinde sağlı sollu olarak sıralanmışlardır. Dağınık iş yerleri ise, mahallelerde daha çok günlük ihtiyacı karşılamak için ortaya çıkan iş yeri türleridir. Şehirler farklı ölçeklerde çok sayıda pazarın (tarım, sanayi, sermaye, emek pazarları) birlikte bulunduğu pazarlardır. Bu yerleşmelerde ortaya çıkan pazarlardan biri de haftalık pazarlardır (Uğur & Aliagaoglu, 2019, s. 163-170).

Kıranköy ile Bağlar arasında kalan Hastarla'nın yerleşime açılması beraberinde ticaret fonksiyonunda gelişmesini sağlamıştır. Bağlar ve Kıranköy'ü bağlayan Sadri Artunç Caddesi, Eski Çarşı ve Kıranköy arasındaki Çelik Gülersoy Caddesi üzerinde bulunan ticarethaneler sayesinde ticari faaliyetlerin yoğun olduğu alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Fotoğraf 20).

Fotoğraf 20: Sadri Artunç Caddesi'nden Bir Görünüm

Şehirde özellikle Sadri Artunç Caddesi boyunca yer alan kafeteryaların nedeni şehir merkezinde bulunan üniversite yerleşkesidir. Bu kafeteryaların bir kısmını kahve dükkanları bir kısmını aperatif yiyecek dükkanları oluşturmakta ve çoğunlukla öğrencilere yönelik durumdadırlar. 2007 yılında Karabük Üniversitesi ve Safranbolu Ticaret Odası iş birliği ile öğrencilerin Safranbolu esnafı hakkındaki görüşlerini belirlemek için bir anket düzenlenmiştir. Bu anket sonucunda öğrenciler esnafların anlayışlı olmadığını ve para odaklı yaklaştığını belirtmiştir. Böylece öğrenciler alışverişlerini farklı yöntemler üzerinden hallettiklerinden dolayı şehir ekonomisinin aleyhine bir durum söz konusudur. Yine Sadri Artunç Caddesi boyunca mobilya-beyaz eşya dükkanları, özel diş klinikleri, mali müşavir büroları, züccaciye, kuyumcu, kırtasiye, çiçekçi, fotoğrafçı, kasap, manav, market, çeşitli giyim dükkanları ve telefoncular bulunmaktadır. Bu cadde üzerinde yer alan iş yerleri genel olarak konut olarak kullanılan binaların alt katlarında bulunmaktadır. Ayrıca tamamen iş hanı ve çarşı olarak kullanılan binalarda bulunmaktadır. Bunlara örnek verecek olursak; Ana Merkez, Ramazanoğlu İş Hanı, Anadolu İş Hanı, Ata Merkez İş ve Alışveriş Merkezi, Kaya Çarşısı ve Hikmet Namal Çarşısıdır. Bu iş hanı ve çarşılarda genel olarak marketler, giyim dükkanları, petshop, kuyumcu, züccaciyeci ve çeşitli telefon operatörleri bulunmaktadır. Şehir merkezine yakın yerlerde kira bedeli artarken, şehir merkezinden uzaklaştıkça kiralar düşmektedir. Çelik Gülersoy Caddesi üzerinde Eski Çarşı istikametinde; beyaz eşya dükkanı, fırın, lokum dükkanları, inşaat malzemesi dükkanı, fotoğrafçı, büfe restoranlar ve benzin istasyonu bulunmaktadır. Ayrıca bu cadde üzerinde bulunan apartmanların bazılarında muhasebecilik, avukatlık, mühendislik ve mimarlık büroları yer almaktadır. Çelik Gülersoy Caddesi üzerinden Karabük istikametine doğru Adnan Menderes Bulvarına geçilir (Fotoğraf 21). Bu bulvar üzerinde yer olan oto sanayi sayesinde birçok yedek parça satan dükkanlar yer almaktadır. Bunlara ilave olarak Devlet Hastanesinin bulunduğu Sağlık Sokakta ve bu sokağa yakın diğer sokaklarda yoğun olarak eczaneler ve medikal ürün satan dükkanlar bulunmaktadır. Ayrıca yoğun ticari faaliyete sahip olan bu caddelere bağlanan bazı cadde ve sokaklarda ticari faaliyete katılmış durumdadır. Eski yerleşim yerlerinden olan Bağlarbaşı Mahallesinde Köyiçi Meydanı veya Sadi Yaver Ataman Meydanı olarak bilinen sahada; kafe, konak, fırın, ezcane, bakkal, berber ve kahvehane bulunmaktadır.

Fotoğraf 21: Şehir Merkezinde Ticari Alanların Yoğunlaştığı Caddelerin Uydu Görüntüsü (Earth Explorer, 2020)

Safranbolu’da üretimi gerçekleştirilen çoğu yöresel ürünün hediyelik eşya üretimine yöneliktir. Bu hediyelik eşya ürünleri içerisinde bakır ürünler ahşap ürünler, cam üfleme, el dokumaları gibi ürünler öne çıkmaktadır. İşletmeler üretimlerini genellikle şehrin turizm potansiyeline dayalı olarak gerçekleştirmektedirler. Bu nedenle üretim ilçe ve il içerisindeki turizm pazarına yöneliktir (BAKKA Kütüphane, 2019)(Tablo 32).

Ahşap Hediyelik Eşya	Keçe Hediyelik
Ahşap Oymacılık Sanatı	Kilim, Çanta
Akide Şekeri	Maket Safranbolu Evi Üretimi
Anahtarlık	Safran Çiçeği El Oyası
Bakır İşlemciliği	Safranbolu Cevizli Yaprak Helvası
Bez Bebek	Safranbolu Lokumu
Bez İşleme	Safranlı Kolonya, Sabun ve Kozmetik
Bindallı	Saraçlık
Buzdolabı Süsü-Magnet	Semercilik
Cam Üfleme Hediyelik Eşya	Su Böreği
Demir İşlemciliği	Tahin Helva
Deri İşlemciliği	Takı Üretimi
El Yapımı Örtü	Tarhana
Elbise, Bluz	Yayım, Mantı

Ev Baklavası	Yemenicilik
İğne Oyası	Yöreye Özgü Gazoz
Kalaycılık	
Kapı Tokmakları, Kilitler ve Anahtarlar	

Tablo 32: Safranbolu’da Üretilen Yöresel Ürünler

Ayrıca şehirde periyodik olarak Yeni Mahallede Perşembe günleri halk pazarı kurulmaktadır. 7400 m² alanda kurulan halk pazarı çevreye zarar verilmemesi açısından ikiye bölünmüş halde bulunmaktadır. Köylü pazarı geleneksel Safranbolu mimarisini yansıtacak şekilde yapılmış kalan kısmı ise kapalı pazar sistemi olarak hizmete sunulmuştur.

Bankacılık faaliyetleri de şehirlerin ticari hayatında önemlidir. Bankalar ve diğer kredi kuruluşları köy ve şehir ilişkilerinin gelişiminde rol oynarlar. Köylerde banka şubeleri bulunmadığından bu tür kuruluşlar kırsalda yaşayan kişilerin çeşitli kredi ve cari hesapları dolayısıyla şehirlere bağlanmasına ve onlarla ilişki kurmalarına neden olurlar (Karaboran,1989,s.93, akt- Uğur, Aliğaoğlu, 2019, s.163). Safranbolu şehrindeki altı bankada toplam 78 kişi çalışmaktadır. En fazla iş gücünün çalıştığı banka Ziraat Bankasıdır (19 kişi). Safranbolu’da bulunan Vakıfbank, Halk Bankası, Yapı Kredi Bankası, Ziraat Bankası, İş Bankası ve Garanti Bankası şehre merkezîyet kazandıran önemli unsurlardır (Tablo 33). Şehirde Esnaf ve Sanatkârlar Odası’na çeşitli meslek türlerinde kayıtlı 1679 tane ticari işyeri bulunmaktadır (Tablo 34).

Banka Adı	Personel Sayısı
Ziraat	19
Halk Bankası	16
Vakıfbank	14
İş Bankası	13
Garanti	11
Yapı Kredi	5

Tablo 33: Safranbolu Şehrinde Bulunan Bankalar ve Personel Sayıları (2019)

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Oto Tamir	129	Elektrikli Araç Gereç ve Ev Aletleri (imal-tamir-satış)	17
Bakkal-Bayilik-Büfe	120	Fırıncılık	16
Turistik, Otantik, Hediyeelik Eşya İmali	85	Demircilik (sıcak-soğuk)	16
Kafe-Çay Bahçesi-Piknik Yeri	70	Konfeksiyon	13
Berber-Kuaför	60	Ayakkabı İmal ve Satış	13
Kahvecilik-Kıraathane ve İnternet Kafe	57	Telefon-Cep telefon vb. satış ve tamiri	11
Otel-Motel-Pansiyon	48	Aperatif Yiyecek Maddeleri İmal-Satış	11
Lokanta	40	Mahrukatçılık (Odun-Kömür)	10
Tuhafiye	26	Otobüs Yazıhanesi	9
Pazarcılık	20	Mobilya İmal ve Satış	8
Eczane	19	Oto Alım-Satım-Kiralama	7
Marangoz ve Dülgerlik	19	Oto Yedek Parça	6
Terzi	19	Saat İmal ve Satış	6
		Diğer	573
		Toplam	1679

Tablo 34: Safranbolu’da Bulunan Ticari İşyerleri ve Sayıları (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2019).

Şehrin ekonomik olarak sahip olduğu önemli diğer konu ise şehirde bulunan üniversite öğrencileridir. Şehirde yaklaşık 11.193 üniversite öğrencisi mevcuttur. Ancak öğrencileri sadece şehir merkezinde bulunan üniversite yerleşkesi ile sınırlamak doğru olmaz. Çünkü araştırma sahasının Karabük Üniversitesi’nin merkez kampüsüne de çok yakın olması dolayısıyla öğrenciler vakit geçirmek içinde Safranbolu’yu tercih etmektedirler. Bu mevcut potansiyel sonucunda özellikle yiyecek ve barınma konusunda sektörler gelişme göstermiş böylece şehir ekonomisine önemli girdiler sağlanmıştır. Mevcut potansiyelin değerlendirilmesi ve öğrencilerin Safranbolu esnafı hakkında düşüncelerini belirlemek amacıyla 2017 yılında Safranbolu Ticaret Odası

işbirliği ile bir anket çalışması yapılmıştır. Bu anket çalışmasında öğrenciler; esnafın öğrencilere karşı fiyat konusunda yardımcı olmadıkları gibi güler yüzlü olmadıklarını ve şehirde kültürel ve sosyal aktivitelerin çeşitli olmadığını ayrıca mezun olduktan sonra şehirde kalmaya devam etmeyeceklerini belirtmişlerdir (BAKKA Kütüphane, 2019). Bu problemlerin çözülmesi şehrin hem ekonomisine hem de kendi kültürel hayatının canlanmasına katkılar sağlayacaktır.

3.1.2.2.6. İnşaat Sektörü

En küçük yapı birimi olan konutlar, mekânsal örgütlenmenin önemli elemanlarıdır, sokakları, mahalleleri ve şehirleri oluştururlar. Konutlar vasıtasıyla şehrsel morfoloji oluştuğu gibi yeterli düzeyde konut sağlanması düzenli mekânsal gelişimin de teminatı olmaktadır. Konutlar; geleneksel konutlar ve modern konutlar şeklinde sınıflandırılabilir. Türkiye’de ilk apartmanlar 19. yy sonuna doğru İstanbul’da ortaya çıkmıştır (Uğur & Aliagaoglu, 2019, s. 215-216). 1950’lerde sanayi sektöründe yaşanan hızlı gelişmeler sonucu kente yapılan göçler hız kazanmış ve buna bağlı olarak kentlerde hızlı nüfus artışı ortaya çıkmaya başlamıştır. Hızlı sanayileşme sürecinin ortaya çıkardığı bu durum nedeniyle kentlerde artan nüfusun konut ihtiyacını karşılamak için apartmanlar gündeme gelmiştir. 1965 Kat Mülkiyeti Kanunu ile kentlerdeki konut biçimi değişime uğramış ve konut yapımında ekonomik maliyetlerin paylaşılması ile apartman türü yapılaşma artış göstermiştir (Zorlu & Faiz, 2013).

Şehirlerin ekonomik hayatında önemli bir yer tutan inşaat sektörü, tek başına şehir yapıcı bir fonksiyon olmasa da diğer fonksiyonların gelişmesine eşlik eden bu faaliyet kolu, şehirlerin gelişmelerinin açıklanması bakımından önem taşır. Genellikle şehirlerde hâkim fonksiyon durumunda olmayan inşaat sektörü, yapılaşmanın hızlı olduğu yerleşmelerde bu fonksiyonda çalışan sayısının yükseldiği dikkati çeker (Tümertekin, 1973, s.51; akt-Doğanay,2006, s.97).

Günümüzde Safranbolu Şehrinde Geleneksel Türk evleri iki ayrı kesimde gruplaşmış durumdadır. Bu evler kışlık olarak kullanılan şehrin Bağlar olarak bilinen kesiminde ve Eski Çarşı olarak bilinen Akçasu, Gümüş, Musalla, Kalealtı ve Tabakhane semtlerinde bulunmaktadır. Modern anlamda yapılan konutlar ise şehrin hemen hemen her mahallesinde bulunmaktadır. Dünya Miras Alanı olan Safranbolu’nun sahip olduğu değerlerin korunmasına yönelik hassasiyet ön planda tutularak şehirde yapılaşmaya izin

verilmektedir. Sit alanları başta olmak üzere yanlış kentleşmenin önüne geçebilmek amacıyla korumaya yönelik imar planlaması yapılmaktadır. İnşaat sektöründe meydana gelen gelişmeleri yansıtması bakımından, belediye tarafından verilen inşaat ruhsat sayılarını incelemek gerekir (Tablo 35).

Yıllar	Yeni Yapı Ruhsatı
2012	132
2013	130
2014	175
2015	134
2019	90
2017	113
2018	39

Tablo 35: Safranbolu Belediyesi Tarafından Verilen Yeni Yapı Ruhsatları (Safranbolu Belediyesi,2018)

Tablo incelendiğinde verilen yeni yapı ruhsat sayısının 175 ruhsat ile 2014 yılında en fazla olduğu görülürken, en az olduğu dönem ise 39 ruhsat ile 2018 yılıdır. Şehirde yapılaşmanın en fazla olduğu mahalle Emek Mahallesi (600 bina), en az olduğu mahalle ise Karaali Mahallesi (71 bina). Bu durum ise nüfus ile ilgilidir. Ayrıca Karabük Üniversitesinin hızlı bir şekilde gelişmesi bölgede yeni yerleşim ve konut ihtiyacını arttırmış bulunmaktadır. Bundan dolayı ve şehir merkezinde yerleşimi sınırlandıran faktörler nedeniyle gelişme konut sahası olarak Barış ve Musalla Mahallesi belirlenmiştir. Safranbolu Belediyesi ve TOKİ işbirliği ile Yazıköy ‘de 506 konut ve Kirkille Mahallesinde 579 konut inşası gerçekleştirilmiştir.

3.1.2.2.7. Turizm Fonksiyonu

Turizm Latince dönme, hareket etme, dönüp dolaşma anlamlarına gelen “tournus” kelimesinden türetilmiştir. Dönmek anlamına gelen ‘turner, tour’ kelimeleri ise Fransızca da halen kullanılmaktadır (Dinçer, 1993,5. Akt- Edinsel, Adıgüzel, 2014). Turizm en basit anlamıyla dinlenmek ve tatil geçirmek amacıyla yolculuğa çıkmaktır. Dünya Turizm Örgütü; en az 24 saat kalmak ve bu sürenin 1 yılı geçmemesi şartıyla bulunduğu yerden başka bir yere gidenlerin turist, 24 saatin altında kalanlara ise ziyaretçi olarak tanımlamıştır (Özgüç, 2013). Turizm sektörü özellikle gelişmekte olan ülkeler için milli gelire katkı, döviz gelirleri ve geliştirilen iş kolları ve bu iş kollarında yeni istihdamların ortaya çıkması ile ülke ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır (Edinsel & Adıgüzel, 2014, s. 168).

Safranbolu, 1950’li yıllara kadar özenle işlediği mimari mirasını özverili şekilde korumuştur. Ancak Karabük’teki Demir-Çelik fabrikasında işçi alımının artması ile şehre yaşanan yoğun göç nedeniyle Safranbolular Çarşı’daki evlerini satarak Bağlar kesimindeki evlerinde yaşamaya başlamış, burada evleri olmayanlar yeni evler yapmış bazıları da eski bağ evlerini onarmışlardır. Çarşı’dan ev alanlar ise bu evlerde yenileme faaliyetlerine başlayamadan, 8 Ekim 1976 tarihinde koruma kararı çıkmıştır. Bu karar sayesinde ve yerel halkın göreneklerini koruması ile şehir dokusunu günümüze kadar ulaştırmayı başarmıştır (Tunçözgür, 2012) .

Safranbolu’da kültürel miras kaynaklı turizmin başlamasında, önemli birkaç faktör öne çıkmıştır. 1966 yılında hazırlanan imar planında Safranbolu’nun korunmasıyla ilgili kararlar alınmıştır. Bu süreç Safranbolu’nun tarihi bir kent olma yolunda önemli bir adım olmuş ve 8 Ekim 1976 tarihinde Resmi Safranbolu Koruma Kararı devreye girmiştir (Canbulat, 2011). Safranbolu Belediyesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi (Mimarlık Fakültesi) işbirliği ile Safranbolu’da Avrupa Miras Yılı dolayısıyla 1975’de beraber düzenledikleri ve iki yıl daha tekrarlanan, “Safranbolu Mimarlık Değerleri ve Folkloru Haftaları” Safranbolu’nun tanınmasında ve kültürel değerlerinin önemini anlaşılmasında önemli bir adımdır (Ulukavak, 2017, s. 315). Bu etkinliğe katılan misafirler o dönemde şehirde konaklama tesisi bulunmadığından şehir halkı misafirleri kendi evlerinde konuk etmişlerdir (Özdemir, 2011). Bir diğeri, miras niteliğindeki eserlerin çeşitli ve fazla oluşudur. 1976 yılında TRT’de yayımlanan yönetmenliğini Süha Arın’ın üstlendiği *Safranbolu’da Zaman* belgeseli ve arkasından 1977 yılında Antalya’da *En İyi Belgesel* ödülünü alması, tanıtım ve koruma açısından etkili olmuştur (Bayazıt, 2014). Bu filmde Safranbolu’nun seçilmesinin temel nedeni geleneksel Türk mimari tarzının günümüze kadar bir bütün olarak tek örnek olmasıdır (Kuş, 2003).

Ayrıca Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İTÜ Mimarlık Fakültesi ile Safranbolu Belediyesinin başlattığı ‘Safranbolu’yu Koruma ve Tanıtma’ gayretlerine, Asmazlar Konağını satın alarak katkıda bulunmuştur. Alınan konak aslına uygun bir biçimde restore edilerek otel haline getirilmiştir. Bu haber 24 Aralık 1976 tarihli Hürriyet Gazetesinde ‘İlk Türk Tipi Otel Yapılıyor’ başlığıyla gazetede yerini almıştır (Kuş, 2003). Batı Karadeniz’in önemli bir turizm noktası olan Amasra’nın bu güzergâh

üzerinde olması ayrıca Ankara ve İstanbul'a yakın olması da Safranbolu'da turizmin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır (Özdemir, 2011, s. 132).

Safranbolu'da koruma altındaki eser sayısı 1500 kadardır. Bunlar; 1 özel müze, 25 cami, 5 türbe, 8 tarihi çeşme, 5 hamam, 3 han, 1 tarihî saat kulesi, 1 güneş saati ile çok sayıda ev ve konaktır. 90'lı yıllardan itibaren çeşitli ölçekteki turizm tesislerinin oluşumu ile turizm şehrin ekonomisinde önemli bir yer almış, boş konaklar, otel, lokanta gibi tesislerle turizme sunulmuş, bozulan Arnavut kaldırımları yeniden yapılmış, tarihi eserler restore edilmeye başlanmış, önemi azalan el sanatlarının turizme kazandırılması için tekrar canlılık getirilmiştir. Şehirdeki sit alanları şu şekildedir; Safranbolu Bağlar Kesimi ve Çarşı kesimi I. Derece Arkeolojik Sit ve Doğal Sit alanlarıdır.

Turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu yerlerde Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğünce kurulmuş olan Turizm Danışma Büroları; kente gelen yerli ve yabancı turistlerin ihtiyaç duyduğu bilgi, belge, tanıtıcı broşür gibi kaynakları elde edebilecekleri başvuru noktalarıdır. Şehirde ilk olarak 1988 yılında açılan Turizm Danışma Bürosu şu anda Kazdağlıoğlu Meydanında dört kadrolu personeli ile haftanın yedi günü hizmet vermektedir. Tarihi ve turistik açıdan önemli bir yere sahip olan Safranbolu Şehrinin kültürel ve doğal özelliklerini incelenecektir.

Safranbolu Evleri ve Mimari Özellikler: Ahşap Türk mimari eserlerinin bozulmadan, günümüze kadar gelmiş haliyle görebilme imkânına sahip yerlerden biri de Safranbolu'dur. Bu nedenle şehir her yıl yerli ve yabancı birçok turist tarafından ziyaret edilmektedir (Özdemir, 2011). Safranbolu Evleri Türk kent kültürünün günümüzde yaşamaya devam eden önemli eserlerdendir. Şehir merkezinde 2000 civarında geleneksel Türk evi bulunmaktadır. Bu eserlerin yaklaşık 800 tanesi yasal korumadadır. Bu evler Safranbolu'nun iki ayrı kesiminde gruplanmış durumundadır. Birincisi 'Şehir' diye bilinen ve kışlık olarak kullanılan kesim, İkincisi 'Bağlar' diye bilinen (Bağlar, Kirkille, Tokatlı) ve yazlık olarak kullanılan kesimdir. Şehir, yönetim merkezinin bulunduğu Kale, alışveriş merkezinin bulunduğu Çarşı, evlerin bulunduğu Akçasu, Gümüş, Musalla, Kalealtı ve Tabakhane semtlerinden oluşmaktadır. Şehir kesimi olumsuz iklim şartlarına karşı korunmuş olup alçak rakımlı iki vadinin içinde yer almaktadır. Burada evler birbirine yakın olup sokakları dardır. Şehir (çarşı)

engebeli olduğundan sokaklar bu doğal çizgileri takip eder. Sokaklar taş döşemeleri ile kaplı olup genellikle kaldırım bulunmamaktadır. Bağlar kesimi ise daha yüksekte bulunmakta ve daha geniş araziler üzerine kurulmuştur. Yöre halkı kışın şehirlerdeki evlerinde yaşar ve havaların ısınması ile Bağlardaki yazlık evlerine çıkmakta ancak 'Çarşı' üretim ve ticaret hayatına yazın da devam eder (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu). Her iki kesimde de bahçeler bulunmakla beraber Bağlar 'da bahçeler daha geniş olmakta, Şehir 'de ise bazı evlerde bahçeler bulunmamaktadır. Bağlar 'da üretim açısından bu bahçeler önemli üretim alanlarıdır (Günay, 1998).

Safranbolu evinin mimari özelliğini belirleyen üç temel unsur bulunur bunlar; kalabalık aile yapısı, yağışlı iklim ve maddi durumdur. Evler genellikle iki veya üç katlı olarak inşa edilmiştir. Kalabalık aile yapısının yanında evlerde haremlik-selamlık ayrımı vardır. Odaların her biri aileyi barındırabilecek bütün özelliklere sahip olarak birbirinden bağımsız birimler olarak planlanmıştır. Mutfak ve oturma odalarının bulunduğu orta katta çoğunlukla yaşlılar kalır ve daha özel odalar genç çiftlere ayrılmıştır. Odalar sofalara açılır ve burada sedirler bulunur. Merdivenler ise ahşaptan yapılmıştır (Tunçözgür, 2012). Her odada yüküklerin içerisinde gusülhaneler mevcuttur. Sokak tarafında bulunan duvarlar, mahremiyeti sağlayacak şekilde yüksek inşa edilmiştir (Canbulat, 2012, s. 15).

Yağışlı iklim nedeniyle kapalı alan ihtiyacı fazladır. Böylece bu evlerde yiyeceklerin, odunların ve hayvanların korunabileceği alanların mevcut olması evlerin büyük olmasını sağlamıştır. Evlerin pencereleri dar ve uzundur. Ahşap kanatlı pencerelerde ayrıca 'muşabak' denilen kafesler bulunur. Doğa-insan-ev; sokak-ev, sokak-çarşı ilişkileri düzenli ve dengelidir. Hiçbir ev diğerinin görünüşünü engellemez. Yapımında taş, kerpiç, ahşap ve kiremit gibi malzemeler kullanılan bu evlere sokakta yine tarihi dokusu korunmuş taş sokaklar eşlik etmektedir (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu) (Fotoğraf 22,23).

Safranbolu evlerinin çatılarını kaplayan kiremitlerin yerine önceden pedavra adı verilen küçük tahtalar kullanılmaktaydı. Ancak 1900 yılında Bağlar Mahallesinin Develik Semtinde çıkan yangın nedeniyle dönemin valisi olayı incelemek için Safranbolu'ya gelir. Bu inceleme sırasında da Akseki Senti'nde de yangın çıkar ve bu yangında bir ev dışında tüm semt kül olmuştur. Yanmayan evin damı incelendiğinde

ise kiremitle örtüldüğü görülmüştür. Bunun üzerine vali evlerin damının örtülmesinde kiremit kullanılmasını emrederek belediye reisini (Ahmet Efendi) görevlendirir. Ahmet Efendi günümüzde Gümüş ve Tokatlı arasında Kiremitlik adıyla bilinen yere kiremit ocağı açmış ve bu ocakta üretilen kiremitlerle Safranbolu evlerinin damı kiremitle örtülmeye başlanmıştır (Tunçözgür, 2012).

Safranbolu evlerinin en önemli özelliği mimarsız mimari ve tümüyle yerel malzemeden yapılıyor olmalarıdır. Yerel mimarlık ekonomiklik açısından eski yapı malzemeleri tekrar kullanılmıştır. (Canbulat, 2012, s. 16).

Fotoğraf 22: Tarihi Safranbolu Manzarası

Fotoğraf 23: Tarihi Safranbolu'dan Bir Görünüm

1924 öncesine kadar Kıranköy'de yaşayan Safranbolu Rumları özellikle taş ustalığında gelişmiş durumdaydılar. Rumların duvar ve taş işçiliğindeki ustalıkları sonucu Kıranköy'de gösterişli Rum evleri ortaya çıkmıştır. Bu evlerin genellikle giriş katları taş, ikinci ve üçüncü katları ise ahşap tekniğinde yapılmıştır (Kalyoncu & Tunçözgür, 2012). O dönemlerde şehirde yaşayan Rum kesimi taş işçiliğinde ustalaşma gösterirken, Müslüman kesim ise ahşap işçiliğinde ustalaşmıştır (Fotoğraf 24,25).

Turizm açısından önemli gelir kaynağı oluşturan tarihi Safranbolu Şehri bu özelliği bazı inşaat şirketleri tarafından pazarlama aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin günümüze yakın tarihte yapılan bazı modern sitelere geleneksel konut mimarisinin özellikleri yansıtılmıştır. Bunlardan bazıları Çimkent Sitesi (Cemal Caymaz), Barış Mahallesinde bulunan Ermersa, Şehirkent ve Göztepe Siteleridir. Modern apartmanlar haricinde yine geleneksel dokuyu yansıtan birçok villa tipi sitelerde yapılmıştır. Bunlara örnek olarak ise; Akçasu Konakları (Babasultan Mah.) ve Şirintepe Villalarını (Bağlarbaşı Mah.) gösterebiliriz (Oral, 2019).

Fotoğraf 24: Tarihi Çarşı'da Bulunan Geleneksel Safranbolu Evi

Fotoğraf 25: Kıranköy'de Henüz Restore Edilmemiş Eski Bir Rum Evi

Camiler

- *Köprülü Mehmet Paşa Camii*: Köprülü Mehmet Paşa sadrazam olmadan önce bir dönem Safranbolu’da ikamet etmiş, sonrasında kendi adıyla bir cami yaptırmış ve 1661 yılında ibadete açılmıştır. Kare planlı ve tek şerefeli minareye sahip olan caminin avlusuna çarşı içinden kemerli bir kapıdan girilmektedir (Hacısalıhoğlu, 1995). Safranbolu’nun en büyük ve görkemli olan caminin avlusunda muvakkithane, şadırvan ve güneş saati bulunmaktadır (Fotoğraf 26, 27, 28).

Fotoğraf 26: Köprülü Mehmet Paşa Cami

Fotoğraf 27: Köprülü Muvakkithanesi

Fotoğraf 28: Köprülü Cami Avlusunda Bulunan Güneş Saati

- *İzzet Mehmet Paşa Camii:* Sadrazam İzzet Mehmet Paşa tarafından 1796 yılında yaptırılmıştır. İstanbul'daki Nuruosmaniye Camii'nin küçük bir modelidir (Fotoğraf 29, 30) (Yazıcıoğlu, 1998). Caminin bulunduğu arazinin eğimli yapıda olması nedeniyle, dış cephelerin yükseklikleri birbirinden farklıdır. Kesme taşlardan yapılmış olan caminin tek şerefeleri minaresi bulunmaktadır.

Fotoğraf 29: İzzet Mehmet Paşa Cami'nin Avlusunda Bulunan İzzet Mehmet Paşa'ya Ait Mezar Taşı

Fotoğraf 30: İzzet Mehmet Paşa Cami

- *Kazdağlıoğlu Camii*: Tarihi arşı girişinde bulunan camii 1779 yılında yapılmış olup çevresindeki meydana ismini vermiştir (Fotoğraf 31).

Fotoğraf 31: Kazdağlıoğlu Cami

- *Ulu Camii (Ayastefenos Kilisesi)*: 1872 yılından Rumlar tarafından yapılmış eski bir kilisedir. 1956 yılından sonra cami olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Kent Tarihi Müzesi (Eski Hükümet Konağı): Safranbolu’da Kale olarak bilinen yerde bulunmaktadır. 1904 yılında Kastamonu Valisi Enis Paşa tarafından yapılmış iki katlı taş yapıdır. 1976 yılında yanan bina Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilmiş 2007 yılından itibaren Safranbolu Kaymakamlığı bünyesinde 'Kent Tarih Müzesi' olarak ziyaretçilerin hizmetine girmiştir (Fotoğraf 32). Kent Tarihi Müzesi bünyesinde gezilebilen diğer yapılar ise 1797 yılında Sadrazam İzzet Mehmet Paşa tarafından yapılan Saat Kulesi ve tüm Anadolu’da yapılması talimatı verilen 15 saat kulesinin minyatürlerinin bulunduğu Anadolu Saat Kuleleri Minyatürleridir. Ayrıca yine Kale üzerinde II. Abdülhamit tarafından 1906 yılında yapılan Tarihi Cezaevi günümüzde restore edilerek restoran olarak hizmet vermektedir (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, 2019).

Fotoğraf 32 : Safranbolu Kent Tarihi Müzesinden Bir Görünüm

Türkiye’nin gezilebilir tek tabakhane olan Tarihi Çarşı’da bulunan Tabakhane Müzesi, 2013’de UNESCO tarafından kültürel miras olarak kabul edilen Türk Kahvesinin, Tarihi Çarşı’da kahve kültürüne ışık tutan eserlerin mevcut olduğu Türk Kahve Müzesi şehirde yer alan müzelerdir (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu).

Ayrıca 20. Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali kapsamında Çeşme Mahallesi'nde Çikolata Müzesi açılmıştır. Müzede; konak, han, cami, Kristal Teras, Saat Kulesi, Safran Çiçeği ve Hükümet Konağı'nın çikolatadan yapılmış maketleri bulunmaktadır (Fotoğraf 33).

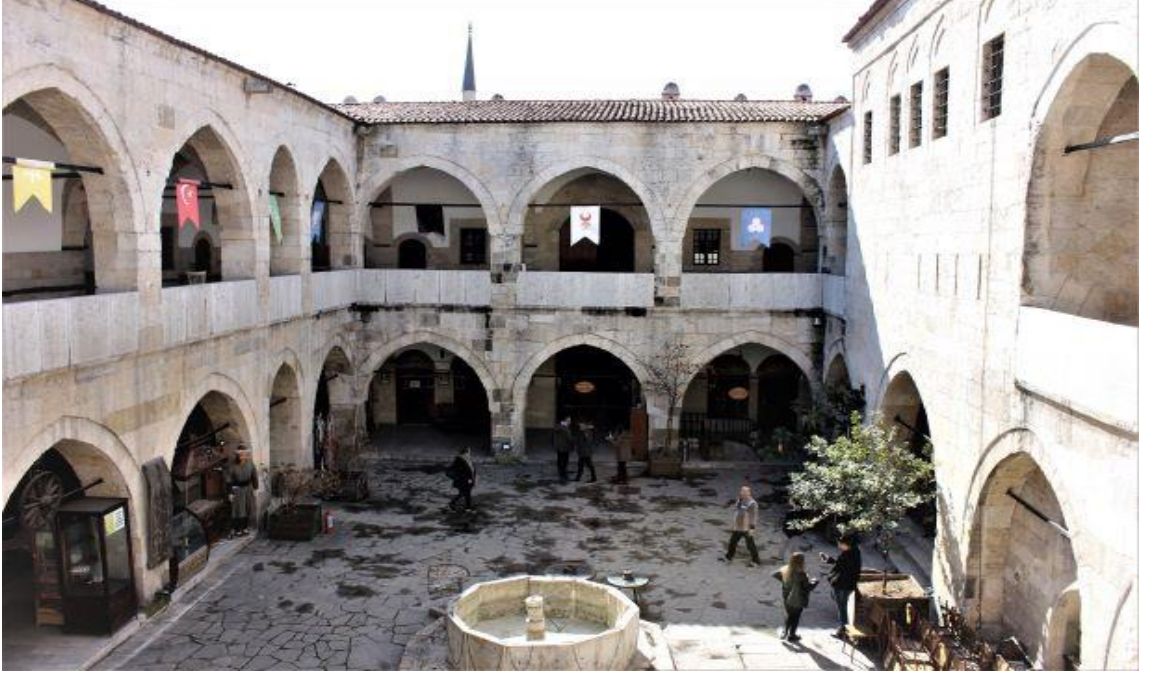
Fotoğraf 33: Çikolata Müzesi'nde Yer Alan Hükümet Konağı ve Saat Kulesi Maketleri

Cinci Hanı ve Hamamı: Sultan İbrahim'in döneminde Cinci Hoca lakaplı Kazasker Hüseyin Efendi tarafından tahminen 1640-1648 yılları arasında yaptırılmıştır. 400 yıl öncesinin teknolojisi ile inşa edilen şehir hanı değişen ekonomik şartlar nedeniyle fonksiyonel dönüşüm yaşamıştır. 17. Yüzyılda kervansaray olarak inşa edilen han daha sonra ticaret yollarının öneminin azalmasıyla 19. Yüzyılın başlarından itibaren yerli tüccarlar için depo olarak kullanılmıştır (Özdemir & Kantürk Yiğit, 2016).

Özellikle ticari malların burada depolanmasının nedeni kargir yapı olması nedeniyle esnaf yangınlara karşı mallarını güvenle burada depolayabilmiştir (Yazıcıoğlu, 1998). 2001 yılında aslına uygun olarak restore edilmiş 23 standart oda, 1 suit oda ve 1 kral dairesi bulunan han günümüzde konaklama tesisi, restoran ve toplantı salonu olarak hizmet vermektedir. İki kattan oluşan hanın avlusunda bulunan havuz genel görünümünü bugünde korumaktadır. Hamamın ise han ile aynı tarihlerde inşa edildiği bilinmektedir. Kadınlar ve erkekler hamamı olarak iki bölümden oluşmakta ve günümüzde de hamam olarak hizmettedir (Fotoğraf 34, 35).

Fotoğraf 34: Hıdırlık Tepesi'nden Cinci Han Görünümü

Fotoğraf 35: Cinci Han'ın İçinden Bir Görünüm

Hıdırlık Tepesi: Türklerin Safranbolu'ya gelip yerleştiği yerdir ve açık namazgâh şeklindedir. Yağmur duası ile Hıdırellez kutlamaları burada yapılır. Üzerinde Hasan Paşa Türbesi, iki namazgâh, Hızır (Hıdır) Paşanın mezarı ve anıt mezar bulunmaktadır (Fotoğraf 36, 37, 38) (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, 2019).

Fotoğraf 36: Hıdırlık Tepesinde Bir Namazgâh

Fotoğraf 37: Hasan Paşa Türbesi ve Namazgâh

Fotoğraf 38: Hızır (Hıdır) Paşa'nın Mezarı ve Dr. Ali Yaver Ataman'ın Anıt Mezarı

Şehir merkezi sınırlarında yer almasa da şehir merkezinin çok yakınında bulunan bazı turizm noktaları şehre hareketlilik kazandırmaktadır. Bu mekânlar;

İncekaya Su Kemer: Sadrazam İzzet Mehmet Paşa tarafından Tokatlı Kanyonu üzerine yaptırılmıştır. 1794- 1798 yılları arasında yapıldığı bilinen kemer sayesinde kentin su ihtiyacını gidermesini sağlamıştır. Kemer 110 m uzunluğundan, 6 kemerli ve 110-220 cm genişliğindedir (Kalyoncu & Tunçözgür, 2012)(Fotoğraf 39).

Fotoğraf 39 : Safranbolu İncekaya Su Kemer'i'nden Görünüm

Kristal Teras: Safranbolu Turizmüne çeşitlilik getirmek amacıyla Tokatlı Kanyonu üzerinde 80 m yükseklikte ve 11 m genişliğinde yapılmıştır. Yaklaşık 400 kişi taşıma kapasitesi bulunan terasta tek seferde 30 kişi bulunabilmekte ve ziyaretçilerine Tokatlı Kanyonu manzarasını sunmaktadır (Fotoğraf 40).

Fotoğraf 40: Safranbolu Kristal Teras

Doğal Güzellikler: Safranbolu, tarihi eserleri ve evlerinin yanı sıra ilgi çekici doğal güzelliklere de sahiptir. Doğal yürüyüş alanları ve manzaraları ile önemli turizm noktaları olan kanyonların sayısı Safranbolu’da fazladır. Bu kanyonlardan Tokatlı Kanyonu şehir merkezinin yakınında olması önemli bir turizm noktasıdır(Fotoğraf 41). Bu kanyon haricinde bir diğer kanyon Bulak Kanyonu’dur. 7 km uzunluğa sahip olan kanyonda; şelaleler, yüzülebilecek alanlar ve yürüyüş yerleri bulunmaktadır. Bu kanyon üzerinde bir takım projeler yer almaktadır. Bu projeler tamamlandığında hem şehir halkı için hem de yerli yabancı ziyaretçiler açısından yeni bir rekreasyon noktası olacaktır. Ayrıca araştırma sahasında Karabük’e bağlı Bulak köyünün Safranbolu ile sınır teşkil ettiği Bulak (Mencilis) Mağarası bulunmaktadır. Mağaracılık literatürüne Mencilis adıyla geçmiştir. Ancak, mağaranın yörede yaygın olarak bilinen adı, Bulak Mağarasıdır. Eskiden atlı kervanların vadi içerisinden geçerken bu mağarada konaklamalarından dolayı, *Atçini* olarak da isimlendirilmiştir (Özdemir, 2005).

Toplam uzunluğu 2725 m olan mağaranın 350 m'lik kısmı turizme açılmış ve içinde çeşitli spor faaliyetleri düzenlenmektedir. Mağara içerisinde yer alan su kaynağı, yer yer 10-15 m'lik yseklikten düşerek şelale oluşturmakta ve daha sonra kaybolmaktadır. Daha sonra bu su, birinci giriş ağzının bulunduğu yerde yüzeye tekrar çıkararak Mencilis kaynağı çıkış ağzını oluşturur (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu).

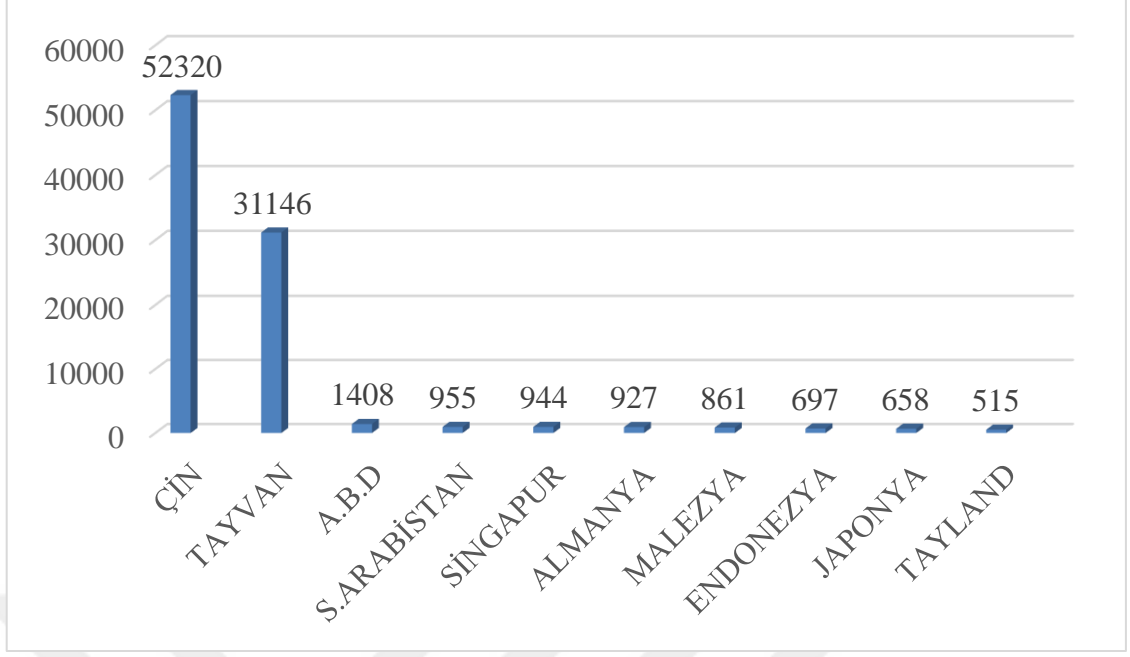

Fotoğraf 41: Tokatlı Kanyonu Manzarası

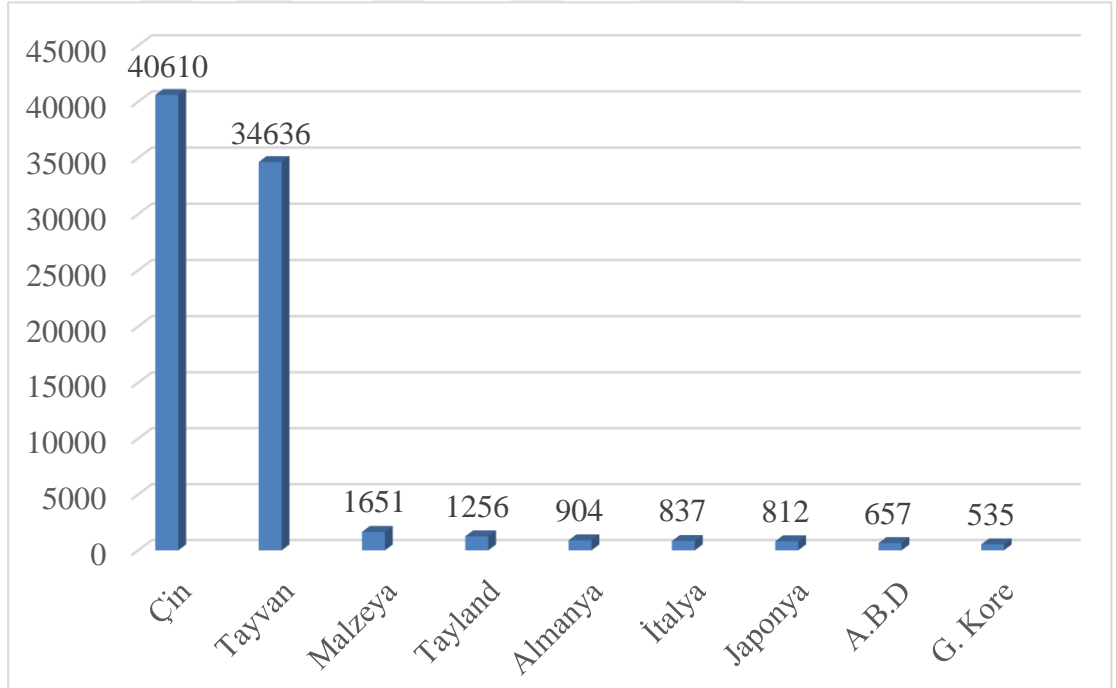
Ayrıca ilgi çekici doğal gzelliğlere sahip olan yaylalar da araştırma sahasına çok yakın mesafede bulunmaktadır:

Sarıecek Yaylası: Sarıecek Yaylası şehir merkezine 8 km uzaklıkta bulunur. Sarıecek Yaylası 1700 m yseklikte olup orman dokusu bakımından zengindir. Safranbolu'da turizm faaliyetlerinin çeşitlendirmesi açısından yayla turizmi değerlendirilmelidir (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu).

Görüldüğü gibi Safranbolu şehri doğal, tarihi ve kültürel özellikleri sayesinde merak edilen bir şehir olmuş ve yoğun şekilde ziyaretçi ağırlamaktadır.

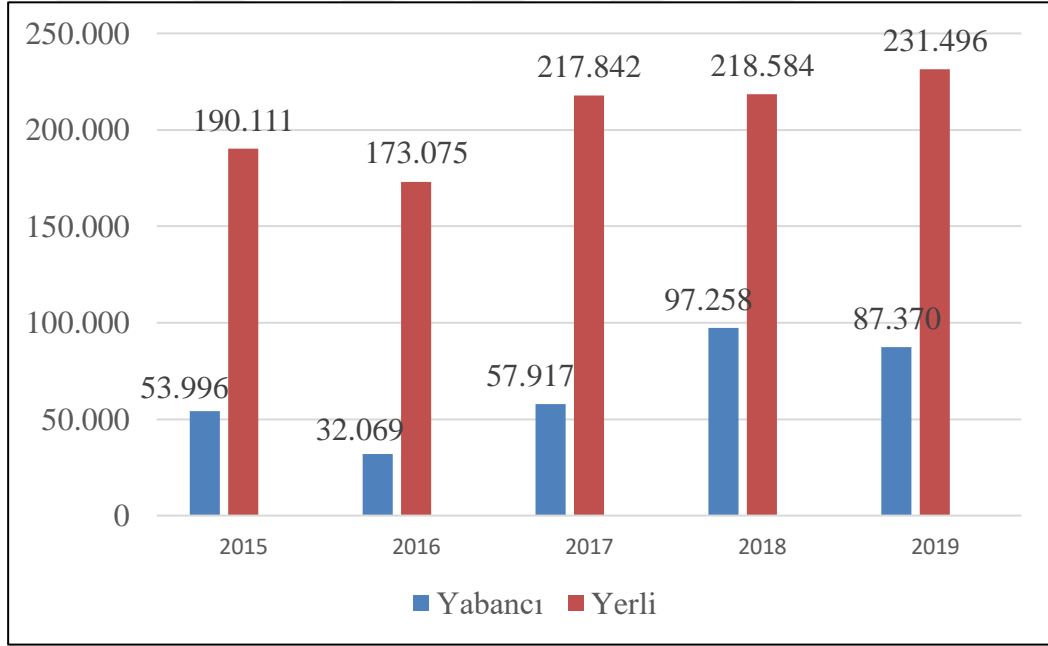
Şekil 10: 2018 Yılı Geneli Konaklama Yapan Yabancı Turist İstatistik Grafiği (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu,2018).

Şekil 11: 2019 Yılı Geneli Konaklama Yapan Yabancı Turist İstatistik Grafiği (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu,2019)

2017 yılında Safranbolu şehrini 217.842 yerli turist, 57.917 yabancı turist olmak üzere toplam 275.759 kişi ziyaret etmiştir. 2018 yılında 218.584 yerli turist, 97.258 yabancı turist olmak üzere toplam 315.842 kişi ziyaret etmiştir. 2019 yılında ise artış

yaşanarak şehri; 87.370 yabancı turist, 231.496 yerli turist olmak üzere toplam 318.866 kişi ziyaret etmiştir. (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu, 2019)(Şekil 10, 11, 12). Grafik incelendiğinde ziyarete gelen yabancı turistlerin en fazla Uzak Doğu ülkelerinden geldiği görülmektedir. Bu durum şöyle açıklanabilir; farklı tarzdaki mimarisine karşılık ahşap kullanımının ortak bir kültürel özellik olması, turizm tercihlerini etkilemiştir (Özdemir, 2011). Bu istatistiki veriler haricinde şehir özellikle hafta sonu konaklama yapmayan günübirlikçiler tarafından yoğun şekilde ziyaret edilmektedir. Gelen turist profilini, gelir ve eğitim düzeyi yüksek, kültürel amaçlı seyahati gerçekleştiren kişiler oluşturmaktadır. Safranbolu turizminin yaşadığı en önemli sorunların başında ziyaretçilerin kalış sürelerinin kısa olmasıdır. Bu yüzden turizm ürünlerinin ziyaretçilerin ihtiyaçları doğrultusunda hizmete sunmaları şehrin turizm faaliyetlerine katkılar sağlayacaktır.

Şekil 12: Yıllara Göre Safranbolu'ya Gelen Yerli ve Yabancı Ziyaretçi Grafiği

Safranbolu'da 97 konaklama tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerden 28'i Turizm İşletme Belgeli, 69'u Belediye İşletme Belgelidir. Şehirdeki tesislerin toplam yatak kapasitesi 2.803'tür (Tablo 36). Tablo incelendiğinde şehirde bulunan otel ve konaklar daha çok şehrin tarihi geçmişe sahip kesimlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca Tarihi Çarşı'da yer alan birçok geleneksel ev, turizm faaliyetlerine bağlı olarak konaklamaya açılmıştır.

Tesisin Adı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Konumu
Hilton Garden Inn	124	315	Yenimahalle
Zalifre Otel	60	125	Barış Mah.
Safran City Hotel & Spa	50	120	Yenimahalle
Bağlar Saray Otel	42	120	Yenimahalle
Kadioğlu Şehzade Konağı	50	120	Tarihi Çarşı
Aygür Otel	49	103	Barış Mah.
Uz Otel	30	65	Atatürk Mah.
Park Otel	29	65	Bağlarbaşı Mah.
Cinci Han	28	65	Tarihi Çarşı
Arpacıoğlu Otel	20	60	Tarihi Çarşı
Çelikpalas Otel	29	60	Atatürk Mah.
Ebrulu Konak	23	52	Tarihi Çarşı
İmren Lokum Konak	18	42	Tarihi Çarşı
Nermin Hanım Konağı	10	33	Bağlarbaşı Mah.
Şadiye Hanım Konağı	8	24	Bağlarbaşı Mah.
Asmalı Konak Otel	11	24	Tarihi Çarşı
Havuzlu Asmazlar Konağı 1	11	22	Tarihi Çarşı
Safir Konak	9	21	Bağlarbaşı Mah.
Paçacıoğlu Bağ Evi	8	20	Bağlarbaşı Mah.
Safran Konak	9	20	Bağlarbaşı Mah.
Paşa Konağı	10	20	Tarihi Çarşı
Gümüş Konak	7	20	Tarihi Çarşı
Hüma Hanım Konağı	9	17	Tarihi Çarşı
Gökçüoğlu Konağı	7	16	Bağlarbaşı Mah.
Çeşmeli Konak	7	14	Tarihi Çarşı
Beybağı Konak	5	12	Tarihi Çarşı
Köroğlu Konak	6	12	Bağlarbaşı Mah.
Raşitler Bağ Evi	5	12	Bağlarbaşı Mah.

Tablo 36: Safranbolu Şehri'nde Bulunan Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri (Safranbolu turizm Danışma Bürosu,2019)

Tüm bu turizm faaliyetlerine ilave olarak şehirlerde yapılan yöresel yemekler gastronomi turizmi açısından önemli bir konumdadır. Yöresel yemekler buldukları yerlerde gelenek haline gelen, daha çok özel günlerde yapılan ve genelde bir olay sonucu mutfak kültürüne yerleşmiş yemekler olup yerel halk tarafından diğer yemeklere göre daha önemli görülmektedir (Ayyıldız & Kargıgıoğlu, 2018). Gastronomi turizmi, turistlerin tatil sırasında kültürel ve yerel lezzetleri tanıma fırsatı sunarak turistlere farklı bir yiyecek içecek deneyimi sağlayan bir tür turizm çeşididir. Gastronomi; kültürle olan ilişkisinin etkisiyle destinasyonun eşsiz bir kimlik oluşturmaya önemli katkı sağlamaktadır (Çalışkan, 2013). Safranbolu çeşitli malzemelerin kullanıldığı zengin bir mutfağa sahiptir. Safranbolu'nun en ünlü yemekleri; akıtma, bandırma, bükme, bütün et, çingene baklavası, cizleme, cevizli çörek, göbü, peruhi, peynirli-mantarlı su böreği, yayım, mantı... gibi yemekler en fazla yapılan yemek türleridir. Bu yemekler özellikle dini bayramlarda ve düğünlerde kurulan yemek sofralarıdır (Ataman, 1994). Safranbolu folklorunun ayrılmaz parçası olan bu yemekler tarihi Safranbolu'yu ziyarete gelen turistlere sunulmaktadır. Bu yemekler haricinde Safranbolu Lokumunu atlamamak gerekir. Zira özenle yapılan Safranbolu Lokumları gelen ziyaretçilere ikram edilmekte ve satın alınan lokumlar sayesinde ticari katkı sağlanmaktadır (Altınöz, 2019).

3.1.2.2.8. Güvenlik Fonksiyonu

Güvenlik tarihinin her döneminde insanlığın üzerinde durduğu ve korunmak için farklı yöntemler geliştirdiği en temel olguların başında gelir. Örneğin; eski çağlardaki insanların mağaralarda yaşamaya başlaması, iklim olaylarından korunma kadar güvenlik kaygısıyla tercih ettiği bir durumdur (Gökulu, 2010). Güvenlik hizmetleri kapsam olarak çok geniş olup silahlı kuvvetler ve polis teşkilatını ayrıca itfaiye, zabıta, sosyal güvenlik ve sivil savunma teşkilatını da kapsamaktadır.

Şu anda Safranbolu Şehri'nde güvenlikle ilgili alanları, askeri ve emniyet müdürlüğüne bağlı alanlar olarak iki kısımda ele almak mümkündür. Askeri alanlar içinde jandarma komutanlığı ve askerlik şubesi bulunmaktadır. Safranbolu İlçe Jandarma Komutanlığı Çeşme Mahallesi Kale Altı Sokakta, Askerlik Şubesi ise Emek Mahallesi Şube sokak üzerinde, hizmet vermektedir. Güvenlik fonksiyonu ile ilgili diğer önemli birim ise şüphesiz polis teşkilatıdır. Şehirde bu amaca yönelik hizmet veren emniyet müdürlüğü ve karakollardır. Emniyet Müdürlüğü Yenimahalle Erdoğan Sokak

üzerinde, Safranbolu Merkez Polis Karakolu Yenimahalle Ümit Sokakta, Çarşı Polis Karakolu ise Çeşme Mahallesi Hükümet Sokak üzerinde hizmet vermektedir. Ayrıca İlçe Emniyet Müdürlüğü bünyesinde gece mahallelerin ve çarşının güvenliğini sağlaması için bekçiler görev yapmaktadır. Çalışma saatleri akşam 22.00 ile sabah 06.00 arası olup toplam 14 bekçi görev yapmaktadır. Bekçilerin çalışma alanları ise Misak-ı Milli Demokrasi Meydanı, Kaya Erdem Caddesi ve Devlet Hastanesi, Emniyet Müdürlüğü çevresi, Adnan Menderes Bulvarı, Flamingo Sokak, Kanyon Köprü, Sanayi, Barış Mahallesi, Esentepe Mahallesi ve Tarihi Çarşı bölgesidir.

Güvenlik sisteminin en önemli kollarından bir diğeri ise itfaiye hizmetleridir. En temel görevi ise meydana gelen yangın olaylarında anında müdahale etmektir. İtfaiyelerin merkezi bir konumda yer alması ayrıca trafik yoğunluğunun olmadığı yerlerde bulunması son derece önemlidir. Safranbolu İtfaiye Müdürlüğü Hacı Halil Mahallesi Bartın yolu üzerinde bulunmaktadır. Müdürlük bünyesinde 8 tane araç, 27 tane personel hizmet vermektedir. Geleneksel evlerin bulunduğu ve yangın açısından tehlike arz eden ayrıca yolların dar olması nedeniyle büyük araçların girmesine olanak sağlamayan Tarihi Eski Çarşı için 2,5 ton su ve yarım ton köpük taşıma kapasiteli bir tane mini itfaiye aracı da bulunmaktadır.

3.1.2.3. Sanayi Fonksiyonu

Sanayi, hammaddeleri mamul madde haline getirmeye yönelik yapılan üretim faaliyetlerine denir. Sanayi sektörü; imalat sanayi, madencilik, elektrik, su ve inşaat sektörlerinin katılımıyla geniş anlamda tanımlanmaktadır. İmalat sanayinin bünyesinde gıda, içki, tütün, dokuma, giyim eşyası, mobilya, orman ürünleri, kâğıt ürünleri, metal ana sanayi, makina-teçhizat, kimya, plastik, ulaşım aracı gibi sektörler bulunmaktadır. Sanayi sektöründe imalat sanayi, önemli ve dinamik alt sektör olup genellikle her ülkede üretim değeri ve istihdam hacmi bakımından büyük bir paya sahip olan sektördür (Koç, Şenel, & Kaya, 2018). Sanayi faaliyetleri birçok şehirde hâkim fonksiyonu oluşturur. Sanayi faaliyetleri çok çeşitli olup bu ekonomik faaliyet kolunda çok sayıda işçi istihdam etmektedir (Uğur & Aliğaoğlu, 2019, s. 158).

Safranbolu'da Safranbolu Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı 5 meslek grubuna dâhil 717 işletme bulunmaktadır (Tablo 37). 2019 kayıtlarına göre; 1290 vergi mükellefi, 780 tane basit usul ticari kazanç, 274 tane kurumlar vergisi olmak üzere

toplam 2344 vergi mükellefi bulunmaktadır. Safranbolu Esnaf ve Sanatkârlar Odası'nda kayıtlı 295 kadın girişimci, 1.079 erkek girişimci esnaf bulunmaktadır (BAKKA Kütüphane, 2019). Kadınların işgücüne katılım oranının az olmasının nedenleri ise düşük eğitim seviyesi ve ev hanımı olma yükümlülüğüdür. Kadın personellerin çalıştıkları bölüm ise genel olarak işletmelerin satış bölümüdür (Hacıbebekoğlu, Oğuz Yiğitbaşı, Kaynar, Ergin, & Beyazıt, 2014).

Firma Tipi	Sayısı
Limited Şirket	331
Gerçek Kişi Ticari İşletmesi	231
Anonim Şirket	108
Kooperatif	46
Vakıf İktisadi İşletmesi	1
Toplam	717

Tablo 37: Safranbolu'da Firma Tiplerine Göre Faal Üye Sayısı (Ticaret ve Sanayi Odası,2019).

2013 yılında Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı, Safranbolu Ticaret ve Sanayi Odasının isteği doğrultusunda; Yöresel ve Kültürel Değerleri Yansıtan Ürünler Küçük Sanayi Sitesinin kurulumu için bir fizibilite raporu hazırlamıştır. Safranbolu'da kurulması planlanmakta olup konumu alternatif araziler açısından seçilecektir. Fizibilite etüdünde hesaplanan toplam kapalı alan 5000 m² olup, toplam işletme sayısı 40 tane dir. İşletmelerin sahip olacağı işyeri büyüklüğünün 111 m² olması planlanmaktadır. Sanayi Sitesinin kuruluş amacı; Safranbolu'da önemli bir yere sahip olan yöresel ve kültürel değerlerin üretiminin ortak belirlenen bir alanda gerçekleştirilerek şehrin sosyo-ekonomik gelişiminin hızlandırılmasına katkı sağlamasıdır. Küçük Sanayi Sitesinde faaliyet gösterecek olan işletmelerin istihdam açısından önceliği kadın ve geç işsizler olacaktır. Ancak henüz uygun bir alan bulunamadığından proje şimdilik askıya alınmıştır (BAKKA Kütüphane).

3.1.2.3.1. Atölye Tipi Sanayi

Sanayi bölgelerinin ortaya çıkışı, daha çok sanayi devriminin ortaya çıkardığı sonuçlarla ilgilidir. Yaşanan hızlı sanayileşme süreci beraberinde çarpık kentleşmeyi ve kargaşayı da getirmiştir. Sanayi devriminin yarattığı, sosyal ve ekonomik hareketlilik ve gelişim, kentlerin dışında yer arayışını hızlandırmış ve böylece yeni politikaların geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu nedenlerle hızla sanayileşen Batı Avrupa'da ve

ABD’de 19. Yüzyılın sonlarında yeni politika ve uygulamaların getirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Sanayinin gelişmesiyle meydana gelen yeni alan ve mekân istekleri ihtiyacı, “Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)” veya “Küçük Sanayi Siteleri (KSS)” oluşumuna yol açmıştır. Organize sanayi bölgeleri sanayi sektörü açısından uygun planlama aracı iken kentsel açıdan da çevre etkilerinin belirli bir düzeyde kalmasını sağlayan etkili bir araçtır (Bayülken & Kütükoğlu, 2012).

Bu amaçlar doğrultusunda da Türkiye’de 1961 yılında hazırlanan raporda Bursa’da Pilot Organize Sanayi Bölgesi’nin kurulması önerilmiş ve 1962 yılında Dünya Bankasından alınan kredi ile Bursa OSB’si kurulmuştur. Böylece kurulan bu organize sanayi bölgesi bu alandaki diğer çalışmalara öncülük sağlamıştır (Bayülken & Kütükoğlu, 2012).

Küçük Sanayi Siteleri daha çok aynı üretim dalında, çeşitli mal ve hizmet üretimine yönelik atölye ve fabrika birimlerine çeşitli imkânlar sağlayan, altyapı ve sosyal-tekniik hizmetleri ortak, genellikle esnaf ve sanatkârların toplandığı dükkân şeklindeki sanayi çarşıları şeklindeki organizasyonlarıdır. Görülen ortak özellikleri, satış hacmi, istihdam yapısı ve üretim çeşitlerinin sınırlı olduğu, küçük ölçekli atölyelerdir. 1965 yılında ilk kez Sivas’ta bir KSS kurulmuş ve uygulama hızla ülke geneline yayılmıştır (Bayülken & Kütükoğlu, 2012).

Karabük’te 1937 yılında kurulan Karabük Demir Çelik Fabrikasının kurulması beraberinde çarpık kentleşmeyi ve kargaşayı getirmiştir. Bu kargaşanın çözümlenmesi için planlı yapılanmalarla gerekli olmuştur. Bu bağlamda araştırma sahasını oluşturan Safranbolu’da 2005 yılında inşası tamamlanan Safranbolu Küçük Sanayi Sitesi kurulmuştur. Safranbolu Küçük Sanayi Sitesi Karabük-Kastamonu yolu üzerinde Karabük’e 8 km, Safranbolu’ya 5 km mesafede bulunmaktadır. 200 dönüm arazi üzerine kurulan sanayi sitesinde toplamda 340 işyeri bulunmakta olup dolu işyeri sayısı 311’dir. Bu işyerlerinin doluluk oranı ise %96 olup istihdam edilen kişi sayısı ise yaklaşık 763 kişidir. Her işyerinin yarısına kadar çekme katı bulunur ve işyerlerinin önünde 6m derinliğinde kullanım alanı yer almaktadır. Her işyeri diğerini rahatsız etmeyecek şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca site içerisinde camii, lokanta, pastane, çay ocağı, basketbol ve voleybol sahaları gibi sosyal mekânlarda bulunmaktadır. Kendi suyunu kendi imkânlarıyla kesintisiz olarak sağlayan sanayi sitesinde; 300 ton kapasiteli yer

deposu, 100 ton kapasiteli kule deposu ile toplamda 400 ton su depolanabilmekte ve kaynağını yeraltı su kaynaklarından sağlanmaktadır (Safranbolu Küçük Sanayi Sitesi, 2019) (Tablo 38).

Atölye Tipi (İmalat) Sanayi	Sayısı
Oto Tamir	129
Hediyelik Eşya İmalı	85
Marangozluk	19
Demircilik	16
Fırıncılık	16
Konfeksiyon	13
Ayakkabı İmal ve Satıcılığı	13
PVC ve Alüminyum Doğrama	5

Tablo 38: Safranbolu’da Bazı Küçük Sanayi İşyerleri (Esnaf ve Sanatkârlar Odası)

Safranbolu Şehrinin girişinde Barış Mahallesi içinde Safranbolu Oto Sanayi bulunmaktadır. 135 işyerinin olduğu sanayide oto tamir, elektrik, boyama, lastik ve çeşitli oto yedek parça dükkânları bulunmaktadır.

Safranbolu Lokumu Üretimi

Lokum boğaz rahatlatan anlamına gelen ‘rahat-ul hulküm’ olarak adlandırılan ve 15.yy.’dan itibaren Anadolu’da ve Osmanlı topraklarında bilinen bir üründür. Rahat-ul hulküm zaman içinde, ‘lati lokum’ yani ‘rahat lokum’ şekline dönmüştür. Daha sonraları da sadece “Lokum” olarak adlandırılmıştır (Özlu, 2011, s. 173,174). Türk Gıda Kodeksine göre lokum; şeker, nişasta, su ve sitrik asit/tartarik asit veya potasyum bir tartarat ile hazırlanan lokum gerektiğinde içine çeşni maddeleri ilavesiyle tekniğine uygun olarak hazırlanan üründür. Lokumun Osmanlılar döneminde, 18. yüzyılın sonu, 19. yüzyılın başlarında üretildiği bilinmektedir. Kastamonu/Araç’lı Hacı Bekir Efendi lokumu ilk üreten eden kişidir (Hacı Bekir, 2019). Başlarda lokuma tat vermek amacıyla bal ve pekmez bağlayıcı olarak un kullanılmaktaydı. Daha sonra rafine şeker kullanılmaya başlanmış ve 1811’de Alman bilim adamı Constantin Kirchhoff tarafından nişastanın bulunmasıyla bağlayıcı olarak nişasta kullanılmış ve bugünkü lezzetine kavuşmuştur. Böylece Türk Lokumu tüm dünyada bilinir olmuştur. Osmanlı topraklarında çok aranan lokum, 18. yy.’da bir İngiliz turist tarafından Avrupa’ya götürülmesiyle ‘Türk tatlısı’ veya ‘Türk zevki’ anlamına gelen ‘Turkish delight’ olarak

tanınmaya başlanmıştır (Anonymous, 2003, akt. Doyuran, Gültekin, Güven, s.1). Günümüzde lokuma tat verilmek için kullanılan şekerin imalat sırasında kristalleşmesini önlemek için asit kullanılmaktadır.

Türkiye’de lokum üretimi ve satışı birçok ilde yapılmaktadır ancak lokum üretiminde iki şehir daha öne çıkmaktadır. Bunlar; Afyon ve Safranbolu’dur (Diker, Türker, Çetinkaya, & Kaya, 2017). Safranbolu’da ticari sayılabilecek ilk lokum üretimi 1920’li yıllarda başlamıştır. Safranbolu Lokumu 1937’de Karabük Demir Çelik Fabrikası’nın kurulması sayesinde ticari hayatın gelişmesi ve tarihi şehri ziyaret edenlerin sayısının artması ile yaygınlaşmıştır. Safranbolu Lokumu 1942 yıllarında kurulan İmren Lokumları ile gelişme göstermiş daha sonra 1967 yılında Safrantat Lokumlarının kurulmasıyla üretimde kalite artarak günümüze kadar gelmiştir. Helvacı Ahmet ve Şekerci Abdi’nin çırağı olarak meslek hayatına başlayan Hidayet Sezer 1942 yılında tarihi çarşıda küçük bir dükkânda İmren Lokumlarını açmıştır (İmren Lokumları, 2019). Günümüzde 6 şubesi ile hizmet vermekte olan İmren Lokumlarının 2018 yılı üretim miktarı 250 ton olup, önemli bir kahve zinciri, Kıbrıs ve Antalya Havalimanları için lokum üretmektedir. Üretici olan diğer kuruluş ise Lati Lokumdur. 2013 yılında faaliyete geçen tesis 12.500 m²’lik bir alan üzerine kurulan firmanın 2018 yılında ürettiği lokum miktarı 72 tondur. Bu lokum firması 22.05.2006 sayı ve 183 numara ile Safranbolu Lokumunun *Coğrafi İşaret Tescil Belgesini* almıştır (Fotoğraf 42). Coğrafi işaret, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işarettir (TurkPatent, 2019). Safrantat Lokum firması ise 2018 yılında 175 ton lokum, Safranevi Lokumları ise 60 ton kadar üretim yapmış ve Katar, Hong Kong gibi ülkelere lokum göndermiştir. Üretilen lokum miktarları yıl içinde eşit değildir. Özellikle dini bayramlar öncesinde ve yaz aylarında yoğun ziyaretçi nedeniyle lokum üretiminde artış yaşanırken kış aylarında üretim azalmaktadır. Safranbolu’nun bir dünya kenti olarak kabul edilmesi ile lokumlar eşe, dosta hediye amaçlı daha çok alınmaya başlanmıştır. 2007’de Karabük’te kurulan Karabük Üniversitesi’nin 56 bine ulaşan öğrenci sayısı da eklenince tüketim miktarı daha fazla artmıştır (Yiğit, 2017).

Fotoğraf 42: Coğrafi İşarete Sahip Safranbolu Lokumu

Safranbolu lokumunun hammaddeleri; şeker, mısır nişastası, su, limon tuzu ve çeşidine göre kuruyemiş, pudra şekeri, Hindistan cevizi, aspir eklenmektedir. Safranbolu lokumunun günümüzde halen lezzetli olmasını sağlayan nedenler; geleneksel yöntemlerle üretilmeye devam edilmesi, katkı maddesi ve renklendirici kullanılmadan yapılıyor olmasıdır. Lokum için gerekli olan malzemeler hazırlandıktan sonra bakır kazanlarda ahşap kürekle karıştırılarak yaklaşık 3 saat kadar pişirilmektedir. Daha sonra pişirilen bu karışım ahşap kasalara dökülmekte ve bir gün boyunca dinlendirildikten sonra kesim işlemi yapılmaktadır. Safranbolu lokumunun en önemli özelliği diğer lokum çeşitlerine göre daha hafif olmasıdır. Üretiminde kireçsiz, mineral bakımından zengin ve sertliği düşük su kullanılmaktadır. Bu suyun kaynağı ise Hızır Kaynak suyudur. Bu durum Safranbolu lokumunu ayrıcalıklı kılmaktadır. Ayrıca lokumun hafif olmasını sağlayan diğer özellik ise safran bitkisinin kullanılmasıdır. Klasik Safranbolu lokumu, 'kürklü lokum' olarak da ifade edilen içi fıncıklı, sarmal ve dışı Hindistan Cevizi katkılı olanıdır. Diğer çeşitleri ise; çifte kavrulmuş, safranlı fıstıklı, güllü, damla sakızlı gibi 30-35 çeşit lokum yapılmaktadır. Lokumlarda

ziyaretçilerin en çok tercih edilen çeşidi safranlı lokum olup bunu çifte kavrulmuş ve diğer klasik türde yapılan lokumlar takip etmektedir (Fotoğraf 43).

Fotoğraf 43: Safranbolu’da Atölye Tipi Bir Lokum İmalathanesi

Lokum üretimi Safranbolu’da geleneksel kültürün ayrılmaz bir parçası olup, lokum ustalığı nesilden nesle aktarılmakla beraber işletmelerde babadan oğula aktarılmaktadır. Şehrin tarihi çarşısında birçok lokum dükkânları bulunmaktadır, tarihi çarşuyu ziyarete gelen turistlere lokum ikramı yapılmaktadır. Bu durum şehirde üretilen lokumun markalaşmasını sağlamıştır (Diker, Türker, Çetinkaya, & Kaya, 2017).

3.1.3. Safranbolu Şehri’nde Fonksiyonel Arazi Kullanılışı

Şehir içi arazi kullanımını açıklamadan önce, fonksiyon ve strüktür kavramlarının açıklanması gerekmektedir. Şehir coğrafyasında fonksiyon; mekâna ihtiyaç gösteren faaliyetler, yararlanmalar ve şehrin çevresiyle olan ilişkileri, bağlantıları ifade etmektedir. Mekân içerisindeki faaliyet ve faydalanmalar, kentsel fonksiyonu oluşturmaktadır. Strüktür; fonksiyonların mekân içinde farklı şekillerde toplanmaları ve kombine olmalarıdır. Sonuç olarak fonksiyon ve strüktür birbirleriyle sıkı sıkıya bağlı iki kavramdır (Denker, 1976).

Şehir içi arazi kullanımındaki farklı özellikler, yerleşmenin şehirleşme sürecini belirlemede de önemlidir. Küçük şehirlerde arazi kullanılışı genellikle bütün

fonksiyonların merkezi bir sahada yoğunlaştığı iş ve ticaret merkezi ile konut sahası olmak üzere iki kullanım alanı ile sınırlı kaldığı görülmektedir (Doğanay, 2006).

Safranbolu şehrinin yerleşme düzeni üç farklı üniteye (Çarşı-Kıranköy-Bağlar) ayrılarak değerlendirilmiştir. Bunlardan Çarşı (Eski Safranbolu) olarak adlandırılan yerleşme Gümüş, Akçasu dereleri ve bu derelerin birleşmesiyle oluşan Tabakhane Deresinin oluşturduğu vadi içinde kurulan etrafının yüksek tepelerle çevrili olduğu bir yerleşmedir. Burada sokaklar dar olup taş sokaklar ile temsil edilir ve geleneksel Türk mimarisinin yansıması olan Safranbolu evlerinin varlığı nedeniyle burası kentsel sit alanı olup koruma altındadır.

Yerleşmede diğer ünite ise Bağlar kesimidir. Burası daha çok Eski Safranbolu'da oturan halkın yaz aylarında bağcılık yapmak için kullandıkları yerleşme alanıdır. Daha sonra geleneksel dokunun korunması için burası (Eski Bağlar)kentsel sit alanı ilan edilmiştir(Hacısalıhoğlu, 1995).

Kıranköy Mevkii ise Türklerin Safranbolu'yu alması sonrasında eski kent halkının yerleştiği, ancak tarihi süreçte daha çok gayrimüslim halkın oturduğu bir yerleşim alanı olmuştur.

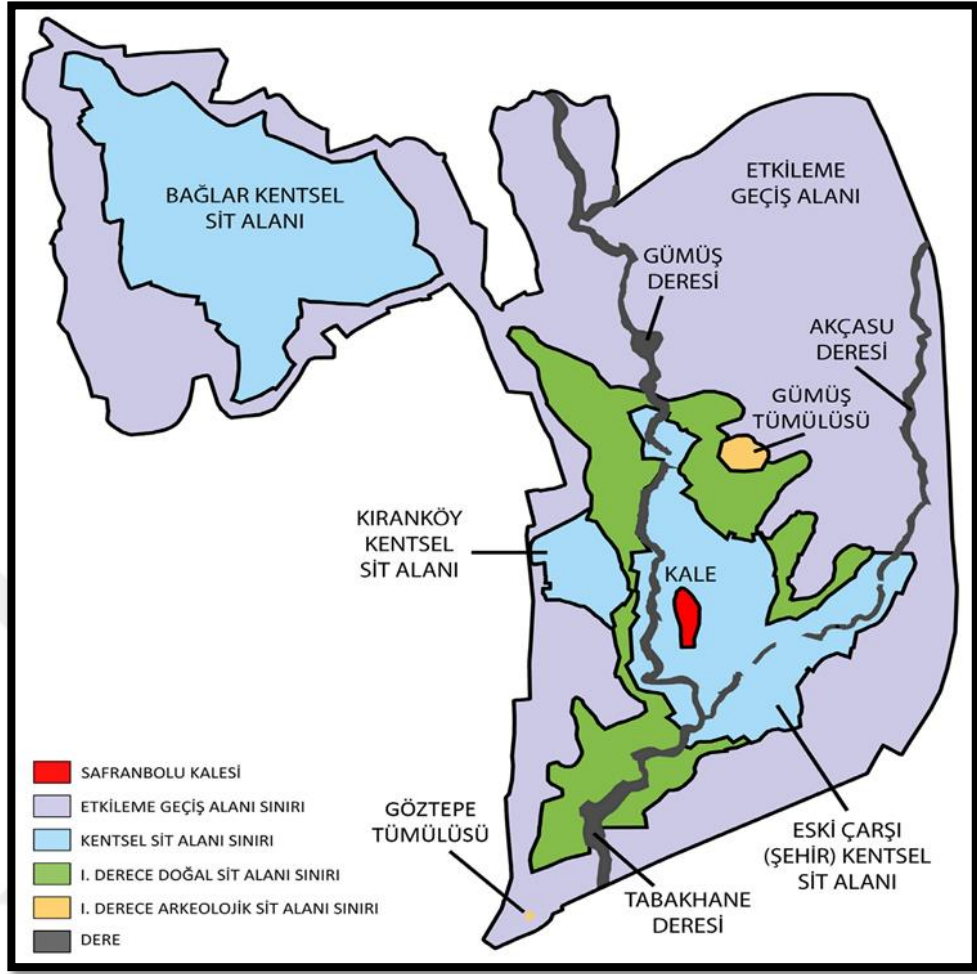
Nüfusun şehirlerde ve özellikle büyük şehirlerde toplanmasının, şehirlerin fiziki, iktisadi ve toplumsal bünye ve fonksiyonlarında meydana getirdiği değişiklikler, 19 yy sonunda, Şehir ve Bölge Planlaması disiplinin doğmasına yol açmıştır. Bu disiplinin amacı insanların yaşadığı ve çalıştığı yerleşme noktalarının fiziki bünyesine, o toplumun iktisadi ve toplumsal refahını yükseltecek bir biçim vermektir (Keleş, 1961).

Şehirde yapılan imar planlarını açıklamadan önce bazı kavramları açıklamak gerekir. *Nazım İmar Planı*; güncel durum haritaları üzerine, yer yazım durumu da işlenmiş olarak çizilen ve toprak parçalarının kullanım biçimlerini (oturma, sanayi, ticaret, yeşil alanlar) ve başlıca bölge tiplerini gösteren plandır. *Uygulama İmar Planı*; gerekli bütün ayrıntıları içeren planlardır. Nazım planlara uygun şekilde hazırlanır ve kent ve kasabanın yolları, kent bölgelerinin yapı adaları, yapı adalarının yoğunluk düzeni de belirtilir. *Revizyon İmar Planı*; Nazım veya uygulama imar planlarının yetersiz kaldığı durumlarda planın bir kısmının veya tamamen yenilenmesidir. *İlave (Ek)İmar Planı*; uygulanmakta olan planların, gelişme alanları açısından yeterli

olmadığı durumlarda uygulanmakta olan plana uyum sağlayacak şekilde hazırlanan planlardır (Keleş, 2010).

Safranbolu şehrinde 1936 yılında ilk imar planı hazırlanarak Emek Mahallesi büyüme alanı olarak belirlenmiştir. 1937 yılında kurulan Demir-Çelik fabrikasının nüfus açısından şehirde artan işçi nüfusu nedeniyle yeni konut alanlarına ihtiyaç duyulmasıyla Emek Mahallesi yerleşime açılmıştır. 1968 tarihli imar planında üç tarihi bölgenin korunmasına yönelik karar verilmiş ve bu merkezler 1990 İmar Planı ile 'Kentsel Sit' olarak ilan edilmiştir (Okyay, 1990, akt- Yetiş, Turcan, Dinçer, 2018). Kentsel sitlerin etrafında Etkileme Geçiş Alanı içerisinde ve Doğal Sit Alanı'na komşu olan iki alan 'Arkeolojik Sit Alanı' olarak belirlenmiştir. Çarşı ve Kıranköy bölgesi arasında ve aynı zamanda bu iki siti birbirinden ayıran bir 'Doğal Sit Alanı' belirlenmiştir. Belirlenen bu sit alanlarının etrafına sınırlandırılmış olan 'Etkileme Geçiş Alanı' ise şehrin coğrafi oluşumları hesaba katılarak yerleşim alanlarının özelliklerini korumak için oluşturulan bir tampon bölgedir (Yetiş, Turcan, & Dinçer, 2018) (Şekil 13).

Şekil 13: Safranbolu'nun genel yerleşimi üzerinde etkileme geçiş ve sit alanı sınırları (Yetiş, Turcan, & Dinçer, 2018).

2008 yılında 3 etap halinde revizyon imar planı, 2009 yılında Kirkille-Akçasu-Yazıköy mahalleleri için ilave revizyon nazım imar planı ve 2015 yılında ise Akçasu-Yazıköy mahalleleri için nazım imar planı değişikliği yapılmıştır (Tablo 39,40,41,42,43).

BAĞLARBAŞI-ESENTEPE-YUKARI TOKATLI			
ADI	ADET	ALAN(m²)	ORAN %
Konut	216	113,0	59.92
Ticaret	39	5,09	2.70
Belediye Hizmet	3	0,65	0.34
Dini Tesis	6	0,70	0.37
İlköğretim	5	2,57	1.36
Ortaöğretim	1	0,59	0.32
Park	36	4,90	2.60

Pazar Alanı	1	0,39	0.21
Resmi Kurum	2	0,43	0.23
Sağlık Tesisi	3	1,32	0.70
Sosyal Tesis	1	0,24	0.13
Spor Alanı	1	4,26	2.26
Trafo	7	0,08	0.04
Yollar		54,32	28.80
Toplam	321	188,59	100

Tablo 39: 1. Etap Revizyon İmar Planı

Planlama sahasının %60'ı konut alanı olarak tanımlıdır. Alanın %28'ini yollar ve %2,7'sini ticaret alanları oluşturmaktadır.

ADI	ADET	ALAN (h.a)	ORAN %
Konut	279	119,99	63,62
Ticaret	5	0,23	0,3
Belediye Hizmet	2	0,36	0,2
Dini Tesis	4	0,34	0,16
Eğitim	1	0,78	0,42
İlköğretim	6	260,80	1,38
Meteoroloji	1	0,22	0,12
Park	56	7,31	3,88
Pazar	1	0,40	0,21
Resmi	1	0,32	0,17
Sağlık	3	1,33	0,71
Sosyal	1	0,29	0,16
Spor Tesisi	1	0,73	0,39
Trafo	5	0,05	0,03
Yollar		535,57	28,4
Toplam	366	188,61	100

Tablo 40: Aşağı Tokatlı-Esentepe-Bağlarbaşı Mahalleleri Etap Meri İmar Planı

1.Etap Mer'i imar planı içerisindeki en büyük pay %63,6 ile konut alanlarına aittir. Alanın %28'ini yollar ve yaklaşık %4'ünü parklar oluşturmaktadır.

ADI	ADET	ALAN (m)	Oran %
Konut	154	73,55	26.78
Ticaret	54	6,16	2.24
Akaryakıt Alanı	10	26,70	9.72
Askeri Alan	3	1,88	0.69
Belediye Hizmet	3	0,65	0.24
Dini Tesis	8	1	0.37
Eğitim Tesisi	3	1,26	0.48
İlköğretim	4	2,18	0.80

Kreş	1	0,06	0.02
Mesleki Eğitim	1	2,78	1.01
Park	52	39,72	14.47
Resmi	1	0,60	0.22
Sosyal	3	0,28	0.11
Spor	3	4,59	1.67
Trafo	7	0,09	0.03
Dere	1	26,15	9.52
Yollar		86,91	31.65
Toplam	328	274,64	100

Tablo 41: Bağlarbaşı, Cemal Caymaz, Emek Mahalleri 2. Etap Revizyon İmar Planı

ADI	ADET	ALAN (ha.)	ORAN%
Konut	120	41,40	48,37
Ticaret	20	1,75	2,05
Dini	5	0,76	0,9
Mesleki Eğitim	1	0,28	0,34
İlköğretim	2	1,22	1,43
Ortaöğretim	2	1,83	2,15
Üniversite	1	0,45	0,53
Pazar	1	0,69	0,81
Park	50	4,82	5,63
Resmi	5	1,55	1,82
Sağlık	1	0,28	0,34
Sosyal	4	1,46	1,71
Spor	1	0,13	0,15
Teknik Altyapı	2	0,13	0,15
Yollar		28,78	33,62
Toplam	215	85,53	100

Tablo 42: Emek-Yeni-Atatürk Mahalleri 3. Etap Meri İmar Planı

2.Etap Revizyon imar planı içerisindeki alanın %31,6'sını yollar, %26,7'sini konut alanları ve %14,4'ünü park alanları oluşturmaktadır. 3.Etap Mer'i imar planı içerisindeki en büyük pay %48,3 konut alanlarına aittir. Alanın %5,6'sını park alanları oluşturmaktadır.

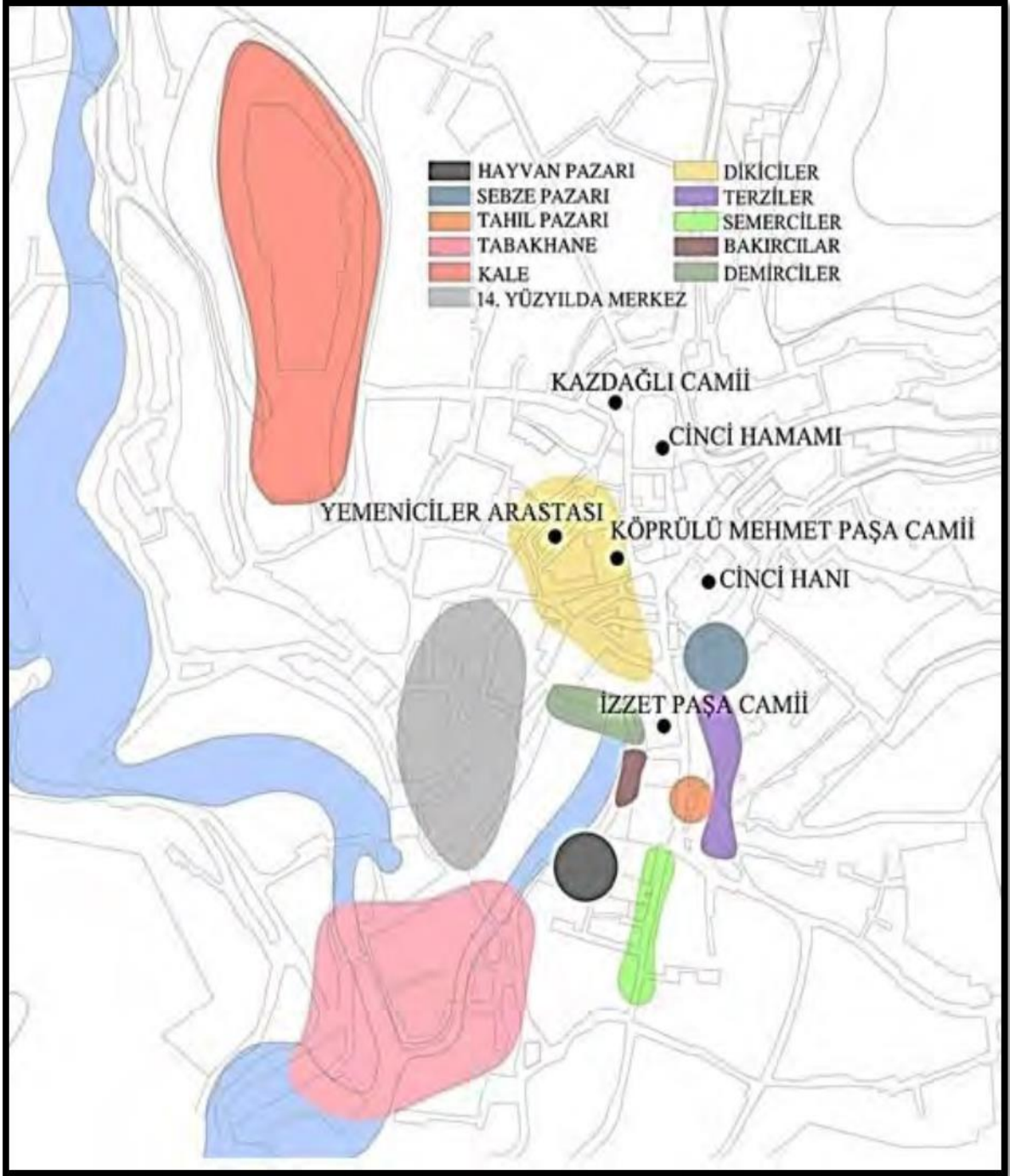
1937 yılında kurulan Karabük Demir-Çelik fabrikasının kurulması Safranbolu Şehrine işçi nüfusun akın etmesi ile Bağlar ve Eski Çarşı arasında kalan (has tarla) alanın yerleşime açılması belediye gündemine gelmiş ve 1850 sayılı Belediye Kanunu'nun 8. maddesi gereğince yeni mahalleler oluşturulmuştur. 1974 yılında 14 mahallesi bulunan şehrin Bağlarbaşı Mahallesi tekrar düzenlenerek Yeni Mahalle, Cemal Caymaz, Aşağı Tokatlı semti de, aynı ismi taşıyan ayrı bir mahalle olmak üzere ve geri kalan kesimler

Bağlarbaşı Mahallesi olarak kalmak şartıyla, Bağlar dört mahalleye bölünmüştür (Ulukavak, 2017).

KİRKİLLE-AKÇASU-YAZIKÖY İLAVE REVİZYON NAZIM İMAR PLANI	
ADI	ALAN (ha.)
İkincil Konut Alanı (Gelişme)	261,10
Park Alanı	243,68
Tarımsal Korunacak Alan	239,54
Yol	166,64
Kırsal Yerleşim Alanı	84,63
Konut (Gelişme)	69,55
Ağaçlandırılacak Alan	67,93
Konut (Meskûn)	38,59
Kentsel Servis Alanı	35,98
İdari Tesis Alanı	31,03
Turizm Tesis Alanı	29,44
Dere	18,88
Kentsel Çalışma Alanı	17,80
Sağlık Tesisi	6,97
Toplu Konut Alanı (Gelişme)	6,19
Spor Alanı	5,77
İlköğretim	5,72
Ortaöğretim	4,14
Sosyal Tesis	2,22
Dini Tesis Alanı	1,98
Eğitim Tesis Alanı	1,94
Ticaret Alanı	0,36
Akaryakıt Alanı	0,36
Rekreasyon Alanı	0,15
Toplam	1.343,67

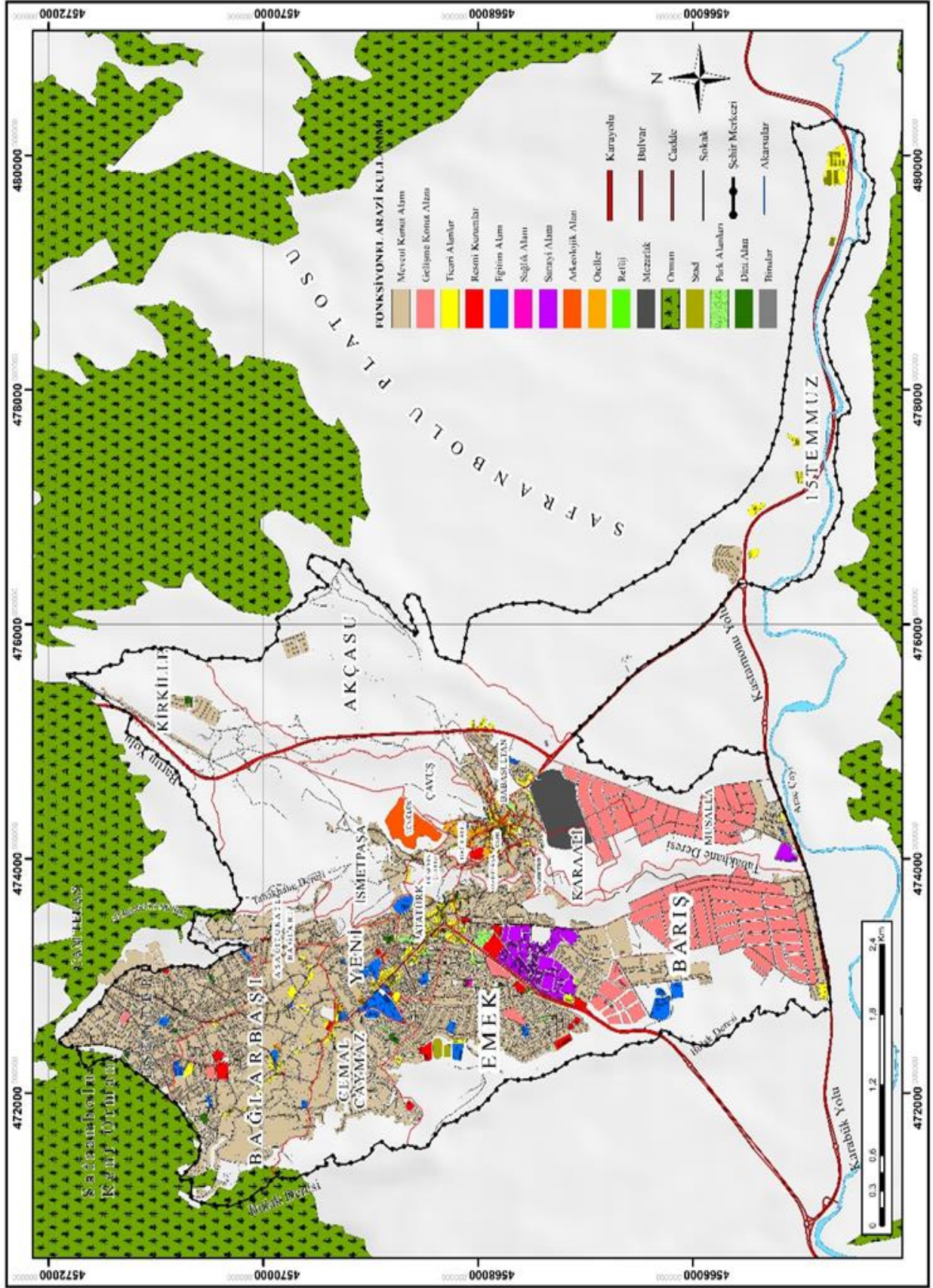
Tablo 43: Kirkille-Akçasu-Yazıköy Nazım İmar Planı

Öneri planda konut alanı olarak tanımlı 375,75 hektar alan yer almaktadır. Kentsel sosyal altyapı alanları planlama alanında 16 ha., idari tesis alanı 31 ha. yer kaplamaktadır. Turizm ve rekreasyon alanları ise 29 hektarlık alan kaplamaktadır. Konut alanlarından sonra en geniş yer kaplamakta olan alan ise 243,68 hektar alan ile park yerleridir. Bu imar planının uygulandığı dönemden günümüze kadar geçen sürede Esentepe, Cemal Caymaz, Bağlarbaşı, Emek, Barış Mahallelerinde yapılaşmalar hızlanmış ve şehir kuzeyde bulunan orman sınırına, güneyde Kastamonu yoluna, doğuda Bartın yoluna, batıda ise Bulak Kanyonuna kadar ulaşmıştır (Yetiş, Turcan, & Dinçer, 2018).

Şekil 14: Tarihi Çarşı'nın Fonksiyonel Kullanım Alanları (Öztürk & Yamaçlı)

Tarihi Çarşı'nın fonksiyonel kullanımını daha çok turizm noktaları oluşturmaktadır. Burada bulunan önemli camiler, Cinci Hanı, Kale olarak bilinen Hükümet Konağı'nın bulunduğu alan ve tarihi çarşıları buranın önemli kullanım alanlarıdır (Şekil 14).

Harita 9: Safranbolu Şehri'nde Fonksiyonel Arazi Kullanımı

Safranbolu Şehri'nde binaların mahallelere dağılışında homojenlik söz konusu değildir. Şehir merkezine yakın mahallelerde bina sayısı fazlayken şehir merkezine uzak yerlerde bina sayısının azaldığı dikkat çekmektedir. Şehirde bina sayısının en fazla olduğu mahalle Emek mahallesi (600 adet) en az olduğu mahalle ise Karaali (71 adet) Mahallesidir. Şehirde yerleştirmeyi sınırlandıran faktörler arasında kuzeyinde yer alan kent ormanı ve koruma alanı olan bölgelerdir. Şehir merkezinde yerleşmelerin yoğun olması nedeniyle yeni yerleşme bölgelerinin yönü değişmiştir. Güney ve doğu yönlü olan bu yeni yerleşmeler ise Barış Mahallesi, Göztepe, Musalla ve 15 Temmuz Mahalleleridir (Harita 9).

Şehirler, halkın kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, farklı fonksiyonel alanlara ayrılmış olup bu alanlar şehirlerin arazi kullanım fonksiyonlarını meydana getirmişlerdir (Ünal, 2004).

Fonksiyonel Kullanımı	Arazi	Alan (ha.)	Oran (%)
Mevcut Konut Alanı		540,40	65,05
Gelişme Konut Alanı		148,73	17,90
Ticari Alanlar		26,26	3,16
Sanayi Alanı		24,04	2,89
Eğitim Alanı		22,52	2,71
Sağlık Alanı		0,37	0,05
Oteller		7,64	0,92
Dini Alan		3,94	0,48
Resmi Kurumlar		13,48	1,62
Mezarlık		24,72	2,98
Arkeolojik Alan		11,44	1,38
Refüj		1,28	0,16
Park Alanları		3,84	0,46
Stat		1,99	0,24
Toplam		830.74	100,00

Tablo 44 : Safranbolu Şehri Arazi Kullanım Durumu (2019)

Şehirsel yerleşmede kent arazisinin %65,05'ini (540,40 ha.) konut alanları oluşturmaktadır. Buna gelişme konut alanları da dâhil edildiğinde bu oran %82,95'e çıkmaktadır.

Şehir yerleşmelerinde önemli olan diğer kullanım alanlarını iş ve ticaret sahaları oluşturur. Büyük şehirlerde merkezi iş alanı, küçük şehirlerde ise çarşı olarak adlandırılan bu alanlar yüksek yoğunluğa sahiptirler (Doğanay, 2006, s. 114). 2019 yılına ait verilerde Safranbolu’da 1679 kadar ticari işyeri bulunmaktadır. Şehirsiz arazi içerisinde bu ticari alanlar yaklaşık 26,26 hektar alan kadar yer kaplamaktadır (Tablo 44, Harita 9). Safranbolu’daki ticarethaneler yoğun olarak Sadri Artunç Caddesi boyunca, Çelik Gülersoy Caddesi, Bağlar Caddesi, İsmail Hakkı Özkan Sokak, Atatürk Bulvarı, Feza Sokak, Sağlık Caddesi, Hulusi Yazıcıoğlu Caddesi ve Paşapınarı Caddesi üzerinde toplanmıştır. Yeni Mahalle ve Atatürk Mahalleleri üzerinde yoğunlaşan iş ve ticaret sahaları genellikle konutların alt katlarında yer almaktadır. Konutların üst katları ise ikametgâh sahalarıdır. Bahsedilen cadde ve sokaklarda; mobilyacılar, kırtasiyeler, eczaneler, ayakkabıcılar, züccacılar, fotoğrafçılar, bakkal, kasap ve marketler ayrıca inşaat malzemeleri satan dükkânlar, bankalar ve resmi binalar bulunmaktadır. Buralardaki dükkân kiralari 500 TL’den başlayarak m² arttıkça fiyat artmaktadır. Sanayi alanları şehirde 24,04 ha. yer kaplamaktadır (Tablo 44). Bu alanları Barış Mahallesi’nde bulunan küçük oto sanayi ve çeşitli imalathaneler ile ayrıca Kastamonu Yolu üzerinde bulunan Küçük Sanayi Sitesi oluşturmaktadır. Şehirde 7,64 ha. kaplayan oteller özellikle şehrin Tarihi Çarşı bölümünde bulunmakla beraber Yeni ve Atatürk Mahallelerinde de oteller yer almaktadır. Şehirde; eğitim ile ilgili alanlar 22,52 ha., dini alanlar 3,94 ha., sağlık ile ilgili alanlar ise 0,37 ha. yer kaplamaktadır. Bu alanlar şehirde mahallelere göre çeşitli şekilde dağılmıştır.

Sonuç olarak Safranbolu Şehri, iş-ticaret-ikametgâh sahalarının birbirine karıştığı ve ticari işyerlerinin belirli birkaç cadde veya sokakta toplandığı küçük yerleşme özelliğinin taşımaktadır.

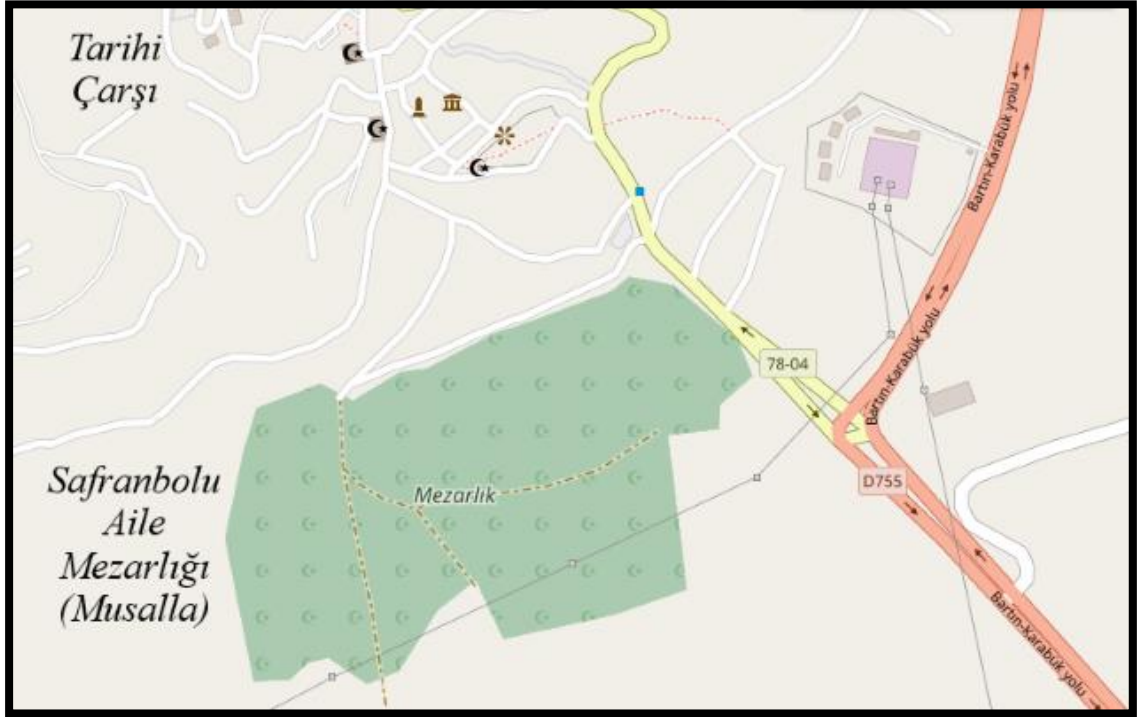
Mezarlıklar

Mezarlıklar, şehirsiz mekânda ortaya çıkan başka bir kullanım biçimidir. Mezarlıklar Safranbolu Şehri’nde kapladığı alan 24.72 ha.’dır (%2,98). Mezarlıkların, şehir ve kasabaların yerleşim yeri sınırlarından mezarlık sınırına en az 500 m mesafede kurulması gerekmektedir. Bu mesafe yerel şartlara göre değişebilmektedir. Mezarlık olarak seçilecek sahanın, su kaynaklarından uzak, ulaşım açısından kolay olan yerlerde olması gerekmektedir. Ayrıca eğimi az olan araziler tercih edilmeli ve mezarlık alanının

yer altı suyundan olabildiğince uzakta olmalı ve mezarlık sınırından itibaren 250 m'lik bir mesafe içerisinde kuyu ve kaynak gibi yer altı sularının hiçbir maksatla kullanılmamalıdır. Toprağın jeolojik özellikleri ise su ve havanın geçebileceği derecede uygun ve ince taneli kumlu topraklar olması gerekmektedir (Mezarlıklar ve Ölü Defni Hakkında Genelge, 2000).

Safranbolu Şehri'nin en büyük mezarlığı Hıdırlık olarak bilinen yerde Musalla Mahallesi'nde bulunan Safranbolu Aile Mezarlığıdır (Fotoğraf 44). Sahip olduğu alan 186,912 m²'dir. Mevcut durumu yeterli olmayan mezarlıkta şuan yer satımı yapılmamaktadır. Ancak defin işlemi olduğu takdirde ölen kişinin mezarının yanı sıra birinci dereceden yakınına verilmektedir. Bu mezarlıkta; 1 imam, 2 şoför, 1 temizlik görevlisi ve 1 gassal bulunmaktadır. Ayrıca Cemal Caymaz Mahallesi'nde Meşeli Boğaz Mezarlığı bulunmaktadır. Ancak mezarlığın mevcut durumu dolu olup eski yer sahipleri haricinde yeni defin işlemi gerçekleştirilmemektedir. Mevcut durumları yeterli olmayan bu mezarlıkların yerine, şehrin gelişim yönü, fiziki ve alt yapı özellikleri göz önünde bulundurularak uygun bir yer seçimi zorunludur.

Fotoğraf 44: Musalla Mahallesi'nde Bulunan Safranbolu Aile Mezarlığı'nın Uydu Görüntüsü (Earth Explorer,2020)

3.1.4. Şehrin Etki Alanı ve Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri

Şehirleri bulunduğu çevre içinde yalnız ele alınmamalıdır. Çünkü şehirler çevrelerinden ayrılmış halde bulunan yerleşme noktaları değil; yakın çevreleri ve hinterlandları ile yoğun kültürel ve ticari ilişkileri olan insanların yoğunlaşma sahalarıdır (Göney, 1984, s. 1). Bu nedenle şehrin büyüklüğü ve önemi; genellikle şehrin etki sahasının, özellikle ekonomik etki sahasının genişliği ve önemi ile orantılıdır. Etki alanın genişliğini etkileyen faktörler ise; doğal ve beşeri engeller, şehrin sunduğu hizmetler, istihdam yapısı, çevrenin nüfus yoğunluğunda meydana gelen farklılıklar gibi faktörlerdir. Şehirlerin etki alanlarının şekil ve büyüklüğü sabit değildir. Etki alanları dinamik, değişen ve gelişen özelliğe sahiptir. Etki alanının büyüklük ile şekli zamana ve mekâna bağlıdır (Uğur & Aliagaoglu, 2019, s. 223,224).

Sanayi devriminden önceki dönemde, şehirlerin büyük bir kısmı yakın çevresindeki kırsal alanlara gıda ihtiyaçlarını karşılamak üzere bağlı bulunurken, şehirlerde çevrelerindeki sahaların ziraat hayatına bağlı bulunuyorlardı. Daha sonra ulaşım ve diğer teknik alanlarda yaşanan gelişmeler ile şehirlerin etki sahası daha geniş alanlara yayılmıştır (Göney, 1984, s. 85).

2018 yılı itibariyle Safranbolu Şehrinin yönetim alanı 3300 hektar alandır. Bu yönetim alanında toplam 21 mahalle bulunmaktadır. Bu alan içerisinde yer alan toplam nüfus 51.559'dur. Şehirde yaşayan nüfusun yönetim, hukuk, sağlık, eğitim ve güvenlik hizmetleri merkezini Safranbolu Şehri oluşturur. Şehrin etki bölgesinin genişlemesini sağlayan diğer önemli detay turizm fonksiyonudur. Safranbolu Şehri, coğrafi konumu sebebiyle çok eski dönemlerden beri yerleşim merkezi durumundadır. 14. yüzyıldan itibaren Türklerin hâkimiyetinde olan Safranbolu, özellikle 18. yüzyılda Asya ve Avrupa arasındaki önemli bir ticaret merkezi olmuştur. Şehir; geleneksel şehir dokusu, ahşap evleri ve anıtsal yapılarıyla sit ilan edilmiş nadir kentlerden biri olarak 1994 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmiştir. Tarihi evleri, çarşısı, mahalleleri, sokakları, camileri ile geçmişini günümüze kadar taşıyan Safranbolu Şehri'nin 1994 yılında Dünya Miras Listesine dâhil edilmesi ile tüm dünyada daha çok ilgi görmeye başlamıştır. Her yıl turist sayısının arttığı şehirde 2018 yılında konaklayan turist toplamı 315.842 kişidir. Böylece şehrin etki alanı sürekli olarak genişlemektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı, 2004 yılında ilçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması adlı bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada 32 tane değişken kullanılmıştır. Bunlar; sanayi, tarım, sağlık, demografik, istihdam, eğitim ve mali göstergelerdir. Değişkenlere ait verilerin tutarlı olması ve ilçelerin nüfus ve yüzölçümleri gibi faktörlerin etkisini ortadan kaldırmak için mevcut değerler yardımcı veriler aracılığıyla oranlanmış ve değişken haline getirilmiştir. Böylece, ilçelerin gelişmişliğinin kişi başına düşen refah payı olarak değerlendirilmesi sağlanmıştır (Dincer & Özaslan, 2004). Bu çalışmaya göre; 1,04657 gelişmişlik endeksi ile 2. Gelişmişlik grubunda yer alan Safranbolu ilçesi 872 ilçe arasında 109. Gelişmişlik sırasında bulunmaktaydı. İkinci derecede gelişmiş ilçelerin bulunduğu grubun sosyo-ekonomik özellikleri incelendiğinde, birinci derecede gelişmiş ilçelerde olduğu gibi, ülke ortalamalarının üzerinde değerler almakta ancak birinci derece gelişmiş gruptaki şehirlerin performansına ulaşamamışlardır. İkinci derecede gelişmiş ilçelerde ekonomik faaliyet kollarında tarım ve hizmet sektörü ön plana çıkmakla beraber, çeşitli ölçekteki sanayi kolları da gelişmiştir. Turizm sektörü ise bu gruptaki ilçelerin üst sıralara çıkmasında önemli bir fonksiyondur (Dincer & Özaslan, 2004). Safranbolu İlçesi, Karabük'ün Merkez (31.) ilçesinden sonra ikinci sırada bulunmaktadır. Diğer ilçelerin gelişmişlik sıralaması ise sırasıyla; Eskipazar (371. 3.grup), Yenice (420. 3.grup), Eflani (745. 5.grup), Ovacık (767. 6.grup)'tır

Safranbolu Şehri, nüfus ve ekonomik fonksiyonlarına göre küçük şehir yerleşmelerinden biridir. Safranbolu'da çalışabilir aktif nüfusun büyük bir kısmı hizmet sektöründe toplanmıştır. Bu nedenle Safranbolu Şehri, hizmet fonksiyonunun ön plana çıktığı küçük şehir yerleşmesidir.

3.1.5. Şehrsel Altyapı

Altyapı kelime anlamı olarak; bir yapı için gerekli olan yol, su, kanalizasyon, elektrik gibi donatıların tümüdür. Şehrin altyapısını da içme suyu sistemleri, doğalgaz şebekeleri, kablolu televizyon, elektrik, telefon hatları vb. öğeler oluşturur. Bunlar şehri, şehir yapan özelliklerdir (Kılıç, 2014).

Şehirlerdeki altyapı sistemleri, vücudu oluşturan sinir dokuları ve damarlar gibi birbirleriyle ilişki içinde olup hayati önem taşımaktadırlar (Karataş & Bıyık, 2008).

Safranbolu Belediyesi sınırları içerisinde içme suyu şebekesi Hızar (ana kaynak) olmak üzere Bulak ve Karasu (yedek kaynaklar) kaynaklarından beslenmektedir. Karasu kaynağı temin sisteminde debimetre bulunmaktadır ve 2018 yılında 3.535.435 m³ su alınmıştır. Bulak ve Hızar kaynağında debimetre bulunmadığından net veri bilinmemektedir. Toplam kaynaklardan çekilen su miktarının 6.805.435 m³ olduğu tahmin edilmektedir. Belediye sınırları içinde bulunan nüfusun tamamı içme suyu şebekesinden faydalanmaktadır. Safranbolu Belediyesi içme suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb. ile ilgili olarak 3 adet kaynaktan faydalanılmaktadır (Karabük İl Çevre Durum Raporu, 2018, s. 21-62).

- Hızar Kaynağı (Ana Kaynak): Minimum debisi 60 l/sn olan bu kaynak yıl boyu kullanılmaktadır. DSİ ile yapılan çalışmalar sonucunda kaynak, ishale hattı ve üzerinde bulunan arıtma tesisinin yenilenme çalışmaları devam etmektedir. Arıtma tesisi 2019 yılı içerisinde tamamlanacaktır.
- Bulak Kaynağı: Ana kaynağın yaz aylarında yetersiz olduğu dönemde devreye alınmaktadır. Minimum debisi 60 l/sn'dir Kullanım hakkının %45'i Safranbolu Belediyesine aittir.
- Karasu Kaynağı: Kaynak debisi 1.026,5 lt/sn olup, 36,6 lt/sn kaynaktan kullanım payıdır (%34,8). Üzerine yapılan Karabük İçme Suyu Sertlik Giderme Tesisi (KİSGT) kapasitesi 513 lt/sn'dir. Safranbolu'daki Endüstriyel tesislerde su ihtiyaçlarını şehir şebekesinden karşılamaktadır.

Safranbolu Belediye Başkanlığı'na ait park, bahçe sulaması amaçlı kullanılan suların büyük bir bölümü (%92 oranında) akarsulardan kullanılmakta olup, şehir merkezinde ve sürekli sulama yapılması gereken yerlere şehir şebekesinden sulama yapılabilmektedir. Bu oran da yaklaşık olarak %8 civarındadır. Safranbolu şehir merkezinde 27.371 su aboneli bulunmaktadır. Suyun tonu ise 2.25 Türk Lirasıdır.

Karabük İl Merkezi ve Safranbolu'ya hizmet veren atık su arıtma tesisi 1996 yılında projelendirilmiş olup, 2000 yılında deneme çalışmalarına başlanmış ve 2001 yılında geçici kabulü yapılarak işletmeye alınmıştır. Mevcut durumda Karabük Belediyesine ait atık su arıtma tesisi Karabük Merkez ve Safranbolu İlçe Merkezine hizmet vermektedir. Su ve Kanalizasyon Müdürlüğünden alınan verilere göre geçtiğimiz üç yıllık süreçte ilçede 3677 m içme suyu imalatı, 3393 m kanalizasyon hattı

imalatı, 1819 m yağmur suyu hattı imalatı olmak üzere toplam 8889 m şebeke imalatı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca hızla gelişen Barış Mahallesiinde 114 adet kanalizasyon, 96 m içme suyu hattı, 404 m kanalizasyon hattı, 177 m yağmur suyu hattı imalatı gerçekleştirilmiştir.

Safranbolu’da, katı atık düzenli depolama tesisi bulunmamaktadır. Katı atıklar vahşi depolanmaktadır. Vahşi depolanmanın yapıldığı bölge ise Hıdırlık mevkiinde Musalla Mahallesiinde bulunmaktadır. Safranbolu’da 2018 yılı içerisinde yaz aylarında günlük toplanan katı atık miktarı 86 ton, kış aylarında 57 tondur. Toplanan çöplerin türleri aşağıda şekilde açıklanmıştır (Şekil 15,16).

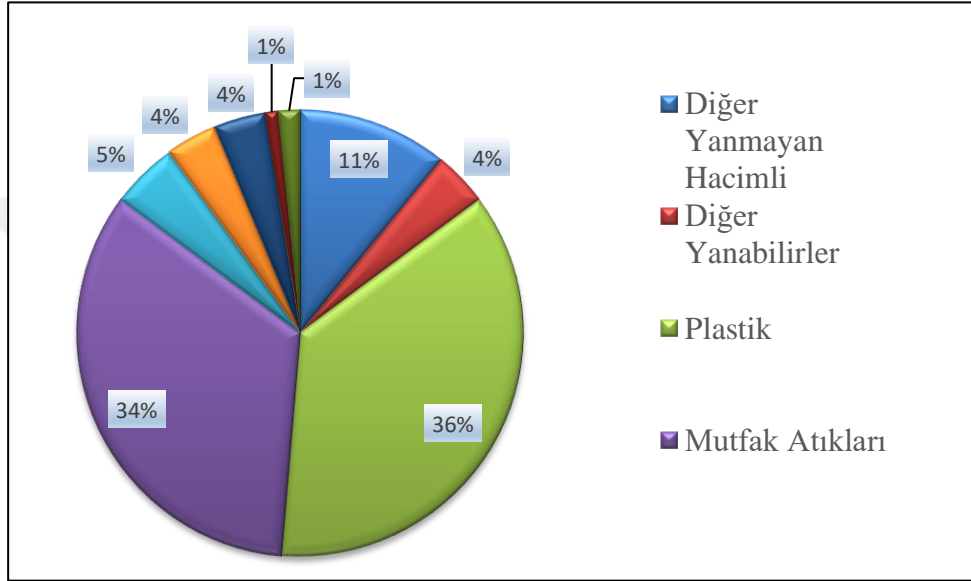
Mahalle	Mavi Konteyner	Gri Konteyner
Atatürk	2	93
Aşağı Tokatlı Bağları	11	59
Akçasu	2	16
Babasultan	2	31
Bağlarbaşı	3	169
Barış	2	193
Cemal Caymaz	2	99
Camikebir	1	10
Çeşme	2	8
Çavuş	2	8
Emek	9	445
Esentepe	2	286
Hüseyin Çelebi	2	9
Hacı Halil	2	6
İsmet Paşa	2	32
İzzet Paşa	2	8
Kirkille	2	29
Karaali	1	8
Musalla	1	22
Yeni	11	247
15 Temmuz	2	94
Toplam	65	1872

Tablo 45: Safranbolu’da Mahallere Göre Konteyner Dağılımı

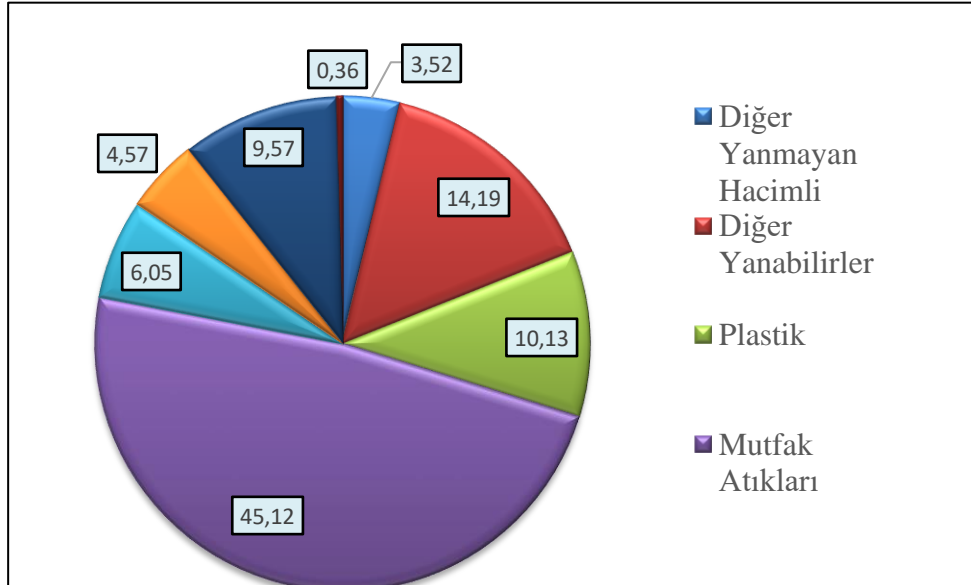
Kişi başına üretilen günlük ortalama katı atık miktarı ise yaz aylarında 1,69 kg, kış aylarında ise 1,12 kg kadardır. Bu atıkların miktarı türlerine göre değişmektedir (Şekil 14, 15). Temizlik işleri müdürlüğü bünyesinde; 71 işçi görevlidir. Ekipman durumu ise; dar sokaklar için 1 tane çöp taksi ve 1 tane 7 m³’lük kamyonet, 2 tane süpürme aracı, 5 tane 13 m³’lük kamyonet, 2 tane tanker, 1 tane açık damperli araç, 1

tane elektrikli fil bulunmaktadır. Safranbolu İlçesi mahallelerinde 65 mavi konteyner, 1872 gri konteyner olmak üzere toplam 1937 adet çöp konteyneri bulunmaktadır (Tablo 45).

Safranbolu Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü ile yapılan çalışmada mahallelerde bulunan konteyner sayısının ve temizlik işlerinde çalışan personelin yeterli olduğu görülmektedir. Ancak şehirde uygulanan vahşi depolama sistemi şehrin genel görüntüsü ve sağlık açısından sorun teşkil etmektedir.

Şekil 15 : Safranbolu Belediyesi Yaz Atıkları Dağılışı

Şekil 16: Safranbolu Belediyesi Kış Atıkları Dağılışı

Araştırma sahasını oluşturan Safranbolu’da ‘Sıfır Atık Projesi’ hayata geçirilmiştir. Sıfır atık; israfın ve atık miktarının azaltılmasını sağlayarak, kaynakların verimli şekilde kullanılmasını, etkin toplama sisteminin kurulmasını, atıkların geri dönüştürülmesini içeren bir projedir. Proje kapsamında atıklar kontrol altına alınarak, geleceğe temiz bir dünya bırakmak amaçtır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde yürütülen bu proje ile 5 Ocak 2019 tarihinde Safranbolu Sıfır Atık Projesi Pilot Bölgesi seçilmiştir. Proje kapsamında ilk olarak ilçede görevli polisler, muhtarlar, sağlıkçılar, eğitimciler ile belediye ve kaymakamlık personeline eğitim verilmiş, Safranbolu’daki kurum ve kuruluşlardaki çöp kovaları kaldırılarak yerine özelliklerine göre atık toplama kutuları yerleştirilmiştir. Bu proje ile plastik, kâğıt, cam ve metal atıkların geri dönüşümü yapılacak, organik atıklar kompost yoluyla toprağa kazandırılacak, geri dönüşemeyen atıklar ise bertaraf edilecektir. Bu sürecin tamamlanması için ön görülen süre ise 2022 yılına kadardır. Ayrıca proje kapsamında halkın plastik kullanımını azaltması için ‘5 Şişe Getir, Bez Çantayı Götür’ kampanyasında 11.500 pet şişe toplanarak 500 tane bez çanta dağıtılmıştır.

Safranbolu	Tüketim Miktarı (m³)
Konut	16.797.457,71
Sanayi	7.994.222,97

Tablo 46: 2018 Yılı Doğalgaz Kullanım Miktarı

Araştırma sahasında ısınmada kullanılan yakıt türü olarak %99 oranla doğal gaz tercih edilmektedir. Ayrıca şehirde bulunan sit alanlarına da doğal gaz verilmeye başlanmıştır. Şehirde 24.746 doğal gaz abonesi bulunmaktadır (Tablo 46).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma sahası Safranbolu'nun Belediye sınırları içerisinde yer alan 21 mahallesini kapsamaktadır. Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde yer almaktadır ve idari açıdan Karabük İline bağlıdır. Şehir Merkezi toplam 3300 hektar alanı kapsamaktadır. İlçe yönetim merkezinin kuzeyinde Ulus (Bartın) ilçesi ve Eflani ilçesi, doğusunda Araç (Kastamonu) ilçesi, güneyinde Ovacık İlçesi ve Karabük İlçe Merkezi bulunmaktadır.

Genel coğrafi özellikleri bakımından Bölgede Alt Tersiyer ve Kuaterner'e ait formasyonlar yer almaktadır. Araştırma sahası farklı jeomorfolojik birimlerden oluşmaktadır. Bunlar; kuzey ve kuzeybatı bölümünde dağlık saha, kuzey ve orta bölümde plato sahası ile Araç Çayı vadisinin oluşturduğu düzlüklerdir. Araştırma sahası genel olarak marn ve kireçtaşlarından oluşmakta ve yaygın görülen toprak türü kahverengi orman topraklarıdır. Karadeniz iklimi içerisinde yer alan sahası en fazla yağışı sonbahar aylarında, en az yağışı ilkbahar aylarında almaktadır. Ortalama sıcaklığın en fazla olduğu aylar Temmuz (30,1 °C) ve Ağustos (29,4°C) ayları iken en az olduğu aylar Ocak (-0,9) ve Şubat (-0,1) aylarıdır. Yıllık ortalama yağış miktarı ise 509,9 mm'dir. Hâkim rüzgâr yöne ise kuzey yöndür. Safranbolu ilçesinin en önemli akarsuyu ise Araç Çayıdır. Bitki örtüsü olarak Safranbolu şehrinde geniş yapraklı ve iğne yapraklı ağaçlar bulunmaktadır.

Tarihte Paphlagonia (Paflagonya) olarak adlandırılan bölgede bulunan Safranbolu'nun geçmişi MÖ 3000'li yıllara kadar dayanmaktadır. Safranbolu yöresinde yaşayan ilk kavim Gasgaslardır. Daha sonra bölgeye farklı milletler sahip olmuştur. 1196 yılında Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın Oğlu Muhittin Mesut Şah tarafından o zamanki adı 'Dadybra' olan Safranbolu Kalesi alınmış, Hristiyan halkın şehri terk etmesi kaydıyla hayatlarını bağışlamış ve yerlerine Türkleri yerleştirerek bölge Türklerin egemenliği altına girmiştir. Şehrin 17. yy.da İstanbul-Sinop kervan yolu üzerinde önemli bir konaklama merkezi olması nedeniyle bölgede ticaretin gelişimine katkı sağlayarak yörenin hızla zenginleşmesini sağlamıştır. Safranbolu, 1927 yılında Zonguldak Vilayeti 'ne bağlanmıştır. Safranbolu'ya bağlı bulunan Ulus Bucağı 1945'de, Eflani ve Karabük Bucakları 1953'de Safranbolu'dan ayrılarak ilçe haline gelmiştir. Daha sonra 1937 yılında Karabük'te kurulan Demir-Çelik fabrikaları ile

gelişme gösteren Karabük 1995 yılında Türkiye'nin 78. İli olmuş, Safranbolu da Karabük'e bağlanmıştır.

1870 yılında Safranbolu'da belediye teşkilatının kurulması, şehrin yönetim fonksiyonunu güçlendirmiş böylece yönetim fonksiyonu şehre yeni fonksiyonlar kazandırmış ayrıca nüfusu arttıran bir faaliyet alanı olmuştur. Daha sonra Safranbolu'ya bağlı bulunan Ulus bucağı 1945'de (22.390 kişi), Eflani (11.854) ve Karabük (49.654 kişi) Bucakları 1953'de Safranbolu'dan ayrılarak ilçe haline getirilmiştir (1950 Genel Nüfus Sayımı). Böylece Safranbolu şehrinin nüfusunda azalma yaşanmış ve ayrıca 1593 km²'lik yönetim bölgesinde de önemli değişiklikler olmuştur. 1960 sonrası Safranbolu şehir nüfusunda yaşanan artış temelde Karabük'te yaşanan sanayileşme sürecinin getirdiği nüfus hareketliliğinin Safranbolu'ya doğru ilerlemesidir.

2019 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre şehrin nüfusu 51.559'dur. Bu nüfusla Safranbolu, Karabük merkez nüfusundan (121.464) sonra en fazla nüfusun bulunduğu şehir yerleşmesidir. Diğer şehir merkezlerinin nüfus büyüklüğüne göre sıralaması şöyledir; Yenice (9.277), Eskipazar (6.583), Eflani (2.110), Ovacık (543). Nüfus yapısı olarak genç nüfuslu bir şehir özelliği taşıyan Safranbolu şehirde kadın nüfus daha fazladır. Şehirde medeni durum incelendiğinde boşanma miktarında yıllara göre artışın yaşandığı dikkat çekmektedir. Doğum yerlerine göre nüfus miktarı incelendiğinde bir homojenlik söz konusu olmayıp çeşitli illerden nüfusu bünyesinde bulundurmaktadır. Şehirde okuryazarlık oranı (%89,4) ise oldukça yüksektir. Şehir merkezinde yaşayan nüfus 51.559'dur. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu mahalleler; Emek, Esentepe, Yeni, Barış ve Bağlar mahalleleridir. En az olduğu mahalleler ise; Akçasu, İsmet Paşa, Çavuş, Karaali ve Kirkille mahalleleridir.

Safranbolu Şehri'nde bulunan Devlet Hastanesi, eğitim kurumları, ticari iş yerleri tüm yönetim bölgesine hizmet vermektedir. Ayrıca şehirde 2005'te kurulan küçük sanayi sitesi ve çeşitli bankaların bulunması şehrin merkezi gücünü daha da arttırmıştır.

Safranbolu Şehri'nde 2019 yılı itibariyle 3 okulöncesi, 16 ilköğretim, 18 ortaokul, 16 lise(ortaöğretim) bulunmaktadır.2017-2018 eğitim-öğretim yılında bu okullarda toplam 10.419 öğrenci eğitim görmektedir. Ayrıca Safranbolu Turizm Fakültesi, Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi ve Safranbolu Meslek

Yüksekokulu araştırma sahasının sınırları içerisindedir. Bu okullarda ise 11.193 öğrenci bulunmaktadır.

Karayolu ile ulaşımın sağlandığı şehirde, şehirlerarası ulaşım Atatürk Mahallesiinde bulunan Safranbolu Mini Terminali ve Barış Mahallesiinde bulun Safranbolu Şehirlerarası Otobüs Terminali aracılığıyla yapılmaktadır. Şehirde ve şehre yakın çevrede bulunan üniversite yerleşkesi nedeniyle taşımacılıkta ki yoğunluğu öğrenci grubu oluşturmaktadır.

Safranbolu'da geçmişte ticaret, el sanatları ve zanaatlar, "Lonca" ile yürütülmüştür. Bu nedenle Safranbolu çarşısının sokakları, zanaat koluna göre semerciler içi, kunduracılar içi, kasaplar içi, yemeniciler arastası, demirciler gibi adlarla bilinirler.

- Hacısalıhoğlu (1995) çalışmasında, 19. yüzyılın ilk yarısına kadar bölgede imalat ve ticaret merkezi durumundaki Safranbolu'nun bu fonksiyonlarının gerilediğini ve lonca düzeninin yıkıldığını belirtmiştir. Bu ifade yapılan çalışmayı da destekler niteliktedir. Şehrin ticari hayatını değiştiren faktörler önceki bölümlerde detaylı olarak ele alınmıştır. Geçmişteki fonksiyonlarını kaybeden şehir günümüzde bir hizmet şehri görünümündedir. Bu durumu destekleyen temel faktörler ise daha öncede belirtildiği gibi; tarihi dokusuyla ünlenen evlerin olduğu alana yönelik yapılan yoğun turizm faaliyetleri, şehrin Karabük'te kurulan üniversiteye yakın olması ve yine bu üniversiteye bağlı okulların şehir merkezinde yer almasıdır.

Günümüzde Safranbolu'da iş alanını olarak Sadri Artunç Caddesi üzerindeki iş yerleri oluşturmaktadır. Burası çarşı olarak bilinen dükkânlı yol olarak karşımıza çıkmakta ve şehirde 1679 tane ticari iş yerleri bulunmaktadır. Tarihi Çarşı'da (Eski Çarşı) ise daha çok konaklar ve hediyelik eşyaların, ünlü lokumların satıldığı küçük ölçekli dükkânlar bulunmaktadır. Ekonomik ve sosyal kalkınma için tüm kaynakların ve fırsatların etkili bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Safranbolu Şehri sahip olduğu kaynaklar açısından hizmet ve sanayi sektörlerinde önemli bir gelişim potansiyeline sahiptir (Safranbolu Ticaret ve Sanayi Odası). Bu potansiyeller göz önünde bulundurulduğunda ilçenin kalkınmasında itici bir faktör olacaktır. 2019 yılı itibari ile Safranbolu'da 717 firma aktif olarak sektörde yer almaktadır.

Şehrin iş ve çalışma hayatı işçilik, memurluk, sanayicilik, ticaret ve turizm üzerine kuruludur. Kardemir A.Ş. firmasının varlığı tarımsal faaliyetlerin kısıtlı kalmasına neden olmuş, işçi ve işçi emeklisinin şehirde büyük bir paya sahiptir. Şehir merkezinde tarımsal araziler olmadığı gibi şehrin yakın çevresinde de tarımla uğraşan nüfusun az olduğu görülmekle beraber başlıca tarımsal yapının temelini hububat ve yem bitkileri oluşturmaktadır.

Şehirde yapılaşmanın en fazla olduğu mahalle Emek Mahallesi en az olduğu mahalle ise Karaali Mahallesi'dir. Ormanlık sahanın ve sit alanlarının mevcut oluşu yerleşmeleri sınırlandırdığından dolayı yeni yerleşim yönleri şehrin doğu ve güneydoğusuna kaymaktadır.

Araştırma sahasını oluşturan Safranbolu Şehri, ahşap evleri, han, hamam, cami, çeşme, türbe, lonca çarşıları gibi tarihi eserleri günümüze kadar korunarak ünlenmiş tarihi bir şehirdir.

- Hacısalıhoğlu (1995) çalışmasında, Safranbolu'nun kentsel sit alanına yönelik müzeci koruma anlayışını terk ederek, bu bölgeye fonksiyonel nitelikler kazandırılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca turizm fonksiyonunda yeterli bir hareketliliğin olmadığını belirterek, şehrin sahip olduğu turizm potansiyelini değerlendirilerek fonksiyonel hale getirilebileceğini ifade etmiştir. Şehrin 1994 yılında UNESCO Dünya Miras Listesine alınması ve şehrin tanıtımına yönelik faaliyetler sayesinde şehir ulusal ve uluslararası boyutta tanınır hale gelmiştir. Bu sayede şehir hem yerli hem yabancı turistler tarafından yoğun şekilde ziyaret edilmektedir. Nitekim 2019 yılında şehri 87.370 yabancı, 231.496 yerli turist olmak üzere toplam 318.866 kişi ziyaret etmiştir. Bu durum şehirde turizm ve hizmet fonksiyonlarının öne çıkmasını sağlamıştır. Böylece şehirde turizm sektörü üzerinde önemli ölçüde bir hareketlilik söz konusudur.

- Hacısalıhoğlu (1995) çalışmasında, Safranbolu'da yatak kapasitesinin 243 olduğunu, şehirde konaklama konusundaki eksikliğin giderilmesi gerektiğini belirtmiştir. Günümüzde Safranbolu Şehri'nde 97 konaklama tesisi bulunmakta ve bu tesislerdeki toplam yatak kapasitesi 2803'tür. Konaklamada ki eksikliğin giderilmesi ile gerek yurt içinden gerek yurt dışından gelen ziyaretçilerin artması turizmin gelişmesine yönelik katkı sağlamıştır.

- Bahsedilen bu çalışmada tarihi evlerin bir kısmının içinde yaşayanlar tarafından kullanılmadığının bu yüzden bu konutların üniversite ve diğer kültürel faaliyetler için değerlendirilmesinin mümkün olduğunu belirtilmiş ve bu konutların en önemli altyapı sorununun ısınma olduğuna dikkat çekilmiştir. Günümüzde tarihi dokuya sahip olan bu evlerin bir kısmı restore edilerek konaklamaya açılmış böylece turizme önemli katkılar sağlamıştır. Eski tarihi yapılardan biri olan Frengi Hastanesi ise günümüzde Prof. Dr. Fuat Sezgin Safranbolu Bilim ve Sanat akademisi olarak kullanılmaktadır. Altyapıda belirtilen ısınma sorunu ise çözüme kavuşmuş, ısınmada doğalgaz sistemine geçilmiştir.

- Hacısalihoglu (1995) aynı çalışmasında, 1976'da yanan eski Hükümet Konağını tarihi güzelliğini kaybetmiş işlevsiz, boş bir bina olarak kaldığını ifade etmiştir. Ayrıca Safranbolu'da bir müzenin bulunmadığını, bu durumun tarihi geçmişte önemli bir yere sahip olan şehir için önemli bir eksiklik olduğunu belirtmiştir. Öncelikle bu durumun sebebi vadi içinde yerleşmelerin terk edilmesiyle idari fonksiyonunda yeni yerleşmeler olduğu sahaya kayması bu binanın boş kalmasına neden olmuştur. Ancak 2000 yılında Kültür Bakanlığı tarafından desteklenen restorasyon çalışmaları 2006 yılında tamamlanmış ve bu bina Kent Tarihi Müzesi olarak açılmıştır. Bu müze haricinde şehirde; Türk toplumunun geçmişteki yaşama şeklini ve kültürünü yansıtan Kaymakamlar Müze Evi, 2013 yılında UNESCO tarafından kültürel miras listesine alınan Türk Kahvesinin geçmişinin sergilendiği Safranbolu Kahve Müzesi, Tabakhane Müzesi ve Çikolata Müzesi bulunmaktadır. Böylece şehrin kültürel, tarihi ve sosyal özelliklerini sergileyen bu müzeler önemli bir kültür birimleri haline gelmiş ve şehirdeki müze eksikliği de giderilmiştir.

Safranbolu'yu ziyarete gelen turistler özellikle şehri yansıtan ürünlerin müşterileri durumundadırlar. Bundan dolayı yöresel ürün ve hediye üretiminin desteklenmesi şehrin ekonomisine önemli katkıda bulunacaktır.

Safranbolu turizminin yaşadığı en önemli sorunların başında ziyaretçilerin kalış sürelerinin kısa olmasıdır. Bu yüzden turizm ürünlerinin ziyaretçileri cezbedecek şekilde hizmete sunmaları gereklidir. Turizm faaliyetlerinin ekonomik kaynak sağladığı şehirde kültürel kimliğin korunmasının devamlılığı zorunludur. Ayrıca ziyaretçilerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerde yoğun araç trafiğinden kaynaklı otopark problemi

yaşanmaktadır. Bu durumun çözülmesi için imar açıklama raporunda otopark olarak tahsis edilen alanların kullanımının zorunlu hale getirilmesi özellikle Eski Çarşı bölgesinde yaşanan sıkışıklığın rahatlamasını sağlayacaktır.

Safranbolu Şehri'nin belediye yönetim sınırları dâhilindeki alanı 3300 hektar alandır. Bu alanın 2300 hektarı imar planı yapılarak şehirselleştirilmiştir. Geriye kalan 700 hektar alanı kentsel koruma altında olup, 200 hektarının planı mevcut değildir.

- Hacısalıhoğlu (1995) çalışmasında, 1967 yılında hazırlanan imar planında ticari fonksiyon alanlarının Kıranköy bölgesinde oluşturulduğunu ayrıca idari ve kültürel fonksiyonların ağırlığının yeni yerleşme (Kıranköy ve Bağlar arasındaki Hastarla) bölgesinde olduğunu belirtmiştir. Bu değerlendirme yapılan çalışmayı da desteklemektedir. Nitekim günümüzde Safranbolu Şehri'ndeki ticari alanları Kıranköy'de bulunan Sadri Artunç Caddesi, Çelik Gülersoy Caddesi ve bu caddelere bağlanan ara sokaklar-caddeler oluşturmaktadır. Şehrin tarihi çarşı bölümünde ise turizme yönelik ürünlerin yapıldığı ve satıldığı çeşitli ticarethaneler bulunmaktadır. İdari alanlar Kıranköy'de çeşitli yerlerde bulunmaktadır. Kültürel fonksiyonlara ise Kıranköy'de bulunan yüksekokullar ve tarihi çarşı eşlik etmektedir.

Belediye hizmetleri içerisinde yer alan çöp toplama işlemi sonrasında belediye bünyesinde düzenli çöp depolama tesisi bulunmamaktadır. Düzenli depolama; atıkların kontrollü bir şekilde toplandığı, depolama yapıldıktan sonra atıkta meydana gelen reaksiyonlar sonucu oluşan atıkların da kontrol edildiği alanlardır. Şehirde çöpler vahşi depolanmaktadır. Katı atıkların şehir merkezlerinden uzak yerlere dökülmesiyle oluşturulan vahşi depolama alanları, hem insan sağlığını hem de çevreyi tehdit etmektedir. Bu alanlar toprağı, su kaynaklarını ve atmosferi kirleterek tüm canlı hayatın sağlığını olumsuz olarak etkilemektedir. Bu alanlarda meydana gelen gaz sıkışmaları bazen patlamalara neden olmaktadır. Ayrıca yaşanan görüntü kirliliğı de şehrin genel görünümünü de bozmaktadır. Şehirde bulunan vahşi depolama alanı şehir içine çok yakın olmakla beraber yüzey sularının bulunduğu alana da çok yakındır. Sonuç olarak belediyenin kişi başına üretilen çöp miktarını göz önünde bulundurarak, toprak özelliklerinin uygun olduğu, kaynak sularından uzak olduğu ve şehrin genel

görünümünü bozmayacak bir alanda düzenli depolama tesisinin kurulması gerekmektedir.

Safranbolu Şehri'nin ekonomik faaliyetlere göre çalışan nüfusun dağılımı veri kısıtlılığından dolayı oluşturulamadı. Ancak şehir genel görünümü itibari ile bir hizmet şehri durumundadır. Bu fonksiyonun gelişmesini sağlayan en önemli faktör ise şehrin geçmişten gelen tarihi dokusunu koruyarak günümüze ulaştırmayı başarması sonucu öne çıkan turizm sektörüdür. Şehirde büyük bir yoğunlukla turizm sektörü ve buna bağlı iş kollarının çoğaldığı görülmektedir.

- Şehirde Karabük Üniversitesi'ne bağlı eğitim kolları şehir içinde mevcut durumdadır. Hacısalihoğlu (1995) çalışmasında, Karabük-Safranbolu ekseninde kültürel fonksiyonların öne çıkarılması gerektiği doğrultusunda değerlendirmede bulunmuştur. Bu konuda ise yönlendirici olabilecek unsur olarak kurulması planlanan üniversitenin Safranbolu Şehri'nde kurulmasının gerektiğini belirtmiştir. Kurulması planlanan üniversite 2007 yılında Karabük'te kurulmuştur. Ancak şehir merkezinin merkez kampüse çok yakın olması sayesinde ve bu üniversiteye bağlı bazı fakülte ve yüksekokulların Safranbolu'da kurulması şehrin hem ekonomik hem kültürel hayatına canlılık getirmiş ve şehirde kültürel fonksiyonların gelişmesine katkı sağlamıştır. Üniversiteler yerel ekonominin bir sosyal kurumu olup, bulunduğu şehrin ekonomisini etkilediği gibi şehrin sosyal, kültürel, siyasal, bilimsel ve fiziki çevresiyle devamlı etkileşim halindedir. Öğrenciler buldukları şehir içinde çeşitli harcamalar (barınma, yiyecek, içecek, ulaşım gibi) yapmaktadırlar. Ayrıca artan sempozyum, panel, kongre gibi bilimsel faaliyetler ve şehirdeki ekonomik faaliyetlerde hareketlilik meydana geldiği için böylece şehrin genel havasının değişmesi sağlanmaktadır (Tösten, Çenberlitaş, & Gökoğlan, 2013). Yükseköğretim kurumları buldukları yerin eğitim-öğretim ve kültürel hayatını geliştirdiği gibi şehrin ekonomik olarak kalkınması içinde önemli bir güçtür. Bu bağlamda Safranbolu Şehri'nde öğrenciye yönelik birçok devlet yurdu, özel yurt, apart daireler tahsis edilmiş ve aperatif yiyecek dükkanlarının sayısı artmıştır.

2017 yılında Karabük Üniversitesi ve Safranbolu Ticaret Odası iş birliği ile üniversite öğrencilerinin Safranbolu esnafı hakkında görüşleri üzerine bir anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda üniversite öğrencileri bazı esnafların

onlara sadece para odaklı yaklaştığını ve öğrencilere indirim uygulamadıklarını düşünmektedirler. Bu durum sonucunda şehirde bulunan öğrenciler ihtiyaçlarını internet üzerinden temin etmekte veya kendi memleketlerinden getirmelerine neden olmaktadır. Mevcut olan bu durumun iyileştirilmesi için esnafın ve halkın öğrencilere karşı daha ılımlı yaklaşmaları gerekmektedir. Ayrıca öğrenciler Safranbolu’da kendilerini geliştirebilecekleri çeşitli kültürel, sosyal, sportif faaliyetlerin ve eğlence mekânlarının eksik olduğunu düşünmektedirler. Bu problemlerin düzeltilmesi ile öğrencilerin Safranbolu hakkındaki görüşlerinin değişmesini sağlayarak, öğrencilerin şehri benimseyecektir. Böylece öğrenciler ilerleyen zamanlarda şehri ziyaret etmek isteyecekler bu sayede şehrin tanınmasına katkı sağlayacak ve şehir halkının da sosyokültürel gelişimine katkı sağlayacaktır. Anket sonucunda öğrencilerin Safranbolu’yu benimsedikleri görülmekle beraber şehri daha çok turistik bir yer olarak gördüklerinden dolayı mezun olduktan sonra şehirde yaşamak ve çalışmak istememektedirler. Bu durumun ortaya çıkmasındaki en önemli faktör ise yeterli iş sahasının mevcut olmamasıdır. Yine bu durumun iyileştirilmesi şehirdeki ekonomik hayatın gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırma sahasında Yöresel ve Kültürel Değerleri Yansıtan Sanayi Sitesinin kurulması planlanmış ancak sitenin kurulacağı alan tespit edilemediğinden proje askıya alınmıştır. Safranbolu Şehri’nin turizm sektörüne katkı sağlayacak olan hediyelik eşya ve yöresel ürünler alanında önemli bir potansiyele sahip ancak bu potansiyel yeterli şekilde değerlendirilmemektedir. Bu sanayi sitesinin kurulması ile beraber şehrin ekonomisini önemli ölçüde etkileyecektir.

KAYNAKÇA

- Aktüre, S., & Şenyapılı, T. (1976). *O.D.T.Ü Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 64.
- Altınöz, M. Ö. (2019). *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*.
- Atalay, İ. (2008). *Ekosistem Ekolojisi ve Coğrafyası* (s. 77). İzmir: META Basım Matbaacılık Hizmetleri.
- Atalay, İ. (2008). *Ekosistem Ekolojisi Ve Coğrafyası* (s. 190). İzmir: META Basım Matbaacılık Hizmetleri.
- Atalay, İ. (2010). *Uygulamalı Klimatoloji* (s. 514-516). İzmir.
- Atalay, İ. (2011). *Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması Ve Coğrafyası* (s. 234-261). i İzmir: META Basım Matbaacılık Hizmetleri.
- Ataman, S. Y. (1994). *Eski Safranbolu Hayatı* (s. 115). İstanbul.
- Ayyıldız, S., & Kargıoğlu, Ş. (2018). Konaklarda Sunulan Yöresel Yemeklerin Sürdürülebilir Gastronomi Turizmi Bakımından İncelenmesi; Safranbolu Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 79, 367-381.
- Batı Karadeniz Ekspres Gazetesi. (2017). Safranbolu Lokumu Dünyaya Açılıyor, 22 Mart, Karabük.
- Batuta, I. Seyahatname. *Seyahatname* (s. 358). içinde Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları.
- Bayazıt, N. (2014). *Safranbolu Geleneksel Konutları ve Toplumsal Değişme* (s. 11). içinde Safranbolu Belediyesi Safranbolu Araştırmaları Merkezi.
- Bayülken, Y., & Kütükoğlu, C. (2012). *Organize Sanayi Bölgeleri Küçük Sanayi Siteleri Teknoparklar*. Ankara: TMMOB Makina Mühendisleri Odası.
- Canbulat, İ. (2011). Bir Turistik-Tarihi Kent Olarak Safranbolu.
- Canbulat, İ. (2012). Safranbolu UNESCO Dünya Miras Kenti.
- Coşkun, S. (2017, Aralık). Karabük Çevresinin Vegetasyon Ekolojisi ve Sınıflandırılması. *Doktora Tezi*. Karabük: Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çalışkan, O. (2013). Destinasyon Rekebetçiliği ve Seyahat Motivasyonu Bakımından Gastronomik Kimlik.
- Çıldam, S. Y. (2016). Edremit Şehir Coğrafyası, Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı.
- Denker, B. T. (1976). Şehir İçi Arazi Kullanılışı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Diker, O., Türker, N., Çetinkaya, A., & Kaya, B. (2017). Geleneksel Türk Tatlısı Olarak Lokum ve Safranbolu Lokumu. 336-340.
- Dincer, B., & Özaslan, M. (2004, Nisan). *İlçelerin sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. www.kalkinma.gov.tr adresinden alındı
- Dinçer, M. Z. (1993). Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü., & Şahin, İ. F. (2012). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya* (s. 178-182). içinde Pegem Akademi.
- Doğanay, S. (2006). *Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma Of* (s. 111). Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Edinsel, S., & Adıgüzel, O. (2014). Türkiye'nin Sağlık Turizmi Açısından Son 5 Yılda Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt 4, Sayı 2*.
- Emiroğlu, M. (1981). *Korunması Gereken Örnek Bir Kentimiz Safranbolu*. Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları-297.
- Göçer, O. (1984). Şehirlerde Ticaret Alanları. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi Sayı:1286.
- Gökulu, G. (2010). Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 24, Sayı 1*, 210.
- Göney, S. (1984). *Şehir Coğrafyası I* (s. 1). İstanbul.
- Gümüšoğlu, M. Z. (2006). Safranbolu Kazasının Sosyo-Ekonomik Yapısı (1840-1841). *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
- Günay, R. (1998). *Türk Ev Geleneği Ve Safranbolu Evleri*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

- Hacıbebekoğlu, A., Oğuz Yiğitbaşı, G., Kaynar, T., Ergin, ., & Beyazıt, E. (2014). *Kadın İş Gücü Sorunlar ve özömler Araştırması Projesi*. Safranbolu: Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı.
- Hacısalihöğlu, İ. Y. (1995). Doktora Tezi. *şehir Coğrafyası Açısından Safranbolu-Karabük İkilemi*. İstanbul.
- Hacısalihöğlu, İ. Y. (1995). Geleneksel Türk şehri: Safranbolu. *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:30, 417,418.
- Kalyoncu, H. (2010). Tarih İçinde Safranbolu. Safranbolu: Safranbolu Belediyesi Kültür Hizmeti.
- Kalyoncu, H., & Tunçözgür, Ü. (2012). *Mübadele ve Safranbolu* (s. 68). Ankara: Karabük Valiliği Yayınları.
- Karaboran, H. (1987). *İslahiye ve Hassa'da şehirsel Fonksiyonlar Açısından Nüfusun Gelişmesi-Dağılışı ve şehirleşme Hareketleri*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Dergisi.
- Karaboran, H. (1989). şehir Coğrafyası ve şehirsel Fonksiyonlar. Elazığ: Fırat Üniversitesi Dergisi.
- Karabük Valiliği, (2015). *Karabük İl evre Durum Raporu*. Karabük: Karabük Valiliği evre ve şehircilik İl Müdürlüğü.
- Karabük Valiliği, (2018). *Karabük İl evre Durum Raporu*. Karabük: Karabük Valiliği evre ve şehircilik İl Müdürlüğü.
- Karabük Üniversitesi (2018). *2018 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Karabük.
- Karacakaya, R., Yücedağ, İ., & Yılmaz, N. (2015). *Safranbolu 1831 Nüfus Kayıtları*. içinde İstanbul: Safranbolu Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Karataş, K., & Bıyık, C. (2008). Türkiye'de Kentsel Teknik Altyapı Tesisleri Uygulamalarında Koordinasyonun Önemi ve Altyapı Koordinasyon Merkezleri. *Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi Sayı:99*.
- Keleş, R. (1961). şehir ve Bölge Planlanması Bakımından şehirleşme Hareketleri. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Keleş, R. (2010). *Kentleşme Politikası* (s. 166). içinde Ankara: İmge Kitabevi.
- Kılıç, S. E. (2014). şehir Altyapısı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. şti.

- Koç, E., Şenel, M. C., & Kaya, K. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Sanayileşme 1-Strateji ve Temel Sanayileşme Sorunları. 1.
- Koçan, N. (2012). *Safranbolu'da Zaman ve Mekan* (s. 117-118). Safranbolu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Koçyiğit, A. (1987). Karabük-Safranbolu Tersiyer havzası kuzey kenarının stratigrafisi ve niteliği. 61.
- Köseoğlu, N. (2015). Safranbolu İlçesinin Fiziki Coğrafyası . *Yüksek Lisans Tezi*. Karabük: Karabük Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuş, A. (2003). *Türkiye'de Mimarlık Değerlerinin Korunmasında İlk Adımlar 1975-1980*. içinde Karabük: Safranbolu Kaymakamlığı Hizmet Birliği Yayını.
- Mertkan, E. (1999). Altyapının Şehir Gelişimi Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Okyay, İ. (1990). *Safranbolu Koruma İmar Planı Yönetmelik Rapor*.
- Oral, B. (2019). Geleneksel Mimariye Öykünme Bağlamında Günümüz Safranbolu Mimarisi. 604-608.
- Özçağlar, A. (2011). *İdari Coğrafya* (s. 113-115). Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Özçörekçi, H. (1944). Anadolu'da Küçük Şehir Araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Dergisi, Cilt:3, Sayı:1, Ankara, 71*.
- Özdemir, Ü. (1998). *Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından Bir Araştırma: Safranbolu Platosu Doktora Tezi*. Erzurum.
- Özdemir, Ü. (2001). Safranbolu ve Safran Tarımı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 300,302.
- Özdemir, Ü. (2005). Mencilis Mağarası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 140.
- Özdemir, Ü. (2008). Ulaşım Coğrafyası Açısından Önemli Bir Güzergah: Karabük-Bartın Karayolu. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 213-230.
- Özdemir, Ü. (2011). Safranbolu'nun Kültürel Miras Kaynakları ve Korunması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 132.
- Özdemir, Ü., & Kantürk Yiğit, G. (2016). Değişen Fonksiyonel Özellikleri Açısından Safranbolu Cinci Hanı. *Yükselen İpek Yolu 1. Cilt İpek Yolu'nda Ekonomi ve Turizm* (s. 280). Ankara: Türk Yurdu Yayınları.

- Özgüç, N. (2013). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler* (s. 13,14). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Öztürk, S. M. & Yamaçlı, R. (2019). Safranbolu Mimarisinin Sosyal ve Kültürel Sürdürülebilirliğinin İncelenmesi. Eskişehir Teknik Üniversitesi Yayınları; No:3.
- Özlu, Z. (2011). Osmanlı Saray Şekerleme ve Şekerlemecileri İle İlgili Notlar. *Türk Kültürü ve Araştırma Dergisi*, 336-340.
- Safranbolu Dünya Miras Kenti. (2013). Safranbolu Kaymakamlığı Kültür ve Tanıtım Hizmeti, Ajans 7b Reklamcılık Gazetecilik Yayıncılık Tic.
- Safranbolu Ticaret Ve Sanayi Odası (2019, Mayıs). *Safranbolu*. Sayı: 9.
- Sağlık Bakanlığı, (2000). *Mezarlıklar ve Ölü Defni Hakkında Genelge*. Ankara.
- Tösten, R., Çenberlitaş, İ., & Gökoğlan, K. (2013). Dicle Üniversitesi Öğrencilerinin Harcama Analizi Ve Diyarbakır Ekonomisine Katkısı. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Tunçözgür, Ü. (2012). *Dünden Bugüne Safranbolu* (s. 16-19). içinde Safranbolu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Tümertekin, E. (1965). *Türkiye'deki Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılması* (s. 10). içinde İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Yayınları No.48.
- Tümertekin, E. (1973). Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsiz Fonksiyonlar. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No:1840.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2012). Beşeri Coğrafya. *İnsan.Kültür.Mekan* (s. 272). içinde İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türker, N., & Çetinkaya, A. (2009). Batı Karadeniz Bölümü, Ekoturizm Potansiyeli. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uğur, A., & Aliağaoğlu, A. (2019). *Şehir Coğrafyası* (s. 162). içinde Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ulukavak, K. (2010). *Safranbolu'da Bir Zaman; Bir Başkan 1974-198*). Safranbolu Belediyesi.
- Ulukavak, K. (2017). Bir Safranbolunun Penceresinden Safranbolu (Gözlemler-Derlemeler-Denemeler). Karabük: Karabük Üniversitesi Yayınları, 2.Baskı. Kızıltan Ulukavak: http://www.ulukavak.net/PDF_2/15.pdf adresinden alındı

- Ünal, Ç. (2004). *Şehir Coğrafyası Açısından Tokat* (s. 153). içinde Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Yazıcıoğlu, H. (1982). Safranbolu. *Safranbolu-Karabük-Ulus-Eflani* (s. 92).
- Yazıcıoğlu, H. (1998). *Safranbolu Tarihine Ait Belgeler Ve Kaynaklar*. Ankara: Safranbolu Hizmet Birliği Kültür Yayınları.
- Yazıcıoğlu, H. (2001). *Küçük Osmanlı'nın Öyküsü Safranbolu Tarihi*. ŞA-TO Türkiyat.
- Yetiş, R., Turcan, Y., & Dinçer, A. E. (2018). Safranbolu Kent Formunun Tarihsel Serüveni ve Morfolojik İncelemesi.
- Yiğit, G. K. (2017). Safranbolu Kültür Ve Ekonomisinde Lokumun Yeri. *Türk Coğrafya Kurumu 75. Yıl Uluslararası Kongresi* (s. 83). Ankara: Türk Coğrafya Kurumu Yayını, No:9.
- Zorlu, T., & Faiz, S. (2013). Değişen Yaşam Biçiminin Konutun İç Mekan Örgütlenmesine Yansımaları: 1950-1980 Dönemi Trabzon Apartmanları. *Mimarlık Dergisi*.

İNTERNET KAYNAKLARI

- www.bakka.org, Erişim Tarihi, 17.10.2019
- <https://ced.csb.gov.tr/>, Erişim Tarihi, 19.10.2019
- <https://www.hacibekir.com/Kurumsal/4257/haci-bekir>, Erişim Tarihi, 28.12.2019
- <https://www.imrenlokumlari.com/> Erişim Tarihi, 04.12.2019
- <http://karabuk.meb.gov.tr/> , Erişim Tarihi, 02.10.2019
- www.kgm.gov.tr, Erişim Tarihi, 16.10.2019
- <http://www3.kalkinma.gov.tr/>, Erişim Tarihi, 02.11.2019
- www.safranbolu.bel.tr, Erişim Tarihi,23.10.2019
- www.safranbolu.gov.tr, Erişim Tarihi, 01.06.2019
- <http://safranbolukucuksanayisitesi.com.tr/>, Erişim Tarihi, 15.10.2019
- www.safranbolutso.org.tr, Erişim Tarihi, 17.10.2019
- <https://safranboluturizmdanismaburosu.ktb.gov.tr/>, Erişim Tarihi, 04.10.2019
- smyo.karabuk.edu.tr, Erişim Tarihi, 18.10.2019
- <http://www.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi, 04.11.2019
- <https://www.turing.org.tr/> , Erişim Tarihi, 05.12.2019
- <https://kutuphane.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi, 04.10.2019
- <https://www.turkpatent.gov.tr/>, Erişim Tarihi, 20.12.2019
- http://www.ulukavak.net/PDF_2/15.pdf, Erişim Tarihi, 27.12.2019

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası	13
Harita 2: Araştırma Sahasının Jeoloji Haritası	20
Harita 3: Araştırma Sahasının Fiziki Haritası (2019)	21
Harita 4: Safranbolu Şehri'nin Yakın Çevresinin Fiziki Haritası.....	22
Harita 5: Safranbolu Şehri'nin Hidrografya Haritası.....	29
Harita 6: Safranbolu Şehri'nin Nüfus Yoğunluğu Haritası (2019).....	41
Harita 7: Safranbolu Şehri'nin Arazi Kullanım Haritası (2019)	57
Harita 8: Safranbolu Şehri'nin Ulaşım Haritası	77
Harita 9: Safranbolu Şehri'nde Fonksiyonel Arazi Kullanımı	132

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Safranbolu Meteoroloji İstasyonu Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri	25
Tablo 2: Ortalama Yağış ve Sıcaklık Değerleri (Kaynak: MGM, 2018)	26
Tablo 3: Yağışların Mevsimlere Göre Dağılışı (Kaynak: MGM, 2018)	26
Tablo 4: Safranbolu İstasyonu Basınç Değerleri (Kaynak: MGM,2018).....	27
Tablo 5: Safranbolu İstasyonu Rüzgâr Esiş Sıklıkları (Kaynak: MGM,2018).....	27
Tablo 6: Safranbolu Merkez Erkek Nüfusu (Karacakaya, Yücedağ, & Yılmaz, 2015).	36
Tablo 7: 1897 Salnamesinde Safranbolu'nun Mahallelere Göre Nüfusunun Dağılımı (Kaynak: Yazıcıoğlu, 1982).....	37
Tablo 8: Genel Nüfus Sayılarına Göre Safranbolu'da Nüfusun Gelişimi (Tüik) ...	37
Tablo 9: Yıllara Göre Safranbolu Nüfusunun Değişimi (2007-2019, Tüik).....	38
Tablo 10: Safranbolu Şehir Nüfusunun Mahallelere Göre Dağılımı (Tüik,2019)	39
Tablo 11: Safranbolu Şehir Merkezi'nde Yaşanan Doğumlar ve Ölümler (Kaynak: Safranbolu Nüfus Müdürlüğü,2019).....	42
Tablo 12: Nüfusun Cinsiyet Oranları (Tüik,2019).....	44
Tablo 13: Safranbolu Şehir Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Grupları (Kaynak: Tüik,2019).....	45
Tablo 14: Safranbolu Şehir Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (Tüik,2019). 46	
Tablo 15: Safranbolu Şehri'nde Yıllara Göre Nüfusun Medeni Durumu (TÜİK).....	47
Tablo 16: Safranbolu'da Doğum Yerine Göre Nüfus Miktarı (Tüik, 2018).	47
Tablo 17: Safranbolu'da Okuma Yazma Bilen Nüfusun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (Tüik,2018).....	48
Tablo 18: Safranbolu'da Okuma Yazma Bilmeyen Nüfusun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (Tüik,2018).....	49
Tablo 19: Safranbolu'da Mahallere Göre Nüfus Yoğunlukları (2019,Tüik, Karabük Tapu Kadastro Müdürlüğü).....	51
Tablo 20: Daha Önceden Yapılmış Olan Fonksiyonel Sınıflandırma Türleri	53
Tablo 21: Safranbolu'nun Arazi Kullanım Durumu (İlçe Tarım Müdürlüğü, 2019). 56	
Tablo 22: Safranbolu'da Tarımsal Araziler (İlçe Tarım Müdürlüğü,2019).....	58
Tablo 23: Safranbolu Hayvan Varlığı (Tarım İlçe Müdürlüğü, 2019).....	61

Tablo 24: Safranbolu Şehrinde Yönetimle İlgili Kuruluşlar (İlgili kurumlardan elde edilen veriler,2019).....	65
Tablo 25: Safranbolu'daki Okulların Buldukları Mahalleler ve Öğrenci Sayıları (2018-2019 Karabük Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistikleri)	69
Tablo 26: Safranbolu'da Bulunan Bazı Sağlık Kurumları ve Bulunduğu Yerler	73
Tablo 27: Safranbolu'da Karayolu Ulaşım Yollarında Günlük Ortalama Motorlu Araç Trafığı 2018 Kaynak: (Karayolları Genel Müdürlüğü, 2019).....	76
Tablo 28: Safranbolu Trafik Tescil Şube Müdürlüğüne Kayıtlı Taşıtlar	79
Tablo 29: Yıllara Göre Asfalt Üretim Miktarları	80
Tablo 30: Safranbolu Mahallerine Yapılan Asfalt Durumu (Safranbolu Fen İşleri Şantiyesi, 2019)	80
Tablo 31: 1923 Safranbolu Ticaret Odası Raporuna Göre Meslek Türü ve Çalışanları (Yazıcıoğlu, 1982, s. 72).....	88
Tablo 32: Safranbolu'da Üretilen Yöresel Ürünler	93
Tablo 33: Safranbolu Şehrinde Bulunan Bankalar ve Personel Sayıları (2019).....	93
Tablo 34: Safranbolu'da Bulunan Ticari İşyerleri ve Sayıları (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2019).	94
Tablo 35: Safranbolu Belediyesi Tarafından Verilen Yeni Yapı Ruhsatları (Safranbolu Belediyesi,2018).....	96
Tablo 36: Safranbolu Şehri'nde Bulunan Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri (Safranbolu turizm Danışma Bürosu,2019)	116
Tablo 37: Safranbolu'da Firma Tiplerine Göre Faal Üye Sayısı (Ticaret ve Sanayi Odası,2019).	119
Tablo 38: Safranbolu'da Bazı Küçük Sanayi İşyerleri (Esnaf ve Sanatkârlar Odası).....	121
Tablo 39: 1. Etap Revizyon İmar Planı	128
Tablo 40: Aşağı Tokatlı-Esentepe-Bağlarbaşı Mahalleleri Etap Meri İmar Planı	128
Tablo 41: Bağlarbaşı, Cemal Caymaz, Emek Mahalleri 2. Etap Revizyon İmar Planı	129
Tablo 42: Emek-Yeni-Atatürk Mahalleri 3. Etap Meri İmar Planı	129
Tablo 43: Kirkille-Akçasu-Yazıköy Nazım İmar Planı.....	130
Tablo 44 : Safranbolu Şehri Arazi Kullanım Durumu (2019)	133

Tablo 45: Safranbolu'da Mahallere Göre Konteyner Dağılımı	139
Tablo 46: 2018 Yılı Doğalgaz Kullanım Miktarı.....	141

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Aylık Ortalama Sıcaklık Değerleri (Kaynak: MGM,2018).....	25
Şekil 2: Ortalama Yağış ve Sıcaklık Değerleri (Kaynak: MGM, 2018).....	26
Şekil 3: Safranbolu İstasyonu Hâkim Rüzgâr Yönleri (Kaynak: MGM,2018).....	27
Şekil 4: Yıllara Göre Safranbolu Nüfusunun Gelişimi (Tüik,2019).....	39
Şekil 5: Safranbolu’da Mahallelere Göre Nüfusun Dağılışı (Tüik,2019).....	40
Şekil 6: Yıllara Göre Safranbolu Merkez Nüfusunun Cinsiyet Durumu (Tüik,2019). 44	
Şekil 7: Safranbolu Şehri’nin Nüfus Piramidi (Tüik,2019)	46
Şekil 8: Safranbolu Nüfusunun Eğitim Durumu (Tüik,2018).....	49
Şekil 9: Safranbolu’nun Arazi Kullanımı (İlçe Tarım Müdürlüğü, 2019).....	56
Şekil 10: 2018 Yılı Geneli Konaklama Yapan Yabancı Turist İstatistik Grafiği (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu,2018).....	114
Şekil 11: 2019 Yılı Geneli Konaklama Yapan Yabancı Turist İstatistik Grafiği (Safranbolu Turizm Danışma Bürosu,2019).....	114
Şekil 12: Yıllara Göre Safranbolu’ya Gelen Yerli ve Yabancı Ziyaretçi Grafiği	115
Şekil 13: Safranbolu’nun Genel Yerleşimi Üzerinde Etkileme Geçiş ve Sit Alanı sınırları (Yetiş, Turcan, & Dinçer, 2018).....	127
Şekil 14: Tarihi Çarşı’nın Fonksiyonel Kullanım Alanları (Öztürk & Yamaçlı).....	131
Şekil 15: Safranbolu Belediyesi Yaz Atıkları Dağılışı	140
Şekil 16: Safranbolu Belediyesi Kış Atıkları Dağılışı	140

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Safranbolu’da Yetiştirilen Safran Çiçeği	31
Fotoğraf 2: Safranbolu’da Yetiştirilen Safran	60
Fotoğraf 3: Safranbolu’da Satışa Sunulan Safranlar	60
Fotoğraf 4: Şehir Turizmine Sunulan Safranlı Ürünler.....	61
Fotoğraf 5: Eski Hükümet Konağı (Kaynak: http://ozhanozturk.com/2018/01/06/safranbolu-tarihi/)	64
Fotoğraf 6: Günümüzdeki Safranbolu Belediyesi Binası.....	64
Fotoğraf 7: Safranbolu Meslek Yüksekokulu.....	67
Fotoğraf 8: Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Turizm Fakültesi, Mimarlık Fakültesi	68
Fotoğraf 9: Safranbolu İlçe Halk Kütüphanesi	70
Fotoğraf 10: 2019 Yılına Ait Festival Afişi (Kaynak: https://altinsafran.org/tr/)	71
Fotoğraf 11: Günümüzde Prof. Dr. Fuat Sezgin Safranbolu Bilim ve Sanat Akademisi Olarak Kullanılan Eski Frengi Hastanesi.....	73
Fotoğraf 12: D-755 Karayolu (Karabük-Safranbolu-Bartın)	76
Fotoğraf 13: Kanyonpark Boğaz Köprüsü	78
Fotoğraf 14: Kıranköy Üzerinde Görülen Otopark Yoğunluğu (Sadri Artunç Caddesi)	82
Fotoğraf 15: Cinci Han Kervan Sarayı.....	83
Fotoğraf 16: Demirciler Çarşısı	84
Fotoğraf 17: Demirciler Çarşısı’ndan Bir Tezgâh	84
Fotoğraf 18: Yemeniciler Arastası (Eskiçarşı)	86
Fotoğraf 19: Yemeniciler Arastasından Bir Tezgâh	87
Fotoğraf 20: Sadri Artunç Caddesi’nden Bir Görünüm	90
Fotoğraf 21: Şehir Merkezinde Ticari Alanların Yoğunlaştığı Caddelerin Uydu Görüntüsü (Earth Explorer, 2020).....	92
Fotoğraf 22: Tarihi Safranbolu Manzarası	100
Fotoğraf 23: Tarihi Safranbolu’dan Bir Görünüm.....	101
Fotoğraf 24: Tarihi Çarşı’da Bulunan Geleneksel Safranbolu Evi.....	102

Fotoğraf 25: Kıranköy’de Henüz Restore Edilmemiş Eski Bir Rum Evi	102
Fotoğraf 26: Köprülü Mehmet Paşa Cami	103
Fotoğraf 27: Köprülü Muvakkithanesi.....	104
Fotoğraf 28: Köprülü Cami Avlusunda Bulunan Güneş Saati	104
Fotoğraf 29: İzzet Mehmet Paşa Cami’nin Avlusunda Bulunan İzzet Mehmet Paşa’ya Ait Mezar Taşı.....	105
Fotoğraf 30: İzzet Mehmet Paşa Cami.....	105
Fotoğraf 31: Kazdağlıoğlu Cami	106
Fotoğraf 32 : Safranbolu Kent Tarihi Müzesinden Bir Görünüm	107
Fotoğraf 33: Çikolata Müzesi’nde Yer Alan Hükümet Konağı ve Saat Kulesi Maketleri	108
Fotoğraf 34: Hıdırlık Tepesi’nden Cinci Han Görünümü	109
Fotoğraf 35: Cinci Han’ın İçinden Bir Görünüm	109
Fotoğraf 36: Hıdırlık Tepesinde Bir Namazgâh	110
Fotoğraf 37: Hasan Paşa Türbesi ve Namazgâh	110
Fotoğraf 38: Hızır (Hıdır) Paşa’nın Mezarı ve Dr. Ali Yaver Ataman’ın Anıt Mezarı	111
Fotoğraf 39 : Safranbolu İncekaya Su Kemerini’nden Görünüm.....	111
Fotoğraf 40: Safranbolu Kristal Teras.....	112
Fotoğraf 41: Tokatlı Kanyonu Manzarası	113
Fotoğraf 42: Coğrafi İşarete Sahip Safranbolu Lokumu	123
Fotoğraf 43: Safranbolu’da Atölye Tipi Bir Lokum İmalathanesi	124
Fotoğraf 44: Musalla Mahallesi’nde Bulunan Safranbolu Aile Mezarlığı’nın Uydu Görüntüsü (Earth Explorer, 2020).....	135

ÖZGEÇMİŞ

BURÇİN AYVAZPINARI, 1993 yılında Samsun'un Bafra ilçesinde dünyaya geldi. İlköğretimini ve ortaöğretimini Kocaeli'nde tamamladı. 2011 yılında Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünde lisans eğitimine başladı. 2016 yılında lisans eğitimini onur öğrencisi olarak tamamladı. 2017 yılında Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Orta derece İngilizce bilmektedir.

